

**GMINA
TYMBARK**

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TYMBARK

NA LATA 2023 - 2033

1936
TYMBARK
670 LAT?
DOPIERO SIĘ
ROZKRĘCAMY!

List Wójta Gminy Tymbark

Zamawiający

Urząd Gminy Tymbark
Tymbark 49
34-650 Tymbark

tel. +48 18 33 25 637
faks: +48 18 33 25 632
e-mail: ug.tymbark@tymbark.pl
<https://www.tymbark.pl/>

Wykonawca:

ATsys.pl Sp. z o.o. Spółka Komandytowa
ul. Lompy 7/3
40-030 Katowice
KRS: 0000457756
NIP: 6342817144
REGON: 243232469

tel.: 721 74 74 47
www.niskaemisja.pl / www.atsys.pl
e-mail: kontakt@atsys.pl

Spis treści

I.	WSTĘP.....	7
II.	DIAGNOZA	9
II.1.	Ogólna charakterystyka Gminy	9
II.1.1.	Położenie Gminy Tymbark, podział administracyjny	9
II.1.2.	Demografia	11
II.1.3.	Bezpieczeństwo publiczne i zdrowotne.....	14
II.1.4.	Oświata	14
II.1.5.	Klimat.....	15
II.1.6.	Mieszkalnictwo, infrastruktura techniczna.....	20
II.1.7.	Przedsiębiorcy	23
II.1.8.	Historia i kultura	26
II.1.9.	Zasoby turystyczne	28
II.1.10.	Zasoby przyrodnicze	30
II.1.11.	Współpraca międzynarodowa.....	32
II.2.	Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej - Analiza SWOT / TOWS.....	34
III.	WIZJA, MISJA I CELE ROZWOJU GMINY	38
III.1.	Wizja i misja Gminy	38
III.2.	Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym	38
III.3.	Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźnik i ich osiągnięcia.....	51
IV.	PLANOWANA STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA GMINY	54
IV.1.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	54
IV.2.	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....	61
IV.2.1.	Funkcja mieszkaniowa.....	62
IV.2.2.	Funkcja usługowa, przemysłowa	62

IV.2.3. Funkcja rolnicza.....	63
IV.2.4. Funkcja komunikacyjna	63
IV.2.5. Funkcja rekreacyjna, sportowa i turystyczna	64
IV.2.6. Funkcja przyrodnicza.....	64
IV.2.7. Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej.....	65
V. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI	71
V.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań	71
V.1.1. Miejskie obszary funkcjonalne (MOF).....	72
V.1.2. Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia	73
V.1.3. Gminy zmarginalizowane	74
V.1.4. Miejscowości uzdrowiskowe	76
V.1.5. Obszary prawnie chronione.....	77
V.2. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań	81
VI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	85
VI.1. Zasady realizacji strategii	85
VI.2. Odpowiedzialność za realizację strategii	86
VI.3. Ramy realizacyjno-organizacyjne Strategii	88
VI.4. Instrumenty realizacji	100
VI.5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	101
VI.6. System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji strategii	111
VII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	117
VII.1. Analiza sytuacji finansowej Gminy Tymbark.....	117
VII.2. Szacowane koszty realizacji zadań	120
VII.3. Potencjalne źródła finansowania.....	121
VII.3.1. Środki pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	122

VII.3.2. Środki zewnętrzne pochodzące z budżetu Unii Europejskiej	123
VIII. LITERATURA.....	138
IX. SPIS TABEL, RYSUNKÓW	139
IX.1. Spis tabel	139
IX.2. Spis rysunków.....	139

I. WSTĘP

Podstawowym dokumentem, który definiuje czym jest i w jaki sposób należy sporządzić strategię rozwoju Gminy jest Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz.U. 2023 poz. 225 z późn. zm.), zwaną dalej Ustawą o zasadach polityki rozwoju, oraz wynikające z niej wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej opublikowane w postaci poradnika dla lokalnych samorządów: Strategia rozwoju gminy – poradnik praktyczny oraz ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. 2023 poz. 40 z późn. zm.).

Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (art. 10e ust. 1) strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy przygotowanej na potrzeby tej strategii, oraz określa w szczególności:

1. cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
2. kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
3. oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
4. model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
5. ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
6. obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2094), wraz z zakresem planowanych działań;
7. obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
8. system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
9. ramy finansowe i źródła finansowania.

Zgodnie z ustawą o zasadach polityki rozwoju, art. 6.3: projekt „strategii rozwoju gminy podlega konsultacjom w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gmin (...), oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Strategia była opracowana w następujących etapach:

- I. Uchwała rady gminy, określająca szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb konsultacji.
- II. Przygotowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Wyciągnięcie wniosków dla strategii.
- III. Opracowanie projektu strategii rozwoju gminy.
- IV. Konsultacje projektu strategii rozwoju gminy.
- V. Ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii rozwoju w oparciu o przeprowadzone konsultacje.
- VI. Przedłożenie projektu strategii rozwoju gminy zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa.
- VII. Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu strategii.
- VIII. Przyjęcie strategii przez radę gminy w drodze uchwały.

II. DIAGNOZA

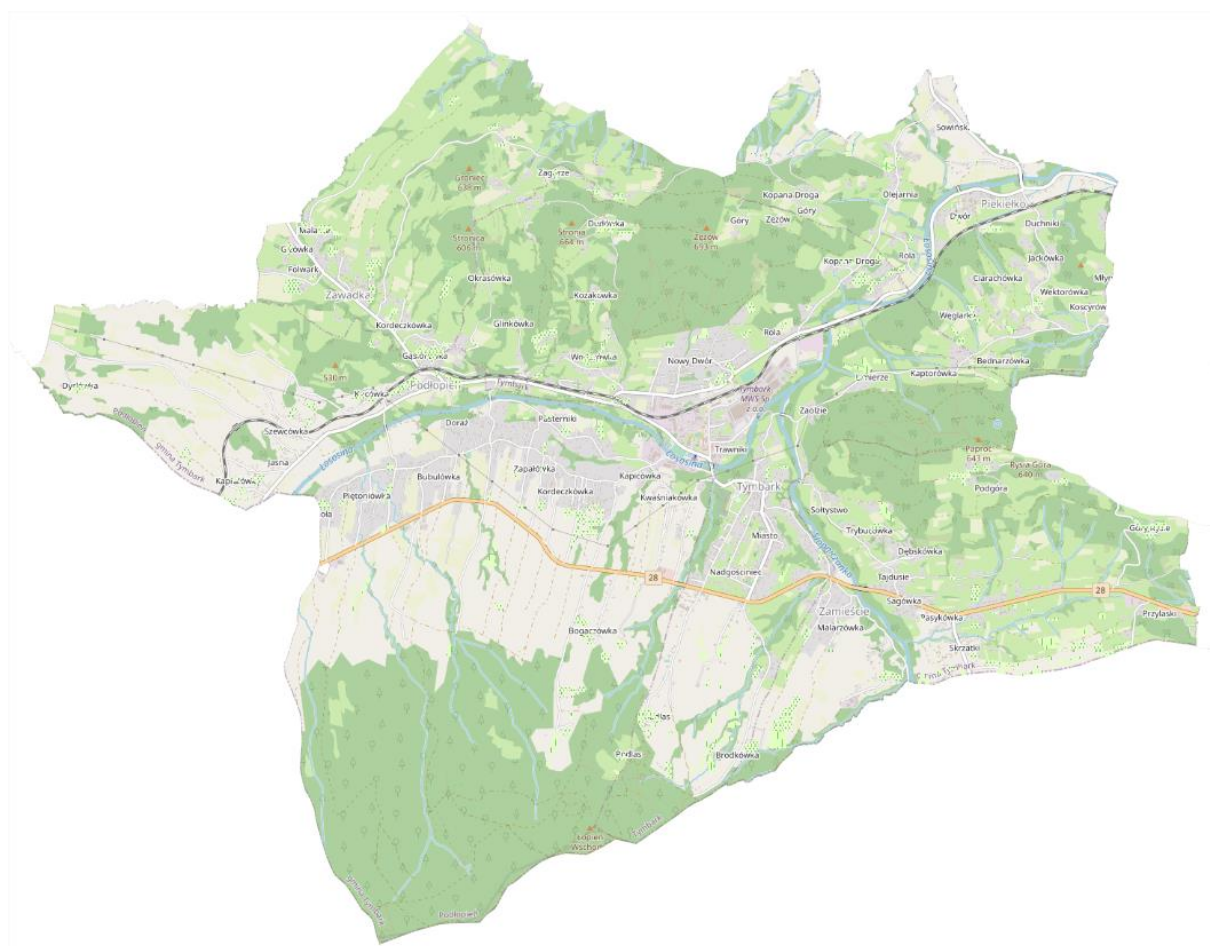
II.1. Ogólna charakterystyka Gminy

II.1.1. Położenie Gminy Tymbark, podział administracyjny

Tymbark to gmina wiejska, położona w woj. małopolskim, w powiecie limanowskim, w odległości 10 km od samej Limanowej oraz w korzystnej odległości 37 km od Nowego Sącza, 22 km od Mszany Dolnej i 78 km od Krakowa.

Pod względem administracyjnym, Tymbark od zachodu graniczy z gminą Dobra, od północy z gminą Jodłownik, od północy i od wschodu z gminą Limanowa, a od południa z gminą Słopnice (do roku 1997 Tymbark i Słopnice stanowiły jedną gminę).

Mapę Gminy prezentuje rysunek poniżej.

Rysunek 1 Mapa poglądowa Gminy Tymbark

Źródło: <https://www.openstreetmap.org/>

Gmina leży w sercu Beskidu Wyspowego, na wysokości 427 m n.p.m. i jest malowniczo rozlokowana w kotlinie górskiej między wzniesieniami Łopień

(951 m n.p.m.), Zęzów (705 m n.p.m.) i Górą Paproć (645 m n.p.m.). Położona jest w zlewni Górnej Wisły, a dokładnie w zlewni rzeki Łososiny, będącej lewostronnym dopływem Dunajca, co ma wpływ na charakter powierzchni i decyduje o pięknie tutejszego krajobrazu.

Powierzchnia gminy Tymbark wynosi 3 264 ha, a w jej skład wchodzi 5 jednostek administracyjnych - miejscowości/ sołectw: Tymbark, Podłopień, Piekiełko, Zamieście i Zawadka. Pod względem powierzchni największym sołectwem jest Podłopień, zaś administracyjne centrum gminy stanowi najludniejsza miejscowość Tymbark. Zestawienie powierzchni przedstawia tabela poniżej.

Tabela 1 Powierzchnia sołectw Gminy Tymbark

Lp.	Nazwa wsi	Powierzchnia	% udział
1.	Tymbark	877,47	26,9
2.	Podłopień	1213,45	37,2
3.	Piekiełko	355,42	10,9
4.	Zawadka	340,15	10,4
5.	Zamieście	477,94	14,6
OGÓŁEM	3264,4≈3264	100,0	

Źródło: STRATEGIA ROZWOJU GMINY TYMBARK NA LATA 2015 – 2022, s. 6

Gmina Tymbark w całości leży w obrębie mezoregionu fizyczno – geograficznego Beskidu Wyspowego. Charakterystyczną cechą Beskidu Wyspowego jest występowanie odosobnionych, sięgających do 1170 m n.p.m. szczytów, które niczym wyspy wznoszą się 400 – 500m ponad typowo podgórskie zrównanie, sfalowane łagodnymi wzgórzami. Około 40% obszaru gminy zajmują góry wyspowe, sklasyfikowane jako góry średnie (Masyw Łopienia) i góry niskie (tzw. Tymbarskie Góry Wyspowe). Środowisko przyrodnicze ma tu charakter górski i jest zróżnicowane przestrzennie. Pod względem przyrodniczym, obszar gór średnich

i niskich na terenie gminy Tymbark wyróżnia się generalnie charakterem górskim. Jest to w przewadze obszar naturalnych utrudnień dla rozwoju osadnictwa

i działalności społeczno – gospodarczej.

Gmina w całości leży w zlewni rzeki Łososiny (zlewnia III-ego rzędu), będącej lewostronnym dopływem Dunajca. Rzeki i potoki odwadniające gminę są ciekami typowo górskimi, o deszczowym – śnieżno – gruntowym systemie zasilania. Doliny rzeczne zajmują około 10% obszaru gminy. Główną i największą jest dolina Łososiny z malowniczym przełomem pomiędzy górami Paproć i Zęzów, a spośród dolin bocznych największa jest dolina potoku Słopniczanka.

Najdłuższą rzeką na tym terenie jest Łososina. Jej nazwa pochodzi od łososi, przepływających niegdyś na tarliska położone w górnym biegu Łososinki. Potoki źródłowe Łososiny wypływają

z północnych stoków Jasienia i Mogielicy. Jakość zasobów rzeki Łososiny zgodnie z kontrolą jakości wód prowadzoną przez PIOŚ nie odpowiada żadnej klasie czystości w ocenie ogólnej i obecnie nie nadaje się do celów zaopatrzenia w wodę pitną.

Gmina Tymbark posiada dostęp do zasobów wody powierzchniowej i podziemnej. Wielkość zasobów wody powierzchniowej określona na podstawie wieloletnich notowań stacji wodowskazowej i liczona jako 0,5 przepływu średniego niskiego wynosi 0,07 m³/s tj. 6048 m³/dobę.

Wielkość zasobów wód podziemnych jest trudna do określenia z uwagi na brak szczegółowego rozeznania, nie występują na tym obszarze główne zbiorniki wód podziemnych a istniejące mają znaczenie lokalne. Jakość wód podziemnych jest dobra, a wody są łatwe do uzdatniania do celów pitnych.

II.1.2. Demografia

Stan ludności Gminy Tymbark na koniec 2020 roku wynosił 6 430 osób według danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny. Liczba kobiet na koniec 2020 roku wynosiła 3 298, natomiast mężczyzn – 3 132 (co stanowiło około 49,17% ogółu ludności). Od 2010 roku odnotowuje się względnie stałą liczbę mieszkańców Gminy Tymbark. Trend ten dotyczy zarówno kobiet, jak i mężczyzn. Szczegółowe informacje na temat zmian liczby ludności w latach 2010 – 2021 prezentuje tabela poniżej.

Tabela 2 Stan ludności Gminy Tymbark w latach 2010 – 2021

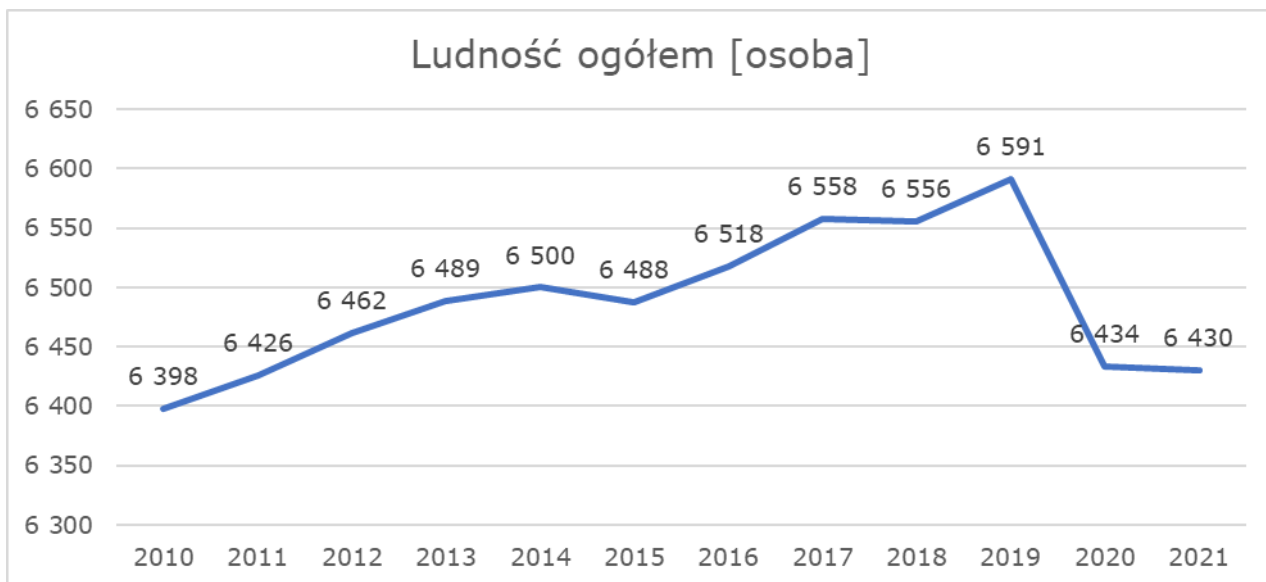
Nazwa wskaźnika	Jednostka	2010	2011	2012	2013
Ludność ogółem	[osoba]	6 398	6 426	6 462	6 489
Kobiety	[osoba]	3 240	3 251	3 273	3 307
	[%]	50,64%	50,59%	50,65%	50,96%
Mężczyźni	[osoba]	3 158	3 175	3 189	3 182
	[%]	49,36%	49,41%	49,35%	49,04%

Nazwa wskaźnika	Jednostka	2014	2015	2016	2017
Ludność ogółem	[osoba]	6 500	6 488	6 518	6 558
Kobiety	[osoba]	3 303	3 312	3 315	3 331
	[%]	50,82%	51,05%	50,86%	50,79%
Mężczyźni	[osoba]	3 197	3 176	3 203	3 227
	[%]	49,18%	48,95%	49,14%	49,21%

Nazwa wskaźnika	Jednostka	2018	2019	2020	2021
-----------------	-----------	------	------	------	------

Ludność ogółem	[osoba]	6 556	6 591	6 434	6 430
Kobiety	[osoba]	3 330	3 354	3 271	3 298
	[%]	50,79%	50,89%	50,84%	51,29%
Mężczyźni	[osoba]	3 226	3 237	3 163	3 132
	[%]	49,21%	49,11%	49,16%	48,71%

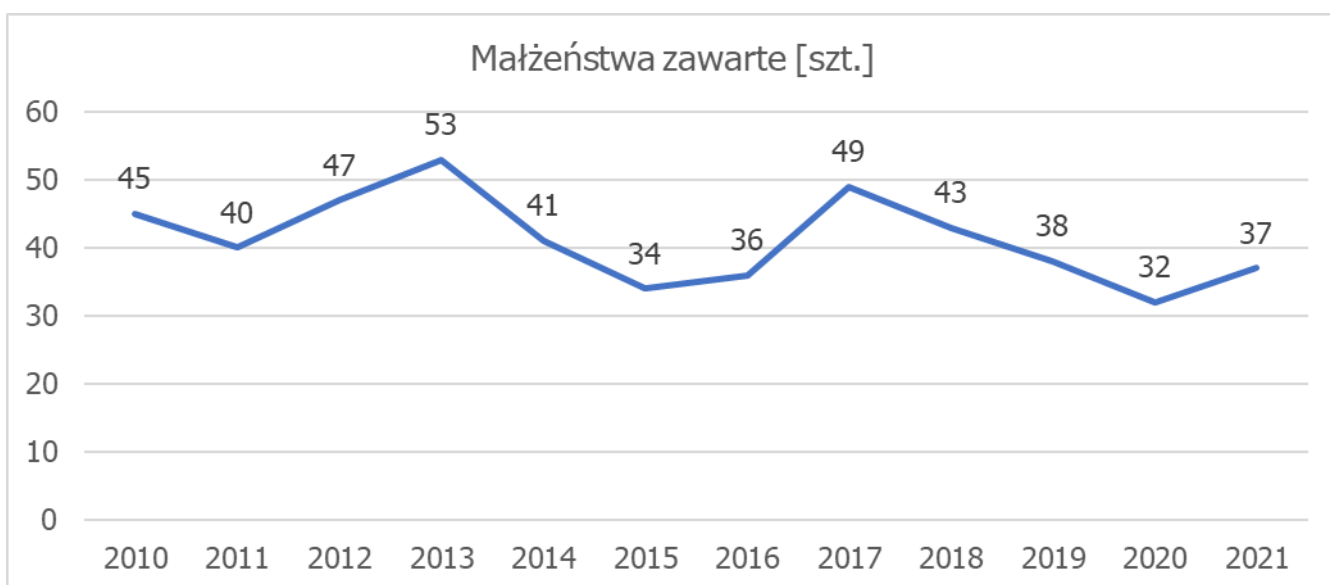
Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2010-2021 rok

Rysunek 2 Stan ludności Gminy Tymbark w latach 2010 – 2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2010-2021 rok

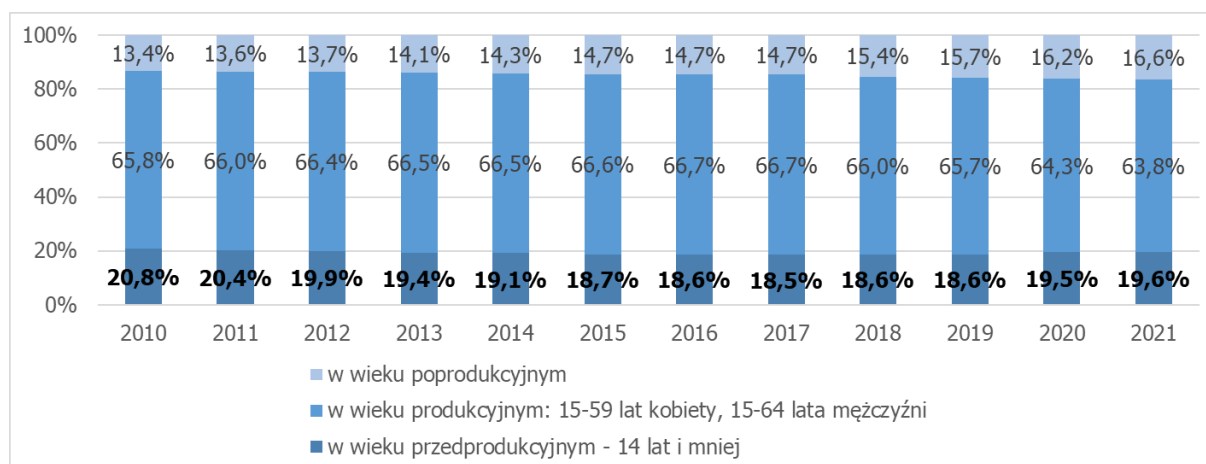
Na terenie Gminy spada również liczba zawartych małżeństw – w 2010 roku wynosiła 45, a obecnie 37.

Rysunek 3 Małżeństwa zawarte w Gminie Tymbark w latach 2010-2021

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2010-2021 rok

Pod względem ekonomicznych grup wieku da się na terenie Gminy Tymbark zaobserwować w ostatnich latach charakterystyczny dla wielu gmin w Polsce proces starzenia się ekonomicznego ludności. Ubywa osób w wieku produkcyjnym, przybywa zaś osób nieaktywnych zawodowo, co będzie miało negatywny wpływ na zastępowalność pokoleń na rynku pracy. Szczegóły przedstawia rysunek poniżej.

Rysunek 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2010-2021 rok

Saldo migracji dla Gminy Tymbark było w roku 2021 ujemne, wyniosło -24. Na poziomie województwa małopolskiego wskaźnik ten jest wysoce dodatni, co jest głównie zasługą osiedlania się ludzi w samym mieście Kraków i otaczających je powiatach.

Tabela 3 Saldo migracji dla Gminy Tymbark w latach 2010-2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013
zameldowania ogółem	osoba	49	46	60	54
wymeldowania ogółem	osoba	40	60	55	77
saldo	osoba	9	-14	5	-23

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2014	2015	2016	2017
zameldowania ogółem	osoba	62	60	58	48
wymeldowania ogółem	osoba	68	64	60	67
saldo	osoba	-6	-4	-2	-19

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2018	2019	2020	2021
zameldowania ogółem	osoba	52	44	43	52

wymeldowania ogółem	osoba	83	64	65	76
saldo	osoba	-31	-20	-22	-24

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2010-2021 rok

Osoby bezrobotne z terenu Gminy Tymbark rejestrują się w Powiatowym Urzędzie Pracy w Limanowej. Bezrobocie w powiecie należy do najwyższych w województwie. Z terenu Gminy Tymbark zarejestrowanych było w 2021 roku ogółem 177 osób bezrobotnych, a zatem mniej niż w latach poprzednich (GUS), w tym:

- 56 stanowiły osoby poniżej 30 roku życia,
- 28 stanowiły osoby poniżej 25 roku życia ,
- 35 stanowiły osoby powyżej 50 roku życia,
- 90 stanowiły osoby długotrwale bezrobotne.

Liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotni wskazuje, że na terenie Gminy nie występuje problem bezrobocia.

II.1.3. Bezpieczeństwo publiczne i zdrowotne

Bezpieczeństwo na terenie gminy Tymbark zapewnia Komisariat Policji w Tymbarku w siedzibą w Zawadce - Komenda Powiatowa Policji w Limanowej. Zasięg działania komisariatu w Tymbarku: Gminy Dobra, Jodłownik, Słopnice, Tymbark.

Centrum Tymbarku jest w części objęte monitoringiem wizyjnym, ale konieczne jest rozszerzenie monitorowanej strefy dla zwiększenia poczucia bezpieczeństwa mieszkańców jak i turystów oraz osób prowadzących działalność gospodarczą.

Gmina Tymbark objęta jest opieką zdrowotną. Na terenie Gminy działają:

- "Chiramed" Spółka z o.o. w Tymbarku (NZOZ),
- dwie prywatne apteki zlokalizowane w Tymbarku.

Po wszelkie świadczenia z zakresu specjalistycznej opieki zdrowotnej mieszkańcy Gminy muszą udać się do Limanowej (tam również działa szpital powiatowy).

II.1.4. Oświata

W Gminie Tymbark funkcjonują **trzy przedszkola**: Samorządowe, Parafialne oraz niepubliczne przedszkole "U Cioci Agatki". Przy czterech szkołach podstawowych zorganizowane są **oddziały przedszkolne** tzw. klasy „0” obejmujące przygotowanie do nauki w szkołach podstawowych. Działają tu cztery sześcioletnie **szkoły podstawowe**: w Tymbarku, Piekietku (szkoła niepubliczna), Podłopieniu i Zawadce. W związku ze

zmniejszającym się przyrostem naturalnym liczba wychowanków i uczniów ww. placówek zmniejsza się z roku na rok.

Na terenie Tymbarku działa jedna szkoła ponadgimnazjalna: Zespół Szkół im. Komisji Edukacji Narodowej kształcąca około 350 uczniów, głównie mieszkających na terenie powiatu limanowskiego.

Baza sportowa wszystkich placówek oświatowych jest rozbudowana.

Na terenie gminy działa Społeczna Publiczna Szkoła Muzyczna I stopnia zlokalizowana w Tymbarku. Szkoła kształci nieodpłatnie, koszty jej działania pokrywa Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Realizuje cykl w zakresie praktycznej nauki gry na instrumencie. Wielu uczniów szkoły było i jest stypendystami Krajowej Fundacji na Rzecz Dzieci – Warszawa, liczni uczniowie są na stypendiach krajowych i zagranicznych. W 2011 roku Szkoła otrzymała prestiżowy tytuł Szkoły Odkrywców Talentów, który świadczy o tym, że placówka ta przyczynia się do odkrywania, promocji i wspierania uzdolnień dzieci i młodzieży.

Baza sportowa Gminy Tymbark jest dobrze rozbudowana: hala sportowa, dwie sale gimnastyczne, dwa stadiony piłkarskie, kilka szkolnych boisk, dwa korty do tenisa ziemnego oraz strzelnica sportowa w Zespole Szkół im. KEN w Tymbarku:

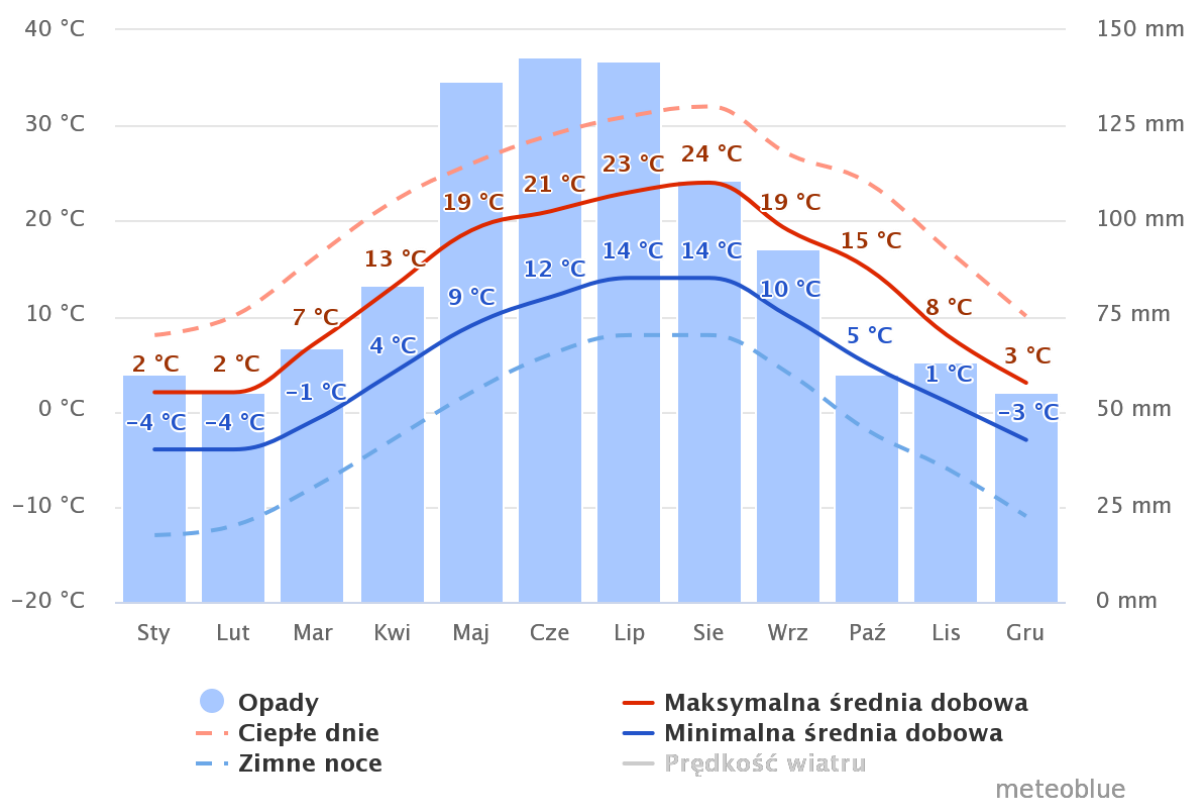
- Hala Sportowa znajduje się obok Przedszkola Samorządowego w Tymbarku. Obiekt przekazany został w użytkowanie. Istnieje możliwość wynajęcia obiektu.
- Korty Tenisowe i Boiska Orlik 2012 usytuowane w pobliżu hali sportowej, przylegają do boiska rezerwowego KS Tymbark.
- Stadion Klubu Sportowego Tymbark mieści się przy budynku Domu Kultury w Tymbarku. Obiekt został przekazany w użyczenie Klubowi Sportowemu Tymbark w Tymbarku.
- Stadion Rezerwowego Klubu Sportowego Tymbark mieści się obok hali sportowej w Tymbarku, pomiędzy kortami tenisowymi a boiskami Orlik. Obiekt przekazany w użyczenie Klubowi Sportowemu Tymbark w Tymbarku
- Strzelnica Sportowa przy Zespole Szkół im. KEN w Tymbarku.
- Miasteczko rowerowe przylegające do kortów.

II.1.5. Klimat

Klimat Beskidu Wyspowego to typowy klimat górski o bardzo zmiennych warunkach pogodowych. Suche masy powietrza znad kontynentu ścierają się tu z wilgotnym powietrzem

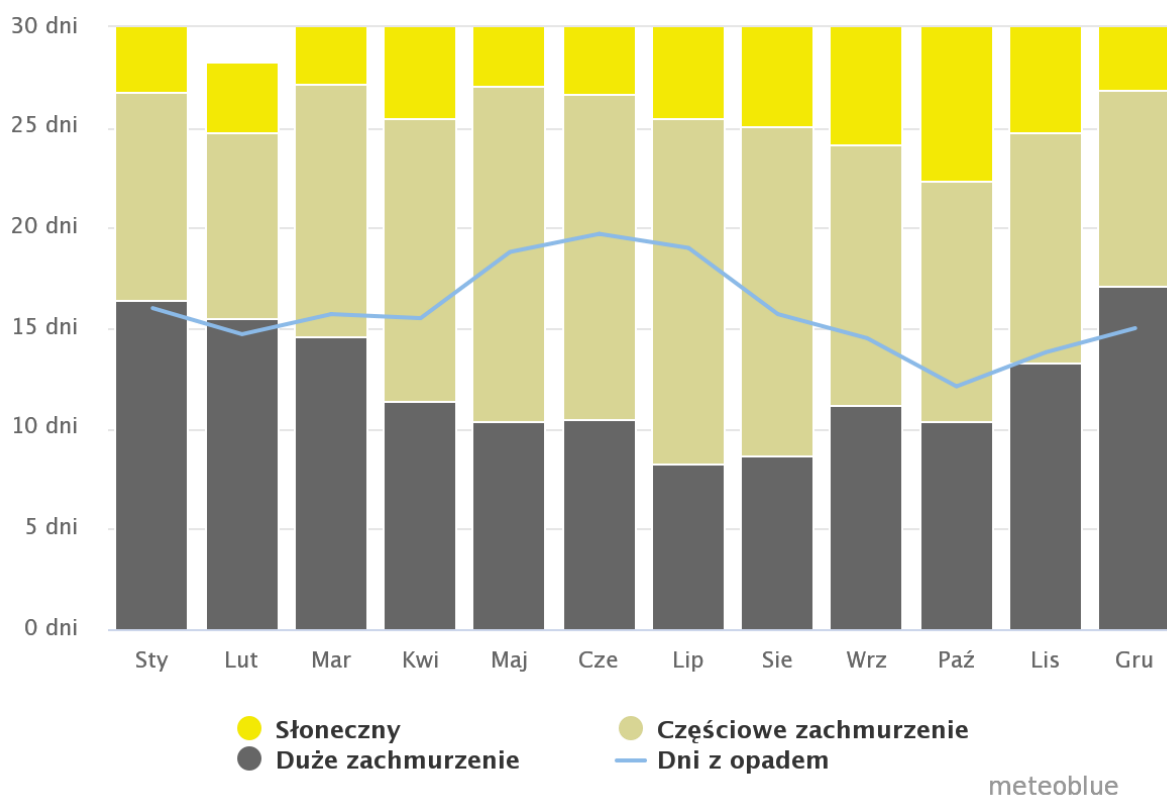
znad Atlantyku. Występuje piętność klimatyczna. Do 750 m n.p.m. klimat jest umiarkowanie ciepły z średnią temperaturą od +6°C do +8°C, powyżej umiarkowanie chłodny z średnią temperaturą od +4°C do +6°C. Średnia roczna temperatura dla obszaru Gminy Tymbark w latach 1952–2000 wyniosła 6,7°C, najniższa odnotowana wynosiła –35°C, a najwyższa 35,2°C. Ilość opadów jest powyżej średniej krajowej i wynosi 800 – 900mm w ciągu roku. Znaczny wpływ na lokalne zróżnicowanie klimatu mają czynniki terenowe – ukształtowanie terenu i ekspozycja. Długość okresu wegetacyjnego wynosi od około 180 dni w szczytowych partiach gór do 210 dni w dolinach, co ma szczególne znaczenie dla roślin. Często z Tatr dociera tutaj wiatr halny, zimą powodując duże szkody w lasach.

Charakterystyczną cechą Beskidu Wyspowego jest dość częste występowanie tzw. „morza mgieł” spowodowanego inwersją temperatury - w pewnych warunkach zamiast spadku temperatury wraz ze wzrostem wysokości n.p.m. zachodzi sytuacja odwrotna; wtedy to właśnie odosobnione szczyty okolicznych gór w malowniczy sposób wyrastają z mgły zalegającej w dolinach, stąd porównanie do morskich wysp. Szczegółowe porównania dla klimatu przedstawiają ilustracje poniżej.

Rysunek 5 Średnie temperatury i opady na terenie Gminy Tymbark

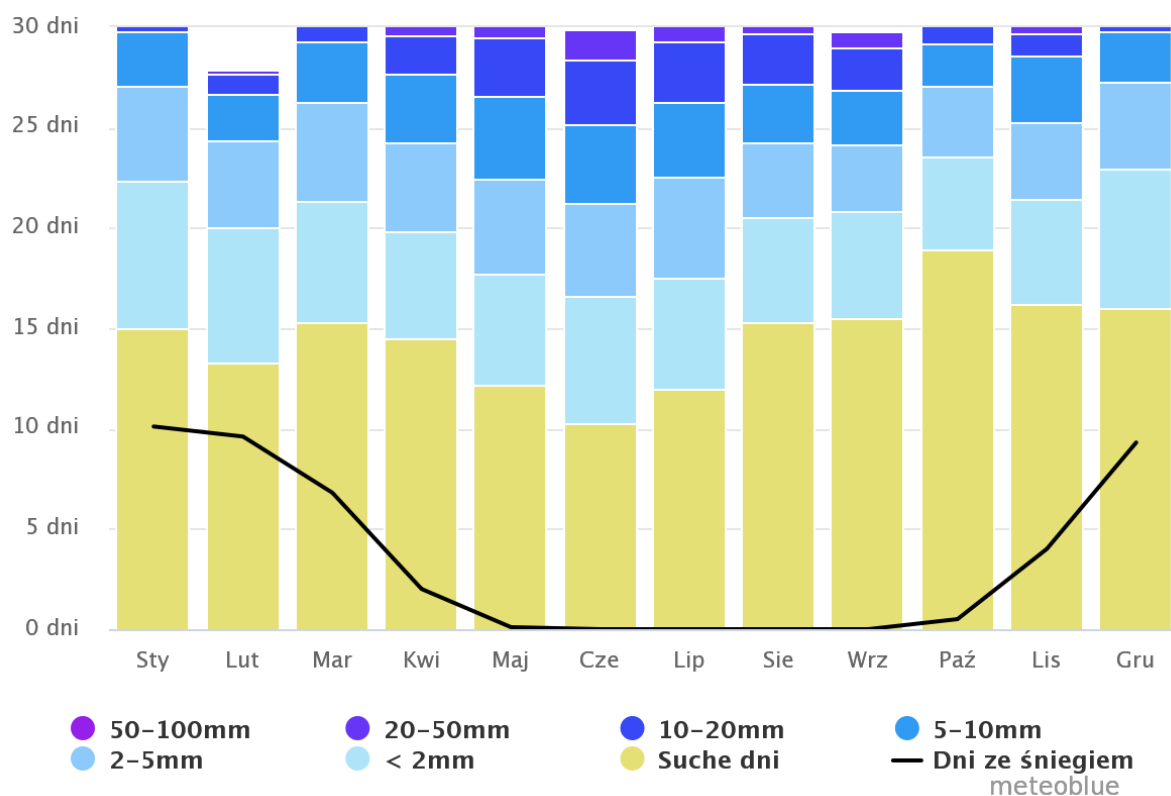
Źródło: <https://www.meteoblue.com/pl/>

Rysunek 6 Temperatury maksymalne na terenie Gminy Tymbark

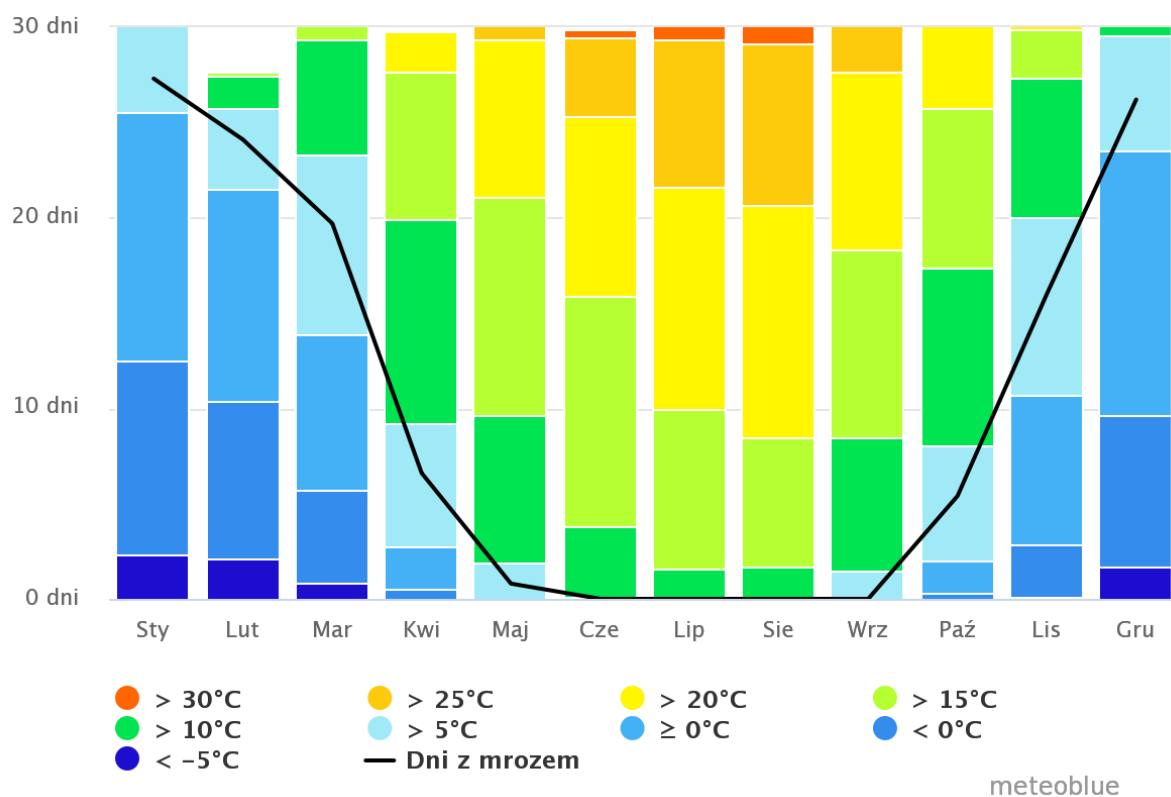
Źródło: <https://www.meteoblue.com/pl/>

Z powyższych dwóch wykresów wynika, że maksymalna temperatura na terenie Gminy Tymbark była najwyższa w lipcu, zaś najniższa w styczniu i w lutym. W ślad za tym, a także w nawiązaniu do polskich norm w zakresie ogrzewnictwa okres grzewczy trwa od października do maja.

Rysunek 7 Dni o dużym zachmurzeniu, słoneczne i z opadami na terenie Gminy Tymbark

Źródło: <https://www.meteoblue.com/pl/>

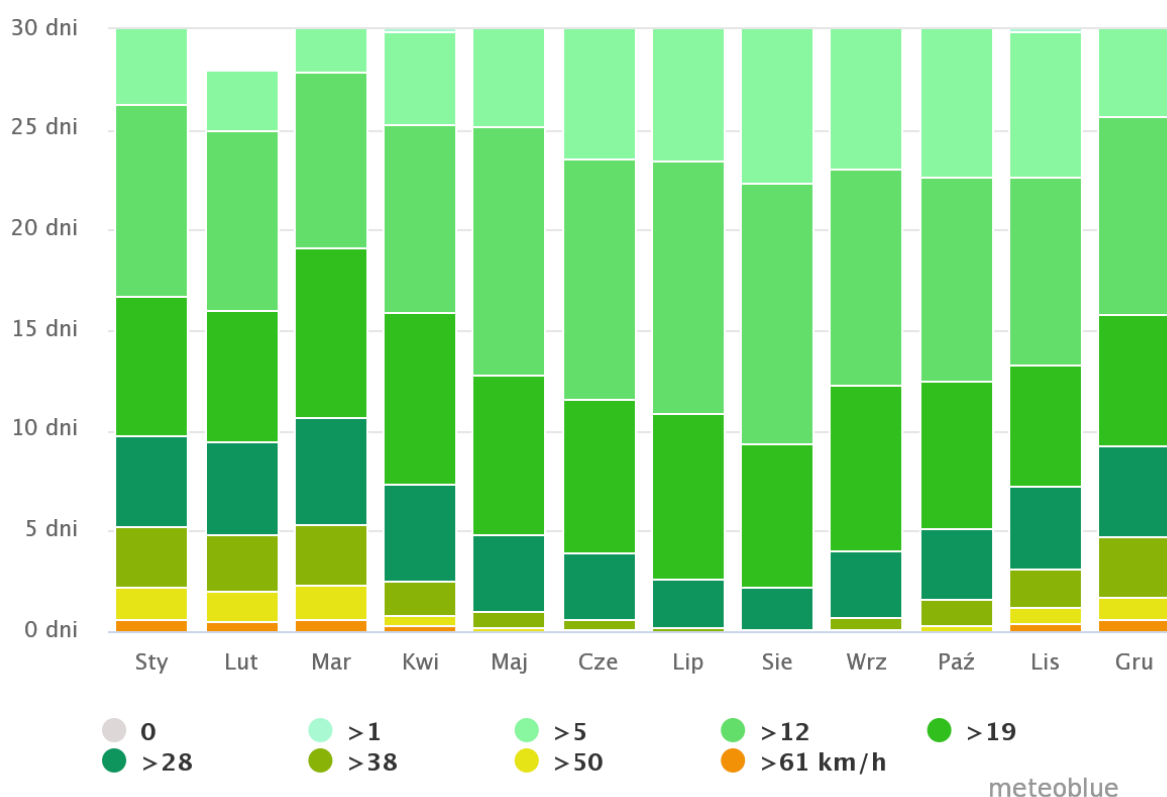

Rysunek 8 Ilości opadów na terenie Gminy Tymbark

Źródło: <https://www.meteoblue.com/pl/>

Liczba dni o dużym zachmurzeniu jest największa w grudniu i w styczniu, co wpływa na zwiększone zapotrzebowanie na energię elektryczną w tych okresach, ze względu na konieczność wykorzystywania dodatkowego źródła oświetlenia. Również długość i wielkość opadów ma znaczny wpływ na zapotrzebowanie na energię elektryczną. Związane jest to ze wzmożoną aktywnością mieszkańców w budynkach, co z kolei przekłada się na większą częstotliwość korzystania z urządzeń elektrycznych w gospodarstwach domowych.

Największa liczba dni słonecznych (na podstawie rysunku nr 5) obserwowana jest od kwietnia do października. W tych okresach produkcja energii z lokalnych źródeł odnawialnych teoretycznie pozwala na zbilansowanie zapotrzebowania na energię w Gminie Tymbark.

Rysunek 9 Prędkość wiatru na terenie Gminy Tymbark

Źródło: <https://www.meteoblue.com/pl/>

Na terenie Gminy Tymbark najczęściej występująca prędkość wiatru waha się między 12-38 km/h. Należy jednak zaznaczyć, że wysoka prędkość wiatrów nasilająca się w okresie od grudnia do stycznia może powodować zwiększenie odczuwania chłodu (a więc zwiększenia zapotrzebowania na energię ciepłą), a także przyczynić się do wystąpienia szkód na budynkach.

II.1.6. Mieszkalnictwo, infrastruktura techniczna

Łączna powierzchnia użytkowa zasobów mieszkaniowych na terenie Gminy wyniosła w 2021 roku 169 044 m². Obejmowała ona łącznie 1 684 mieszkań składających się z 7 741 izb. Zmianę zasobów mieszkaniowych w latach 2010-2021 na terenie Gminy prezentuje tabela poniżej.

Tabela 4 Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Tymbark w latach 2010 – 2021

Nazwa wskaźnika	Jednostka	2014	2015	2016	2017
mieszkania	[sztuk]	1572	1591	1601	1619
izby	[sztuk]	6596	6709	6776	6891
powierzchnia użytkowa mieszkań	[m ²]	137143	140284	142064	145290
średnia powierzchnia użytkowa mieszkania	[m ²]	87,2	88,2	88,7	89,7

Nazwa wskaźnika	Jednostka	2014	2015	2016	2017
mieszkania	[sztuk]	1637	1653	1675	1698
izby	[sztuk]	6999	7103	7237	7373
powierzchnia użytkowa mieszkań	[m ²]	148407	151104	154664	158520
średnia powierzchnia użytkowa mieszkania	[m ²]	90,7	91,4	92,3	93,4

Nazwa wskaźnika	Jednostka	2018	2019	2020	2021
mieszkania	[sztuk]	1723	1735	1671	1684
izby	[sztuk]	7532	7608	7659	7741
powierzchnia użytkowa mieszkań	[m ²]	163202	165097	167081	169044
średnia powierzchnia użytkowa mieszkania	[m ²]	94,7	95,2	100,0	100,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2010-2021 rok

Rysunek 10 Powierzchnia użytkowa mieszkań [m²]

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2010-2021 rok

Zaprezentowane dane wskazują, że powierzchnia budynków mieszkalnych, a także liczba mieszkań powiększa się średnio o 1,92% rocznie, co ma wpływ na poziom zużycia energii na terenie Gminy, zwiększenie potrzeb na infrastrukturę techniczną i wyższe koszty jej utrzymania.

Woda do celów bytowo – gospodarczych dla budownictwa mieszkaniowego i drobnych usług na terenie Gminy Tymbark dostarczana jest z wodociągów zbiorczych i lokalnych. Funkcjonujące na obszarze gminy wodociągi zbiorcze:

- Wodociąg „Tymbark” oparty na ujęciach źródeł pod Hajdowską Górą (Łopień)
- Wodociąg „Jasna – Podłopień”.

Wodociągi te są spięte i obsługują wsie: Tymbark, Podłopień i przysiółek „Noworolnicy” we wsi Dobra. Miejscowość Zawadka jest obsługiwana przez wodociąg „Zawadka”, z kolei część wsi Zamieście obsługuje wodociąg lokalny oparty na ujęciach źródeł pod Górą Paproć.

Gmina Tymbark obsługiwana jest przez oczyszczalnię zlokalizowaną w Zakładzie Produkcyjnym Tymbark, której właścicielem jest Grupa Maspex. W miejscowości Piekietko działa mała oczyszczalnia ścieków zlokalizowana przy Szkole Podstawowej, zaś w miejscowości Zawadka mała biologiczno–chemiczna oczyszczalnia ścieków typu „NEBRASKA”.

W latach 2015 – 2021 zwiększał się udział budynków podłączonych do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych. Jednak udział ten jest obecnie zdecydowanie zbyt niski. W 2021 roku wynosi dla sieci kanalizacyjnej 27,7%, a dla wodociągowej 74%. Dane prezentuje tabela poniżej.

Tabela 4 Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
wodociąg	%	71,8	74,4	73,0	73,1	72,5	72,9	74,0
kanalizacja	%	28,0	29,0	28,5	28,4	28,1	27,9	27,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2015-2021 rok

Prawie w całości Gmina Tymbark została zgazyfikowana w oparciu o gazociąg wysokoprężny Łąka – Słupnice o średnicy 200 mm i ciśnieniu 6,3 MPa. Gazociągiem tym do systemu krajowej sieci wysokoprężnej włączone są eksploatowane złoża gazu „Słupnice”. Długość czynnej sieci gazowej wynosiła w 2021 roku 65 285 m. Czynne przyłącza do budynków na terenie Gminy obejmowały 1210 szt., a 1 164 z nich obejmowały przyłącza do budynków mieszkalnych. Oznacza to, że 69,1% budynków mieszkalnych posiada dostęp do sieci gazowej.

Tabela 5 Czynne przyłącza gazowe do budynków na terenie Gminy Tymbark w latach 2010 - 2021

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013
czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych)	szt.	980	988	991	1 004
czynne przyłącza do budynków mieszkalnych	szt.	-	-	-	-

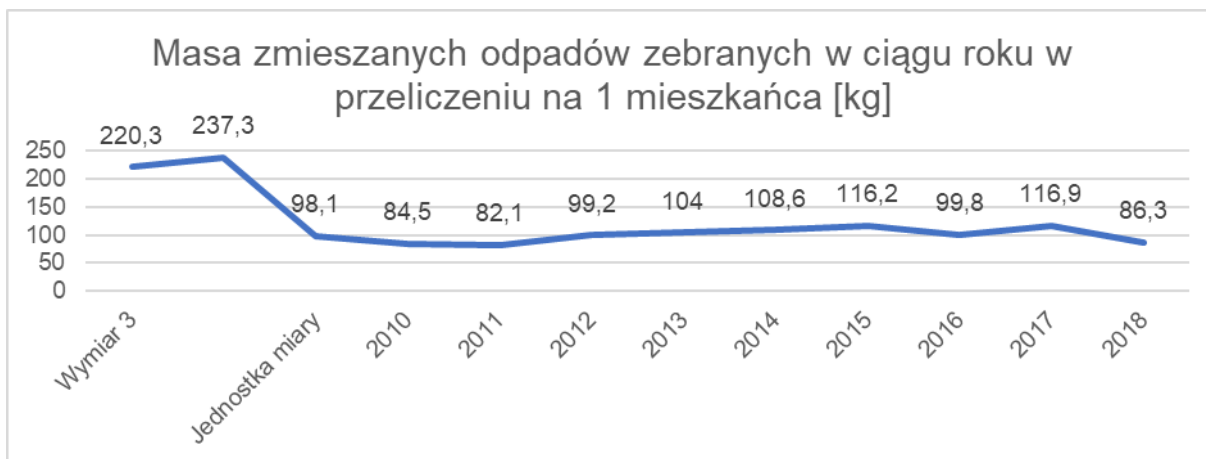
Wyszczególnienie	Jednostka miary	2014	2015	2016	2017
czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych)	szt.	1 017	1 024	1 068	1 081
czynne przyłącza do budynków mieszkalnych	szt.	980	985	1 029	1 042

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2018	2019	2020	2021
czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych)	szt.	1 110	1 152	1 167	1 210
czynne przyłącza do budynków mieszkalnych	szt.	1 070	1 109	1 121	1 164

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2010-2021 rok

Cała gmina jest zelektryfikowana. Energia elektryczna dosyłana jest od strony stacji GPZ 110/15 kV w Łososinie Górnej siecią średnich napięć 15 kV w wykonaniu napowietrznym. Na terenie Gminy Tymbark sprawnie funkcjonuje Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., który jest głównym wykonawcą programu gospodarki odpadami.

Masa odpadów na 1 mieszkańca wynosiła w 2021 roku 160 Mg, spadła w stosunku do roku poprzedniego o 19 Mg. W przypadku odpadów rośnie masa odpadów zebranych selektywnie, w 2021 roku wynosiła ona 475,50 Mg, co stanowi znaczny wzrost do roku 2017, kiedy wynosiła 299,61 Mg. Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów w 2021 roku stanowiły 46,2% ogółu, a w 2017 – 27,6%. Masa zmieszanych odpadów zebranych w ciągu roku spada od 2018 roku w przeliczeniu na 1 mieszkańca, szczegóły prezentuje rysunek poniżej.

Rysunek 11 Masa zmieszanych odpadów zebranych w latach 2010-2021 w Gminie Tymbark

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2010-2021 rok

II.1.7. Przedsiębiorcy

Gmina Tymbark, pomimo swego wiejskiego charakteru wyróżniał się na tle okolicznych gmin wiejskich dzięki wysoko rozwiniętemu przemysłowi rolno - spożywczemu, skupionemu głównie w miejscowości Tymbark. Początki przemysłu na terenie gminy sięgają 1927 roku, kiedy to powstała Spółdzielnia Mleczarska, funkcjonująca do dziś jako Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska - Zakład Mleczarski

w Tymbarku. Z kolei w roku 1936 powstała Spółdzielnia Owocarska, dziś działająca jako rozpoznawalna na całym świecie marka soków i in. przetworów owocowych "Tymbark". Ponadto na terenie gminy działają dwa duże zakłady przemysłu drzewnego oraz producent elementów ogrodzeniowych i małej architektury betonowej.

Na obszarze gminy występuje znaczne zróżnicowanie liczby podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne w poszczególnych wsiach. Obszarem o największym rozwoju gospodarczym jest Tymbark, a następnie Podłopień.

Na Gminy Tymbark w 2021 roku działało łącznie 631 podmiotów gospodarczych, z czego przeważały mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (609 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie Gminy). Strukturę wielkości przedsiębiorstw w dużej mierze warunkuje mieszkalny charakter Gminy, gdzie mieszkańcy częściej decydują się prowadzić małe firmy, a zatrudnieni są w najbliższym mieście powiatowym lub poza jego granicami. Szczegółowe dane na temat liczby i wielkości przedsiębiorstw przedstawia tabela poniżej.

Tabela 6 Podmioty gospodarcze wg klas wielkości na terenie Gminy Tymbark w latach 2010-2021

Przedsiębiorstwa według klas wielkości (liczba zatrudnionych)	Jednostka	2010	2011	2012	2013
Ogółem	[podmiot gospodarczy]	441	473	472	488
mikroprzedsiębiorstwo (do 9 osób)	[podmiot gospodarczy]	415	447	446	461
małe przedsiębiorstwo (od 10 do 49 osób)	[podmiot gospodarczy]	21	21	21	22
średnie przedsiębiorstwo (od 50 do 249 osób)	[podmiot gospodarczy]	4	4	4	4
duże przedsiębiorstwo (od 250 osób do 999 osób)	[podmiot gospodarczy]	0	0	0	0
bardzo duże (powyżej 1000 osób)	[podmiot gospodarczy]	1	1	1	1

Przedsiębiorstwa według klas wielkości (liczba zatrudnionych)	Jednostka	2014	2015	2016	2017
Ogółem	[podmiot gospodarczy]	522	516	524	534
mikroprzedsiębiorstwo (do 9 osób)	[podmiot gospodarczy]	496	490	499	511
małe przedsiębiorstwo (od 10 do 49 osób)	[podmiot gospodarczy]	21	21	20	17
średnie przedsiębiorstwo (od 50 do 249 osób)	[podmiot gospodarczy]	4	4	4	5
duże przedsiębiorstwo (od 250 osób)	[podmiot gospodarczy]	0	0	0	0
bardzo duże (powyżej 1000 osób)	[podmiot gospodarczy]	1	1	1	1

Przedsiębiorstwa według klas wielkości (liczba zatrudnionych)	Jednostka	2018	2019	2020	2021
Ogółem	[podmiot gospodarczy]	556	576	602	615
mikroprzedsiębiorstwo (do 9 osób)	[podmiot gospodarczy]	533	554	581	594
małe przedsiębiorstwo (od 10 do 49 osób)	[podmiot gospodarczy]	17	16	15	15
średnie przedsiębiorstwo (od 50 do 249 osób)	[podmiot gospodarczy]	5	5	5	5
duże przedsiębiorstwo (od 250 osób)	[podmiot gospodarczy]	0	0	0	0
bardzo duże (powyżej 1000 osób)	[podmiot gospodarczy]	1	1	1	1

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2014-2021 rok

Pod względem rodzaju działalności najmniejszy udział ma grupa rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. W przyjętym okresie zauważalny jest spadek ilości wskazanych podmiotów. Liczba podmiotów gospodarczych zakwalifikowanych do grupy przemysł i budownictwo zwiększyła się między 2010 a 2020 rokiem. Pozostałe działalności nie wyszczególnione ze względu na rodzaj zachowywały podobny trend, natomiast w ciągu ostatnich lat 2010-2021 odnotowany stały wzrost.

Tabela 7 Podmioty gospodarcze wg rodzajów działalności w Gminy Tymbark w latach 2010-2021

Rodzaj działalności	Jednostka	2010	2011	2012	2013
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	[podmiot gospodarczy]	9	9	11	11
przemysł i budownictwo	[podmiot gospodarczy]	401	417	412	439
pozostała działalność	[podmiot gospodarczy]	1 336	1 319	1 330	1 348
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	[%]	0,52%	0,52%	0,63%	0,61%
przemysł i budownictwo	[%]	22,97%	23,90%	23,50%	24,42%
pozostała działalność	[%]	76,52%	75,59%	75,87%	74,97%

Rodzaj działalności	Jednostka	2014	2015	2016	2017
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	[podmiot gospodarczy]	9	9	11	11
przemysł i budownictwo	[podmiot gospodarczy]	401	417	412	439
pozostała działalność	[podmiot gospodarczy]	1 336	1 319	1 330	1 348
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	[%]	0,52%	0,52%	0,63%	0,61%
przemysł i budownictwo	[%]	22,97%	23,90%	23,50%	24,42%
pozostała działalność	[%]	76,52%	75,59%	75,87%	74,97%

Rodzaj działalności	Jednostka	2018	2019	2020	2021
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	[podmiot gospodarczy]	11	11	12	13
przemysł i budownictwo	[podmiot gospodarczy]	461	482	515	530
pozostała działalność	[podmiot gospodarczy]	1 372	1 376	1 420	1 461
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	[%]	0,60%	0,59%	0,62%	0,65%
przemysł i budownictwo	[%]	25,00%	25,79%	26,45%	26,45%
pozostała działalność	[%]	74,40%	73,62%	72,93%	72,90%

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny, Dane za 2014-2021rok

Największe zmiany w ilości firm na rynku w ostatnich latach dotyczyły najmniejszych działalności (do 9 pracowników). Na przestrzeni 2010-2021 roku odnotowuje się wzrost mikroprzedsiębiorstw. Najważniejszą szansą i mocną stroną sytuacji gospodarczej Gminy jest

obecność dużego przedsiębiorstwa, które zatrudnia powyżej 1000 osób i jest stabilnym pracodawcą na terenie Gminy.

Rolnictwo, pomimo zachodzących przemian, stanowi ważny element życia gospodarczego Gminy Tymbark. Potencjał rolniczy gminy to areał upraw i istniejące środki produkcji (budynki, maszyny), a także ludzie i ich umiejętności. Pod względem powierzchni upraw dominują na terenie gminy gospodarstwa 1 do 5 ha - 444 szt. (spis z 2010 roku). Na powierzchni powyżej 10 ha działalność rolniczą prowadziło 199 gospodarstw.

Teren gminy Tymbark ma ukształtowanie góryste, przeważają stoki o nachyleniu od 2 do 12 stopni o różnych wystawach. Gleby na terenie gminy należą prawie

w całości do kompleksu górskiego brunatnego. Są to gleby szkieletowe, brunatne oraz mady górskie. Gleby szkieletowe występują pod lasami w najwyższej położonych terenach. Przeważają gleby klasy IV i V o małej żyzności i urodzajności, trudno przepuszczalne oraz ciężkie do uprawy.

Czyste środowisko i zapotrzebowanie na żywność wysokiej jakości stwarzają możliwość rozwoju gospodarki rolnej z wykorzystaniem zasad rolnictwa ekologicznego. Może to wpływać na wzrost opłacalności produkcji i rozwój agroturystyki lub ekoturystyki oraz przetwórstwa lokalnego.

II.1.8. Historia i kultura

Gmina Tymbark może się pochwalić miejskim rodowodem swojej głównej miejscowości tj. Tymbarku mającym swe początki w średniowieczu. Pierwsza pisana wzmianka o miejscowości Tymbark pochodzi prawdopodobnie z 1349 roku . Osadnictwo Tymbarku i jego sąsiednich miejscowości związane jest z rozwojem zorganizowanego zasiedlania doliny rzeki Łososiny, i jej najbliższego dorzecza. Jedną z głównych przyczyn zaludniania ówczesnej Puszczy Karpackiej były najazdy tatarskie. Po zakończeniu wojny polsko-tatarskiej południowa część Polski była wyludniona. Król Kazimierz Wielki, chcąc zaludnić na nowo ziemie spustoszone przez Tatarów i opuszczone przez wcześniejszych mieszkańców, zaczął sprowadzać tu niemieckich osadników, dając im pozwolenia na ziemię. W roku 1353 na terenie dzisiejszego Tymbarku powstała parafia, erygowana przez Kazimierza Wielkiego (uposażył Parafię i ufundował pierwszy kościół), który następnie w roku 1357 lokował tu dla kolonistów niemieckich miasto Tannenberg. Zasadźcą miasta był Hanco Dives, mieszczanin sądecki, syn Jana Bogacza ("locator villarum super Fluvium dictum Biała"). Lokalizacja miasta Tymbark nastąpiła według wymogów prawa magdeburskiego. Pierwotna nazwa miasta (niem. "jodłowa

góra"), jak i jego mieszkańcy ulegli następnie procesowi polonizacji, stąd polska nazwa Tymbark.

W 1596 roku założono tu szpital i szkołę parafialną. Tymbark aż do rozbiorów Polski stanowił centrum niewielkiego starostwa niegrodowego, wydierżawianego różnym rodzinom szlacheckim. W skład "tenuty", czyli dzierżawy tymbarskiej wchodziły oprócz miasteczka, następujące wsie: Jasna, Podłopień, Zamieście, Słopnice Królewskie i Zawadka.

Tymbark na nowo przeżywa swój renesans gospodarczy od chwili, gdy powstały tu w roku 1936 "Podhalańskie Zakłady Przemysłu Owocowo-Warzywnego" założone pierwotnie w formie Spółdzielni przez wielkiego lokalnego społecznika, inż. Józefa Marka.

Poza układami przestrzennymi na obszarze gminy zachowało się kilka pomników architektury i budownictwa, liczne kapliczki. Znanie są również miejsca związane z obecnością historycznych folwarków i przemysłu ludowego, wymagające poszukiwań i uczytelnienia dawnych rozwiązań – urządzeń wodnych, ziemnych śladów budynków.

Do zabytków znajdujących się na terenie Gminy należą:

- Kościół parafialny z 1824 r. z chrzcielnicą kamienną gotycko – renesansową z roku 1541, Dzwonem „Urban” z 1536 roku, sygnaturką „Katarzyna” z 1340 roku, obrazem św. Anny Samotrzec z drugiej poł. XVII w.
- Kapliczkę Najświętszej Maryi Panny Loretańskiej tzw. "na Górach" z XIX wieku, z półokrągłą absydą i wieżyczką, sygnaturką, z obrazem „Veraicon” z XVII w. ufundowaną przez Sebastiana Kapitana w 1826 r. Z głosem sygnaturki tej kapliczki związane jest lokalne przysłowie: „Gdy kapitanka dzwoni – to burze rozgoni”.
- Kaplicę Myszkowskich – jedyny grobowiec pozostały po cmentarzu otaczającym niegdyś dawny kościół.
- Cmentarz wojskowy nr 365 z I Wojny Światowej - pochowano na nim żołnierzy poległych w czasie bitwy pod Limanową w grudniu 1914 roku. Cmentarz zaprojektowany został przez Gustava Ludviga i wykonany w 1915 roku przez Austriaków (odrestaurowany w ostatnich latach przy pomocy środków wojewody nowosądeckiego). Rejestr zabytków: dec. 487/92.
- Cmentarz parafialny (z XIX w.) z ciekawymi rzeźbami i nagrobkami.
- Stary nowy dwór – przykład XVII wiecznej zabudowy folwarcznej. Z pierwotnego założenia zachował się jedynie drewniany dwór z XIX wieku i oranżeria wybudowana w 1911. Większość rosnących tu drzew ma ponad 100 lat. Znaczna część z nich jest

chroniona jako pomniki przyrody. Założenia parkowe wpisane do rejestru zabytków: dec. 191/85.

- Młyn w Podłopieniu z lat 30-tych XX wieku (nieczynny), obecnie znajduje się pod opieką pana Jana Puchały.
- Spichlerz z XVII w. piętrowy o budowie zrębowej z dachem siodłowym i gankiem – obecnie znajduje się w nowosądeckim skansenie.
- siedziba Urzędu Gminy w Tymbarku - dawny Ratusz. rejestr zabytków: dec. Ks. „A” – 845/98.

II.1.9. Zasoby turystyczne

Gmina Tymbark, położona na obszarze Beskidu Wyspowego, ze względu na specyficzne ukształtowanie terenu ma świetnie rozwiniętą sieć dróg i szlaków turystycznych. Tymbark jest doskonałym miejscem na wypady w rejon Tatr, Pienin, Krakowa, Wieliczki i Słowacji, sprzyja temu dobre połączenie autobusowe, jak i kolejowe z resztą regionu. Z Tymbarku prowadzi kilka malowniczych szlaków pieszych na okoliczne szczyty górskie:

1. Łopień (951m) - to rozległy maszyn górski o przebiegu południowy zachód - północny wschód, ograniczony od północy doliną rzeki Łososiny, od wschodu doliną Słopniczanki, od południa Czarną Rzeką, a od Zachodu potokiem Jurkówka. Na wszystkie strony opada stromymi stokami, porośniętymi wspaniałymi lasami. Łopień ma trzy szczyty: główny szczyt Łopienia - Zachodni (951m), środkowy zwany Wiśnią (855m) i szczyt wschodni zwany przez mieszkańców Tymbarku Rydznikiem (805m). Na Łopieniu znajdują się rozległe polany, na których dawniej kwitło życie pasterskie. Dziś po pasterzach nie pozostały nawet rozsypujące się szalasy. Na Łopieniu corocznie organizowany jest Złaz Turystyczny. Termin tego wydarzenia to ostatnia niedziela sierpnia. Dzięki dobrze oznakowanym szlakom możliwe jest także zorganizowanie rajdów lub zlotów rowerowych towarzyszących tej imprezie. Wyjechawszy na grzbiet Góry Łopień w miejscu Domku Myśliwskiego - można także sprawnie podążać dalej na południe w kierunku pobliskiej Góry Mogielica (najwyższego wzniesienia Beskidu Wyspowego - 1175 m.n.p.m.) oraz kontynuując wycieczkę w stronę Górców - Turbacz (1310 m.n.p.m.).
2. Zęzów (705 m n.p.m.) wznosi się stromo nad Tymbarkiem. Z jego południowych zboczy rozlega się ładna panorama Tymbarku oraz widoki na Paproć, Łopień, a także resztę Beskidu Wyspowego na czele z Śnieżnicą i Ćwilinem. Na Zęzowie zachowały się jedne z większych kompleksów leśnych w Beskidzie Wyspowym. Legenda mówi jakoby nazwa góry miała pochodzić od niemieckiego słowa

Sehnsucht - tęsknota. Nazwę taką mieli nadać koloniści niemieccy, którzy tęskniąc za swoim krajem wychodzili na wierzchołek Żezowa i spoglądali z utęsknieniem w kierunku swej ojczyzny, w stronę zachodzącego słońca.

3. Paproć (642 m) - wzniesienie położone na granicy trzech jednostek administracyjnych: Limanowa miasto, Limanowa gmina i Tymbark gmina. Widoki ze szczytu częściowo ograniczone są ścianą lasu, jednak w pobliżu szczytu spoglądając z niewielkich polanek oraz otwartych przestrzeni można nasycić oczy bardzo szeroką panoramą we wszystkich kierunkach. W pogodne dni z partii szczytowych można zobaczyć nawet wieże kościelne Krakowa i kominy Nowej Huty, na południe z kolei rozciąga się piękna panorama na Beskidy, Gorce i Tatry. W nazewnictwie lokalnym Paproć określa się również jako Koszarską Górę od położonej u jej północno-wschodnich stoków wsi Koszary. Wzniesienie to określane jest także miejscowo Rysią Górą. Przez grzbiet nie pozbawiony szerokiej panoramy na obie strony wiedzie zielony szlak z Limanowej do Szczyrzycy. Niedaleko szczytu znajduje się ciekawa kaplica p.w. Matki Boskiej Królowej Beskidów oraz Krzyż Milenijny, wybudowana przez wiernych z okolicy jako wotum na przełom tysiącleci.

Szlaki piesze i rowerowe wyznaczone przez PTTK, które znajdują lub przebiegają przez Gminę Tymbark to:

- pieszy czarny szlak: Łopień - Tymbark PKP o długości 8,1 km,
- niebieski szlak pieszy: Bochnia – Tymbark o długości: 43,4 km, który przebiega następująco: Bochnia – Kamionna - Pasierbecka Góra - Kamienie Brodzińskiego (Paprotna) - Muzeum Ziemi Wiśnickiej - Rezerwat Kamień Grzyb - Zamek Kmitów i Lubomirskich - Kościół pw. Narodzenia NMP w Rajbrocie (Rajbrot) – Koryznówka (Nowy Wiśnicz) - Cmentarz wojenny nr 303 (Rajbrot) - Więzienie w Wiśniczu Nowym (Nowy Wiśnicz) - Rupniów;
- zielony pieszy szlak: Szczyrzyc cmentarz - Tymbark o długości: 15,0 km, który przebiega następująco: Cmentarz wojenny nr 368 (Limanowa) - Kaplica Matki Bożej Królowej Beskidów (Paproć) – Paproć – Pępówka – Łyżka - Limanowa;
- zielony pieszy szlak: Tymbark – Łukowica o długości: 26,6 km, który przebiega następująco: Cmentarz wojenny nr 362 (Szczyrzyc) – Janowice - Rezerwat Kostrza – Kostrza;
- żółty pieszy szlak: Tymbark PKP - Dudówka wschód o długości 2,4 km,
- czarny pieszy szlak: Tymbark PKP - Mogielica o długości 11,9 km przebiegający następująco: Do Artysty (Słopnice) - Jasień - Hala Mogielica – Krzystonów –

- Kutrzyca – Miznówka - Mały Krzystonów - Przełęcz Przysłopiek - Rezerwat Mogielica
– Tymbark - Kapliczka z 1881 r. (Słopnice) - Stara kuźnia(Słopnice);
- edukacyjny szlak czerwony: Tymbark PKP - Tymbark PKP o długości: 16,5 km.

Z Tymbarku biegnie jedna z nitek Szlaku Papieskiego: przez górę Łopień do Chyszówek. W lutym 1954r. przyszedł papież Jan Paweł II z grupą fizyków krakowskich wędrował na nartach, z Tymbarku przez Łopień, Mogielicę, Rzeki, Kudłoń do Koniny. Charakterystyczne tablice informacyjne z planem ścieżek, którymi wędrował Karol Wojtyła zostały zamontowane obok stacji PKP, w rynku i obok SKR. Łącznie Szlak Papieski liczy 250 km i składa się z trzech części: rabczańsko-mszańskej, limanowskiej i biegnącej przez Gorce.

Przez Tymbark biegnie także trasa boczna tzw. podahalańsko - spiska, Małopolskiego odcinka Szlaku Cysterskiego o długości 150,1km. Układ ten zapewnia krótki i dogodny przejazd na linii Śląsk - opactwa cysterskie Szczyrzyc i Kraków Mogiła - Świętokrzyskie z możliwością zwiedzenia najbardziej interesujących na tej linii miejscowości.

Rejon Beskidu Wyspowego jest ciekawym miejscem dla rowerzystów górskich. W ostatnich latach, dla zwiększenia atrakcyjności turystyki pieszej i rowerowej, pod górą Łopień wykonano wiatę turystyczną, gmina przystąpiła także do budowy wieży widokowej na górze Paproć.

Dodatkową atrakcją lokalną jest pociąg retro, przemierzająca trasę Chabówka – Nowy Sącz w okresie letnim. W okresie zimowym, począwszy od stycznia 2015 roku atrakcją dla mieszkańców, jak i turystów jest pierwsze w Gminie i trzecie w powiecie limanowskim kryte lodowisko o powierzchni 800 m² wraz z wypożyczalnią łyżew.

II.1.10. Zasoby przyrodnicze

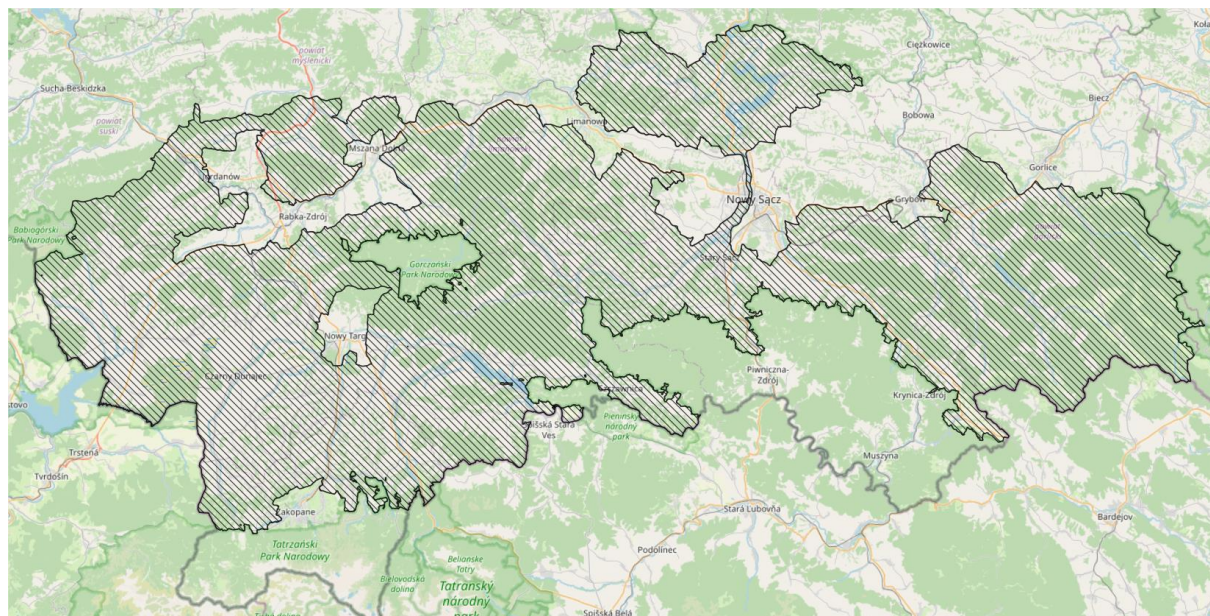
Na terenie Gminy Tymbark objęto ochroną wiele form przyrody, które ujęto w centralnym rejestrze form ochrony przyrody. Należą do nich:

- Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Obszar NATURA 2000 Łososina,
- 1 pomnik przyrody.

Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu (OChK) został utworzony 1 października 1997 r. rozporządzeniem nr 27 Wojewody Nowosądeckiego w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Województwa Nowosądeckiego. Funkcja ochronna obszaru wynika z wybitnej wartości obiektów przyrodniczych, dla których OChK jest bezpośrednią otuliną lub dodatkową strefą ochronną (przejściową), a ponadto większą część tego terenu stanowi obszar węzłów i korytarzy ekologicznych sieci ECONET-PL. Obszarowo

przeważają na jego terenie zróżnicowane ekosystemy leśne. Wśród cennych ekosystemów naturalnych można wskazać: kompleksy torfowisk wysokich w południowo-zachodniej części Kotliny Orawsko-Nowotarskiej (tzw. Torfowiska Orawskie) i ekosystem rzeki Białki z przełomem oraz izolowane skałki Pasa Skalic Nowotarskich i Spiskich. Obszar zajmuje 364 480,09 ha powierzchni, na obszarze powiatów: tatrzańskim, myślenickim, gorlickim, suskim, nowosądeckim, nowotarski, Nowy Sącz, limanowski.

Mapę obszaru prezentuje rysunek poniżej.

Legenda:

Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Rysunek 12 Mapa Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=6300AC0D07C1543E101E9A8ED88045FE>

Obszar NATURA 2000 Łososina został stworzony decyzją komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE). Obszar NATURA 2000 Łososina zajmuje obszar 345,3900 ha, na terenie gmin powiatu nowosądeckiego i limanowskiego, do których należą: Limanowa (gmina miejska), Słopnice (gmina wiejska), Łososina Dolna (gmina wiejska), Tymbark (gmina wiejska), Limanowa (gmina wiejska), Laskowa (gmina wiejska).

Obszar został wyznaczony ze względu na ochronę ryb. Spośród ryb wymienionych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej występuje na terenie tego obszaru łosoś atlantycki, który chroniony jest Dyrektywą jedynie w wodach słodkich. Pozostałe ważne gatunki ryb

występujące na obszarze to: piekielnica, świnka, głowacz pręgopłetwy, brzanka, pstrąg potokowy, śliz, strzebla potokowa, kleń.

Obszar obejmuje odcinek rzeki Łososiny, od miejscowości Pólrzeczki przy ujściu potoku Dziadówka, do ujścia (do zbiornika Czchów na Dunajcu). Łososina to lewobrzeżny dopływ Dunajca wypływający z północno-wschodnich stoków Jasienia (Beskid Wyspowy) na wysokości 760 m n.p.m. Rzeką ma duże możliwości transportowe (wleczenie i unoszenie materiału), występuje tu silna erozja denną i brzegową. Górna część zlewni jest częściowo zalesiona, dolna ma charakter rolniczy, z lokalnym przemysłem. Prawy dopływ Łososiny to Słopniczanka wypływająca spod przełęczy Słopnickiej (766 m n.p.m.). Na początku płynie głęboką doliną z dnem zbudowanym z dużych głazów, i pokrytym powalonymi drzewami. W dalszym biegu, od wioski Kęski (10 km od ujścia do Łososiny) płynie wśród łąk, pastwisk i pól uprawnych przy miejscowościach Słopnice i Zamieście

Mapę obszaru prezentuje rysunek poniżej.

Legenda:

Obszar NATURA 2000 Łososina

Rysunek 13 Mapa Obszaru NATURA 2000 Łososina

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=6300AC0D07C1543E101E9A8ED88045FE>

II.1.11. Współpraca międzynarodowa

Gmina Tymbark współpracuje z trzema gminami i miastami europejskimi.

Gminy partnerskie pochodzą z:

- Anglii (Whaley Bridge) - współpraca od 1994 roku.
- Niemiec (Brachstedt) - współpraca od 2002 roku.

- Słowacji (Spisske Vlasy, Necpaly) - współpraca od 2000 roku.

Współpraca pomiędzy gminami opiera się na wzajemnej wymianie doświadczeń - wizyty partnerskie, wymiana młodzieży szkolnej, Ochotniczych Straży Pożarnych, Kół Gospodyń Wiejskich.

II.2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej - Analiza SWOT / TOWS

W wyniku przeprowadzonej analizy sytuacji Gminy stwierdzono następujące wnioski w odniesieniu do badanych obszarów strategicznych:

- W zakresie obszaru strategicznego odnoszącego się do ludności:
 - Liczba jest na względnie stałym poziomie, ,
 - Gęstość zaludnienia ostatnich latach nie zmienia się – waha się pomiędzy 195,7– 201,6 osób/km²;
 - Saldo migracji było ujemne w latach 2013 – 2021, najwyższy wynik: -31 osiągnięto w 2018 roku, kolejne: -24 w 2021 i -23 w 2018 roku;
 - Zwiększa się udział ludności w wieku poprodukcyjny w stosunku do pozostałych grup, zjawisko to ma miejsce kosztem grupy w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym;
- W zakresie obszaru strategicznego odnoszącego się do gospodarki:
 - Od 2010 roku stale rośnie liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie Gminy,
 - Udział osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą stanowi około 95% całkowitej liczby przedsiębiorstw,
 - Największy udział w strukturze przedsiębiorstw mają przedsiębiorstwa działające w sekcji F (Budownictwo) (24%), sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) (30%) i sekcji H (Transport i gospodarka magazynowa) (10%),
 - obecność dużego przedsiębiorstwa, które zatrudnia powyżej 1000 osób i jest stabilnym pracodawcą na terenie Gminy,
- W zakresie obszaru strategicznego odnoszącego się do infrastruktury technicznej:
 - Na terenie Gminy znajdują się liczne nieekologiczne piece i kotły na węgiel, które pogarszają stan środowiska,
 - Na terenie Gminy znajduje się mała liczba placówek oferujących usługi medycznych, a oferowane usługi są ograniczone,
 - Na terenie Gminy niski odsetek ludności korzysta z instalacji kanalizacyjnej,
 - Na terenie Gminy średni odsetek ludności korzysta z instalacji wodociągowej,
 - Rozproszona zabudowa powoduje liczne problemy przestrzenne i inwestycyjne, a także wysokie koszty związane z dostosowaniem istniejącej infrastruktury do pojawiających się potrzeb,

- Powierzchnia i liczba mieszkań stale rośnie co powoduje zwiększone zapotrzebowanie na energię i infrastrukturę techniczną na terenie Gminy,
- W zakresie obszaru strategicznego odnoszącego się do obszaru turystyki, rekreacji i kultury:
 - Na terenie gminy znajduje się atrakcyjna baza sportowa,
 - Gmina posiada liczne atrakcje turystyczne i rekreacyjne związane z lokalizacją w obszarach Beskidu,
- W zakresie obszaru strategicznego odnoszącego się do obszaru środowiska naturalnego:
 - Gmina posiada liczne atrakcje związane z środowiskiem naturalnym,
 - na terenie Gminy znajduje się obiekty chronione - należą do nich:
 - Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - obszar natura 2000 Łososina;
 - zwiększa się poziom bezpieczeństwa w zakresie zagospodarowania nieczystości ciekłych – rośnie liczba zbiorników bezodpływowych i liczba przydomowych oczyszczalni ścieków,
 - Zwiększa się odsetek odpadów zagospodarowanych w sposób selektywny,
 - Spalanie paliw stałych jest stosunkowo powszechne w gospodarstwach domowych, co wpływa na jakość powietrza na terenie Gminy.

Wnioski z przeprowadzonej analizy pozwoliły na podsumowanie ich w postaci analizy SWOT. Przedstawia ona najważniejsze wnioski pozwalające na określenie kierunków rozwoju usystematyzowane w 4 grupy:

- S (**Strengths**) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,
- W (**Weaknesses**) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,
- O (**Opportunities**) – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,
- T (**Threats**) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Podsumowanie analizy przedstawia tabela poniżej.

Tabela 6 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
• Atrakcyjne położenie • Walory krajobrazowe • Atrakcyjność turystyczna i przyrodnicza • Korzystne ukształtowanie terenu dla rozwoju sportu • Działalność-chórów parafialnych, orkiestra dęta, KGW (koła gospodyń wiejskich) • Odpowiednie zasoby wody pitnej • Brak przemysłu ciężkiego	• Niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturowym • Słaba promocja lokalnych przedsiębiorstw i lokalnych marek • Słabo rozwinięta baza gastronomiczna • Słaba rozpoznawalność turystyczna gminy • Nie ekologiczne piece/kotły na węgiel • Mała oferta usług medycznych • Niski odsetek ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej • Średni odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej • Rozproszona zabudowa • Niski poziom edukacji ekologicznej mieszkańców

SZANSE	ZAGROŻENIA
• Wzrost zainteresowania turystyką i agroturystyką w Polsce • Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy • Możliwość wypracowania ciekawego produktu lokalnego • Wzrost postaw odpowiedzialności społecznej i obywatelskiej mieszkańców • Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii • Rosnące zainteresowanie produktami tradycyjnymi i ekologicznymi • Wzrastająca liczba osób uprawiających tzw. turystykę weekendową w Polsce • Możliwość pozyskiwania środków z funduszy pomocowych Unii Europejskiej • Możliwość pozyskiwania środków z funduszy pomocowych krajowych • Możliwość nawiązywania współpracy oraz zbieżność interesów z gminami sąsiadującymi • Możliwość wspierania rozwoju rolnictwa ekologicznego	• Skomplikowane procedury korzystania ze środków unijnych • Skomplikowana sytuacja polityczna w kraju i na świecie • Brak środków na rozwój technologiczny • Niewykorzystanie szansy współpracy z innymi samorządami • Duża atrakcyjność innych miejscowości, które sąsiadują bezpośrednio z gminą • Klęski żywiołowe i zmiany klimatyczne • Wysoka atrakcyjność turystyczna sąsiadujących regionów • Niski standard oferowanych usług turystycznych • Nieopłacalność produkcji rolnej

Źródło: Opracowanie własne

III. WIZJA, MISJA I CELE ROZWOJU GMINY

III.1. Wizja i misja Gminy

Wizja Gminy Tymbark brzmi:

Gmina Tymbark jest miejscem, gdzie mieszkańcy, przedsiębiorcy i turyści korzystają w sposób bezpieczny i zgodny z zasadami poszanowania środowiska z efektów zrównoważonego rozwoju oraz stabilnej gospodarki.

Wizja Gminy będzie realizowana poprzez podejmowanie działań zgodny z misją Gminy, która zakłada:

Wszystkie działania podejmowane przez Władze Gminy i inne podmioty oddziałujące na rozwój Gminy powinny mieć na celu bezpieczeństwo mieszkańców, poszanowanie środowiska i klimatu, a także najważniejsze kierunki rozwoju Gminy. Podejmowane działania powinny zakładać stabilny rozwój wszystkich elementów gospodarki i usług społecznych istotnych dla Gminy.

Realizacja wizji będzie możliwa z zachowaniem kierunków i zasad określonych przez obszary i cele strategiczne rozwoju Gminy określone w kolejnym rozdziale. W ramach obszarów strategicznych uwzględniono następujące elementy:

1. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW
2. KLIMAT I ŚRODOWISKO
3. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY
4. STABILNA GOSPODARKA

III.2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym

Cele formułuje się w odpowiedzi na problemy zidentyfikowane na etapie diagnostycznym oraz dla lepszego wykorzystania istotnych zasobów i potencjałów gminy. Każdy cel w strategii powinien być określony w sposób SMART (ang. – mądry):

- **SPECIFIC** – konkretny, określony, jasno zdefiniowany, dokładny,
- **MEASURABLE** – mierzalny, możliwy do wyrażenia w przyjętych jednostkach miary,

- **ATTAINABLE** – osiągalny, możliwy do zrealizowania, niekiedy odczytywany jeszcze jako **ACCEPTABLE** – akceptowalny (przez wielu współpracujących podmiotów) oraz **AMBITIOUS** – ambitny,
- **REALISTIC** – realistyczny przy istniejących zasobach, a także **RELEVANT** – istotny z punktu widzenia celów interwencji,
- **TIME-BOUNDED** – zdefiniowany, określony w czasie, a także **TRACKABLE** – możliwy do śledzenia.

Cele strategiczne i operacyjne gminy oparte są na wnioskach z diagnozy, a także z przeprowadzonej ewaluacji. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym należy rozumieć jako cele strategiczne (główne, długookresowe) oraz operacyjne (szczegółowe, średniookresowe) w odniesieniu do obszaru gminy.

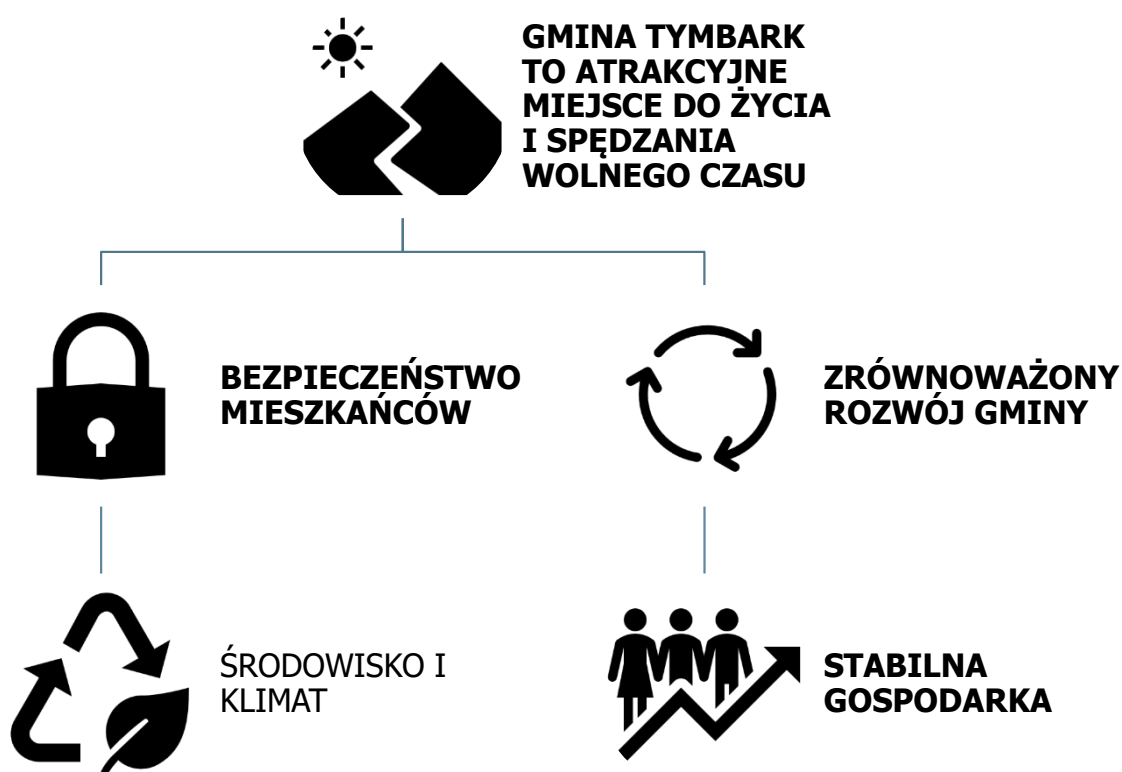
W celu określenia oczekiwanych rezultatów prowadzonej polityki rozwoju ustanawia się wskaźniki, co ma ułatwić monitorowanie postępów realizacji polityki rozwoju.

W ramach obszarów strategicznych uwzględniono następujące elementy:

1. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW
2. KLIMAT I ŚRODOWISKO
3. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY
4. STABILNA GOSPODARKA

Przedstawia je rysunek poniżej.

Tabela 7 Obszary strategiczne rozwoju Gminy Tymbark

Źródło: Opracowanie własne

W ramach każdego z obszarów określono cel strategiczny, cel szczegółowy i kierunki działań. Opisane zostały one poniżej. Do każdego z kierunków działań przypisane są wskaźniki rezultatu, które będą monitorowane w trakcie realizacji założeń Strategii.

Obszar I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW

Cel strategiczny:

Zwiększenia bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców na terenie Gminy

Cele szczegółowe:

1. Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo wychowawczych. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu.
2. Zwiększenie świadomości w zakresie ochrony zdrowia wśród mieszkańców. Kampanie edukacyjne. Badania profilaktyczne.
3. Wzmacnianie świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa.
4. Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego.
5. Poprawa jakości kształcenia i dostosowanie edukacji do zmieniającego się świata.

Kierunki działań wynikające ze strategii Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”:

Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych , społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu. Pomoc osobom starszymi z niepełnosprawnościami.

- 1.1. Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w Gminie Tymbark.
 - 1.1.1. Uruchomienie systemu poradnictwo rodzinnego na rzecz wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców.
 - 1.1.2. Uruchomienie programu edukacyjne na rzecz wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców.
 - 1.1.3. Rozwój usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3.
 - 1.1.4. Rozwój usług środowiskowych wspierających funkcjonowanie rodziny.
 - 1.1.5. Profilaktyka przemocy w rodzinie.

- 1.2. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych i społecznych
- 1.3. Rozwój usług publicznych sprzyjających aktywizacji i integracji społecznej
- 1.4. Pomoc osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami.
 - 1.4.1. Wsparcie środowiskowe w formy aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych.
 - 1.4.2. Wsparcia oraz rozwój placówek pobytu dziennego i opieki całodobowej.
 - 1.4.3. Pomoc osobom sprawującym opiekę nad członkiem rodziny wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- 1.5. Usługi społeczne dla osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez działania w zakresie interwencji kryzysowej.
- 1.6. Poprawa skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych w Gminie Tymbark.

Zwiększenie świadomości w zakresie ochrony zdrowia wśród mieszkańców.

Kampanie edukacyjne. Badania profilaktyczne.

- 2.1. Działania edukacyjne służące podnoszeniu świadomości zdrowotnej społeczeństwa oraz promocji zdrowego stylu życia.
 - 2.1.1. Programy profilaktyki i diagnostyki w zakresie istotnych dla regionu jednostek chorobowych.
 - 2.1.2. Promocja zdrowia psychicznego oraz profilaktyka i leczenie zaburzeń psychicznych.
 - 2.1.3. Edukacja społeczeństwa w zakresie profilaktyki chorób zakaźnych.
- 2.2. Stworzenie nowych placówek świadczących usługi długoterminowej opieki medycznej i pielęgnacyjno-opiekuńczej.
- 2.3. Wzrost potencjału terapeutycznego i rehabilitacyjnego placówek na terenie Gminy Tymbark.

Wzmacnianie świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa.

- 3.1. Wzmacnianie świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa
- 3.2. Podnoszenie potencjału straży pożarnej.
 - 3.2.1. Rozwój infrastruktury i wyposażenia.
 - 3.2.2. Szkolenia pracowników służb.
- 3.3. Rozwój współpracy Gminy Tymbark i służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo.

Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego

- 5.1. Ochrona i promocja zabytków nieruchomych.
- 5.2. Edukacja kulturalna.
 - 5.2.1. Działania wspierające świadome i aktywne uczestnictwo w kulturze Gminy Tymbark.
 - 5.2.2. Wspieranie twórców ludowych, rzemiosła oraz produktów tradycyjnych i form aktywności regionalnych
- 5.3. Wzmocnienie edukacji kulturalnej
 - 5.3.1. Rozwijanie programów edukacji kulturalnej, ukierunkowanych na zróżnicowane grupy odbiorców w Gminie Tymbark.
 - 5.3.2. Stymulowanie współpracy podmiotów sektora edukacji i kultury w celu realizacji programów kulturalnych rozwijających umiejętności uniwersalne
 - 5.3.3. Wspomaganie lokalnych inicjatyw i form twórczego uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych.
- 5.4. Zmiana jakości usług i dostosowanie oferty kultury do potrzeb osób odwiedzających Gminę Tymbark.
 - 5.4.1. Poprawa jakości istniejącej oraz budowa nowej infrastruktury.
 - 5.4.2. Koordynacja i wsparcie marketingowe przez Gminę Tymbark wydarzeń kulturalnych inicjowanych przez społeczności i instytucje lokalne.
 - 5.4.3. Ożywienie potencjału społeczności lokalnej Gminy Tymbark,
 - 5.4.4. Intensyfikacja działań marketingowych i promocyjnych podmiotów działających w obszarze kultury i dziedzictwa promujące potencjał Gminy Tymbark.

Poprawa jakości kształcenia i dostosowanie edukacji do zmieniającego się świata.

- 6.1. Poprawa jakości kształcenia na wszystkich etapach edukacji
- 6.2. Edukacja dostosowana do indywidualnych potrzeb uczniów, tj. wspierająca zarówno w pokonywaniu różnego rodzaju trudności w nauce, jak i w rozwijaniu zainteresowań, uzdolnień i talentów.
- 6.3. Doskonalenie kompetencji kadr systemu oświaty w szczególności w zakresie kompetencji metodyczno-cyfrowych.
- 6.4. Wsparcie infrastruktury i wyposażenia placówek wychowania przedszkolnego oraz szkół podstawowych.

Obszar II. KLIMAT I ŚRODOWISKO

Cel strategiczny:

Utrzymanie wysokiej jakości środowiska naturalnej i dążenie do neutralności klimatycznej

Proponowane cele szczegółowe:

1. Edukacja mieszkańców w zakresie niezbędnych działań służących ochronie środowiska.
2. Rozbudowa gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy.
3. Dofinansowanie do OZE i wymiany źródeł ciepła na terenie Gminy
4. Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

Kierunki działań wynikające z Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”:

Edukacja mieszkańców w zakresie niezbędnych działań służących ochronie środowiska.

- 1.1. Edukacja i informacja w zakresie wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze, w tym:
 - w zakresie klimatu
 - w zakresie działań adaptacyjnych do zmian klimatycznych i neutralizujących/ograniczających negatywne skutki tych zmian,
 - w zakresie instalacji odnawialnych źródeł energii, poprawy efektywności energetycznej budynków i budownictwa energooszczędnego,
 - w zakresie oszczędzania energii i wody oraz minimalizacji powstawania odpadów,
 - w zakresie ograniczania emisji pyłów oraz gazów cieplarnianych,
 - w zakresie racjonalnego gospodarowania energią i wodą,
 - w zakresie adaptacji rolnictwa do zmian klimatu,
 - w zakresie edukacji prośrodowiskowej w szkołach wszystkich poziomów,
 - nauczanie w zakresie świadomej konsumpcji i istotności właściwej selekcji i wytwarzania odpadów.
- 1.2. Wprowadzenia systemu doradztwa w zakresie działań ekologicznych, w tym również działań innowacyjnych dla przedsiębiorców i rolników.
- 1.3. Zapewnienie efektywnej kontroli egzekwowania przepisów ochrony środowiska,

1.4. Promocja zasad współdzielenia dóbr i usług

Rozbudowa gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy.

- 3.1. Rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury jako elementów poprawiających retencję oraz warunki aerasanitarne powietrza i podnoszących jakość życia:
 - 3.1.1. Systemy zbierania wody opadowej i jej wykorzystanie.
 - 3.1.2. Kształtowanie spójnego systemu terenów zieleni, opartego zarówno na terenach zieleni urządzonej (m.in. parki, skwery, zieleń przyuliczna), jak i zieleni o charakterze naturalnym i półnaturalnym
- 3.2. Rozwój systemu ochrony przeciwpowodziowej i przeciwośuwiskowej:
- 3.3. Rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę i optymalizacja zużycia wody.
- 3.4. Rozbudowa systemu kanalizacyjnego i oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie)
- 3.5. Dostosowywanie struktury upraw do zmian klimatu oraz wsparcie działań ograniczających straty w rolnictwie powstałe z późnych przymrozków i suszy.

Dofinansowanie do OZE i wymiany źródeł ciepła na terenie Gminy

- 3.6. Podejmowanie działań ograniczających niską emisję zanieczyszczeń.
 - 3.6.1. Promocja i dofinansowanie przechodzenia na tzw. ekologiczne paliwa, w tym kontynuacja wymiany niskosprawnych kotłów na paliwa stałe.
 - 3.6.2. Wzrost wykorzystania technologii opartych na odnawialnych źródłach energii do produkcji energii elektrycznej
- 3.7. Upowszechnianie i edukacja w dziedzinie przechodzenia na pozyskiwanie energii z czystych ekologicznie źródeł. 1.
- 3.8. Rozwój niskoemisyjnego i zeroemisyjnego transportu publicznego i osobowego.
 - 3.8.1. Rozwój taboru autobusowego oraz rozwój infrastruktury związanej z pojazdami elektrycznymi i hybrydowymi (stacje ładowania pojazdów itp.).
 - 3.8.2. Działania promujące korzystanie z transportu zbiorowego.
 - 3.8.3. Promocja ruchu rowerowego, urządzeń transportu osobistego oraz kształtowanie systemu ścieżek rowerowych.
 - 3.8.4. Promocja ruchu pieszego i rozwój systemu atrakcyjnych przestrzeni publicznych – ulic, placów, zachęających do przemieszczania się pieszo.
- 3.9. Poprawa efektywności energetycznej sektora publicznego i mieszkalnictwa:
 - 3.9.1. Modernizacja energetyczna budynków.
 - 3.9.2. Rozwój energooszczędnego budownictwa.
 - 3.9.3. Podniesienie efektywności energetycznej przedsiębiorstw

Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

4.1. Ochrona przyrody i różnorodności

- 4.1.1. Ochrona ekosystemów, siedlisk i gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w szczególności na obszarach objętych formą ochrony przyrody.
- 4.1.2. Kształtowanie zrównoważonej polityki rozwoju.
- 4.1.3. Ochrona gleb przed erozją jako element utrzymania bioróżnorodności oraz ochrona gleb wysokiej jakości dla produkcji rolnej.

4.2. Kształtowanie i ochrona krajobrazu Gminy Tymbark.

- 4.2.1. Ochrona walorów widokowych wzdłuż atrakcyjnych krajobrazowo ciągów komunikacyjnych i pieszych.
- 4.2.2. Budowa ciągów drogowych z dostosowaniem do zasad ochrony krajobrazu.

Obszar III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY

Cel strategiczny:

Zapewnienie zrównoważonego rozwoju Gminy Tymbark pozwalającego na zachowanie naturalnych zasobów, kultury i rozwinięcie podstawowych funkcji

Cele szczegółowe:

1. Tworzenie odpowiednich warunków umożliwiających rozwój sportu i rekreacji wśród turystów z całej Polski.
2. Rozwój infrastruktury drogowej, parkingów i transportu publicznego.
3. Stworzenie produktu lokalnego stanowiącego podstawę do rozwoju Gminy.

Kierunki działań wynikające z Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”:

Tworzenie odpowiednich warunków umożliwiających rozwój sportu i rekreacji wśród turystów z całej Polski.

- 1.1. Tworzenie odpowiednich warunków umożliwiających rozwój sportu i rekreacji w Gminie Tymbark.
 - 1.1.1. Budowa i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej Gminy.
 - 1.1.2. Wspieranie programów sportowych umożliwiających rozwój psychofizyczny dzieci i młodzieży z terenu Gminy Tymbark.
- 1.2. Działania edukacyjne i promocyjne podnoszące świadomość mieszkańców na temat wpływu aktywności fizycznej na zdrowie.

Rozwój infrastruktury drogowej, parkingów i transportu publicznego.

- 2.1. Działania na rzecz rozwoju transportu zbiorowego. Rozpowszechnienie idei transportu zbiorowego na terenie Gminy.
 - 2.1.1. Zmniejszenie wykluczenia komunikacyjnego poprzez przywracanie i reorganizację lokalnych połączeń autobusowych
 - 2.1.2. Budowa infrastruktury do obsługi podróżnych ze szczególnym uwzględnieniem parkingów Park&Ride.

- 2.1.3. Działania na rzecz stworzenia warunków do rozwoju transportu niskoemisyjnego, w tym elektromobilności Gminie.
- 2.2. Budowa dróg rowerowych
- 2.3. Podejmowanie działań informacyjnych i edukacyjnych mających na celu uświadamianie potrzeby zmian zachowań transportowych i promocji idei zrównoważonego transportu, w szczególności skierowanych do dzieci.
- 2.4. Poprawa stanu i jakości infrastruktury drogowej w Gminie

Stworzenie produktu lokalnego stanowiącego podstawę do rozwoju Gminy

- 3.1. Rozwój zrównoważonej turystyki lokalnej
 - 3.1.1. Wspieranie działań mających na celu wzmocnienie: roli turystyki w rozwoju gospodarczym, lokalnej przedsiębiorczości, włączenia społecznego i innowacji społecznych.
 - 3.1.2. Promowanie współpracy partnerów sektora publicznego, prywatnego i społecznego w celu tworzenia atrakcyjnych oraz przyjaznych środowisku i mieszkańcom atrakcji turystycznych.
- 3.2. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności turystycznej i obsłudze ruchu turystycznego:
 - 1.2.1. Poprawa dostępności i rozwój infrastruktury turystycznej na potrzeby turystyki pieszej, zimowej i kulturowej,
 - 1.2.2. Wsparcie i rozwój miejsc aktywnego spędzania czasu na terenie Gminy.
 - 1.2.3. Budowa oferty pobytowej w zakresie turystyki wraz z infrastrukturą turystyczną.

Obszar IV. STABILNA GOSPODARKA

Cel strategiczny:

Zwiększenia szans rozwojowych dla przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie Gminy

Cele szczegółowe:

1. Zwiększenie świadomości w zakresie prowadzenia działalności dla przedsiębiorstw.
2. Utworzenie stref rozwoju lokalnego dla nowych przedsiębiorstw.

Kierunki działań wynikające z Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”:

Zwiększenie świadomości w zakresie prowadzenia działalności dla przedsiębiorstw.

- 1.1. Kształtowanie postaw proinnowacyjnych nastawionych na nowe branże i rozwój nowoczesnych kompetencji:
 - 1.1.1. Kształtowanie nowych kompetencji wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.
- 1.2. Zwiększenie aktywności w zakresie badań i rozwoju:
 - 1.2.1. Wsparcie działań zmierzających do zwiększenia zaangażowania kapitału prywatnego na rzecz prowadzenia działań B+R+I.
 - 1.2.2. Promocja wykorzystania dostępnych funduszy zwrotnych na wspieranie aktywności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej.
- 1.3. Wsparcie wysokiej jakości rolnictwa w Gminie.
 - 1.3.1. Promowanie produkcji żywności wysokiej jakości, w tym ekologicznej, funkcjonalnej, opartej na tradycyjnych odmianach roślin.
 - 1.3.2. Wsparcie lokalnych rolników w promocji i zapewnieniu rynku zbytu lokalnych oraz regionalnych produktów żywnościowych.

Utworzenie stref rozwoju lokalnego dla nowych przedsiębiorstw.

2.1. Wspierania rozwoju przedsiębiorczości na terenie Gminy

3.2.1. Pozyskiwanie nowych inwestorów (np. w sektorze turystyki).

3.2.2. Poprawa poziomu obsługi inwestorów przez sektor publiczny.

3.3. Zwiększenie poziomu przedsiębiorczości w Gminie

3.3.1. Działania promujące rozwój przedsiębiorczości w regionie, w tym budowanie postaw przedsiębiorczych.

3.3.2. Wspieranie rozpoczynania działalności gospodarczej.

III.3.Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźnik i ich osiągnięcia

Główne wskaźniki służące do monitorowania realizacji Strategii wraz ze wskaźnikami bazowymi przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 8 Główne wskaźniki służące do monitorowania realizacji Strategii

Nazwa wskaźnika	Zbieżność z obszarem strategicznym	Jednostka miary	2020	2021
Dochody na 1 mieszkańca (ogółem)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	zł	6 041,70	6 992,71
Dochody na 1 mieszkańca (dochody własne)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	zł	1 292,97	1 223,51
Dochody na 1 mieszkańca (dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	zł	524,56	495,33
Dochody na 1 mieszkańca (dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	zł	2,04	0,75
Wydatki na 1 mieszkańca (ogółem)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	zł	5 810,98	5 723,71
Wydatki na 1 mieszkańca (oświata i wychowanie)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	zł	1 914,67	2 085,97
Wydatki na 1 mieszkańca (kultura i ochrona dziedzictwa narodowego)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	zł	72,79	79,85
Wydatki na 1 mieszkańca (ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	zł	21,00	5,59
Wydatki na 1 mieszkańca (wydatki majątkowe)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	zł	561	377
Saldo migracji ogółem - migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	osoba	-9	-22
Saldo migracji ogółem - migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym (mężczyźni)	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	osoba	-8	-15
Saldo migracji ogółem - migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym (kobiety)	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	osoba	-1	-7

Saldo migracji ogółem na 1000 ludności - Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym (ogółem)	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	osoba	-1,23	-3,00
Przyrost naturalny (ogółem)	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	-	38	22
Przyrost naturalny (mężczyźni)	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	-	15	6
Przyrost naturalny (kobiety)	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	-	23	16
Ludność korzystająca z oczyszczalni (Wymiary: Rodzaje oczyszczalni)	II. KLIMAT I ŚRODOWISKO	osoba	2 411	2 439
Ludność korzystająca z oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ludności	II. KLIMAT I ŚRODOWISKO	%	33,0	33,4
Wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych	II. KLIMAT I ŚRODOWISKO	%	83,7	94,2
Współczynnik skolaryzacji brutto - szkoły podstawowe	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	%	90,15	90,25
Współczynnik skolaryzacji netto - szkoły podstawowe	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	%	89,90	90,00
Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	-	17	17
Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	-	87,2	106,2
Hotele kategorii ***	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	ob.	1	1
Pensjonaty kategorii **	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	ob.	1	1
Noclegi udzielone turystom zagranicznym (ogółem)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	-	322	355
Turystyczne obiekty noclegowe - obiekty ogółem lipiec	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	ob.	4	6
Turystyczne obiekty noclegowe - obiekty całoroczne lipiec	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	ob.	4	4
Turystyczne obiekty noclegowe - miejsca noclegowe ogółem lipiec	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	msc.	259	337
Turystyczne obiekty noclegowe - miejsca noclegowe całoroczne lipiec	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	msc.	259	275
Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	ob.	1,4	1,4
Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi)	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	osoba	7 314	7 304

ujętych zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)				
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	osoba	64	74
Mieszkania oddane do użytkowania	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	szt.	21	19
Mieszkania oddane do użytkowania - powierzchnia użytkowa mieszkań	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	m2	3 840	3 501
Bezrobotni zarejestrowani (ogółem)	IV. STABILNA GOSPODARKA	osoba	252	215
Bezrobotni zarejestrowani (mężczyźni)	IV. STABILNA GOSPODARKA	osoba	104	65
Bezrobotni zarejestrowani (kobiety)	IV. STABILNA GOSPODARKA	osoba	148	150
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (ogółem)	IV. STABILNA GOSPODARKA	%	5,6	4,8
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (mężczyźni)	IV. STABILNA GOSPODARKA	%	4,3	2,7
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (kobiety)	IV. STABILNA GOSPODARKA	%	7,1	7,2

Źródło: Opracowanie własne

IV. PLANOWANA STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA GMINY

IV.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej jest obowiązkowym elementem strategii. Obrazuje strategiczne pomysły na rozwój gminy zorientowane terytorialnie i jest efektem zintegrowanego procesu planistycznego. W swym założeniu ma stanowić porządkujący składnik strategii, źródło i rodzaj najważniejszych ustaleń rozwojowych osadzonych przestrzennie. Podstawowe dane wykorzystane do kreślenia modelu struktury przestrzennej przedstawiono na rysunkach poniżej. Rysunki przedstawiają:

- lokalizację terenów mieszkaniowych,
- lokalizację obszarów chronionych,
- podział terytorialny Gminy,
- najważniejsze szlaki komunikacyjne.

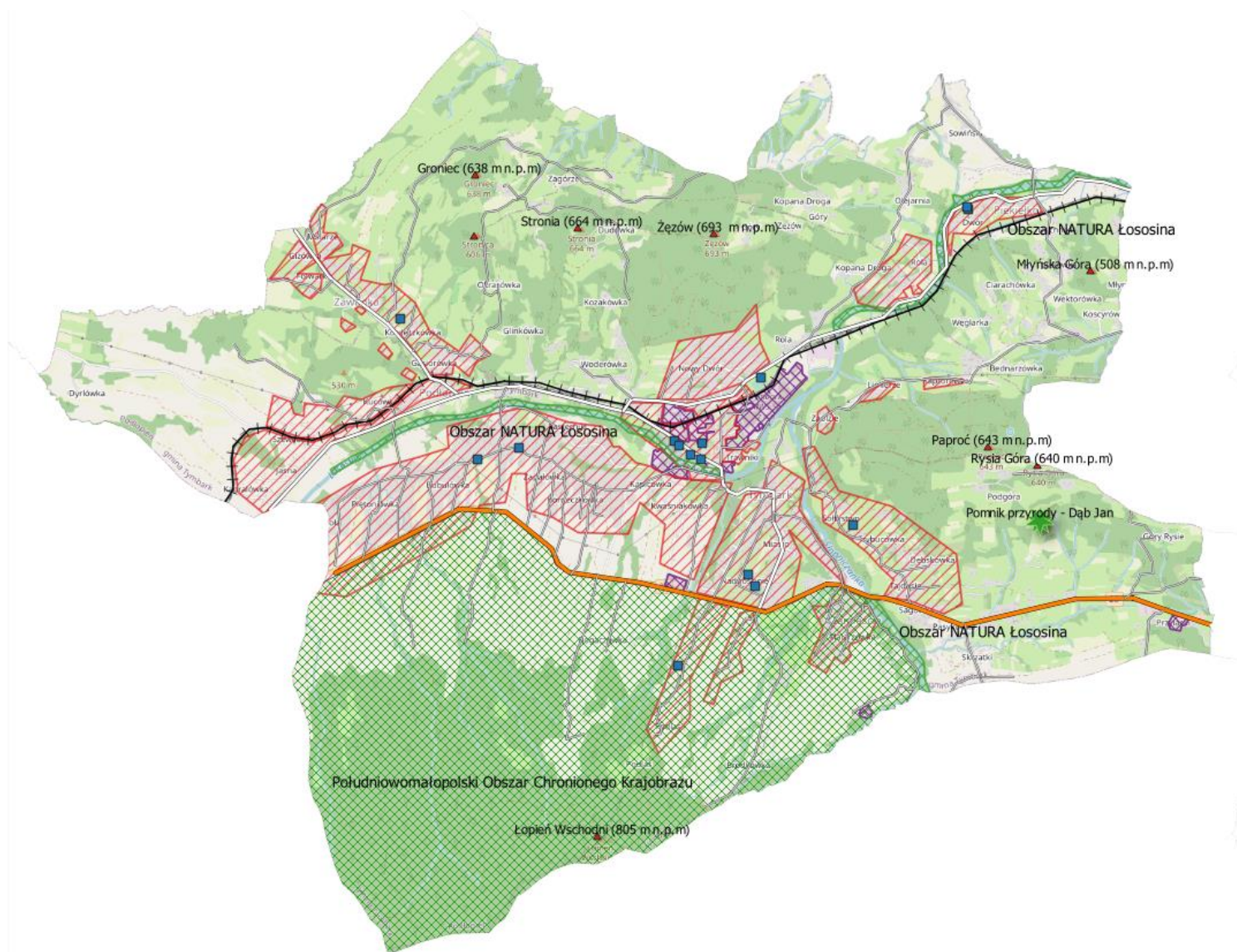
Obrazują one zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. 2023 poz. 40) następujące elementy:

1. model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni, w tym:
 - a. strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,
 - b. system powiązań przyrodniczych,
 - c. główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,
 - d. główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej;
2. ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczące:
 - a. zasad ochrony środowiska i jego zasobów,
 - b. kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej,
 - c. kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej,
 - d. zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
3. obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 zakres strategii rozwoju województwa ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2094), wraz z zakresem planowanych działań (obszary chronione),

4. obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy (obszary chronione).

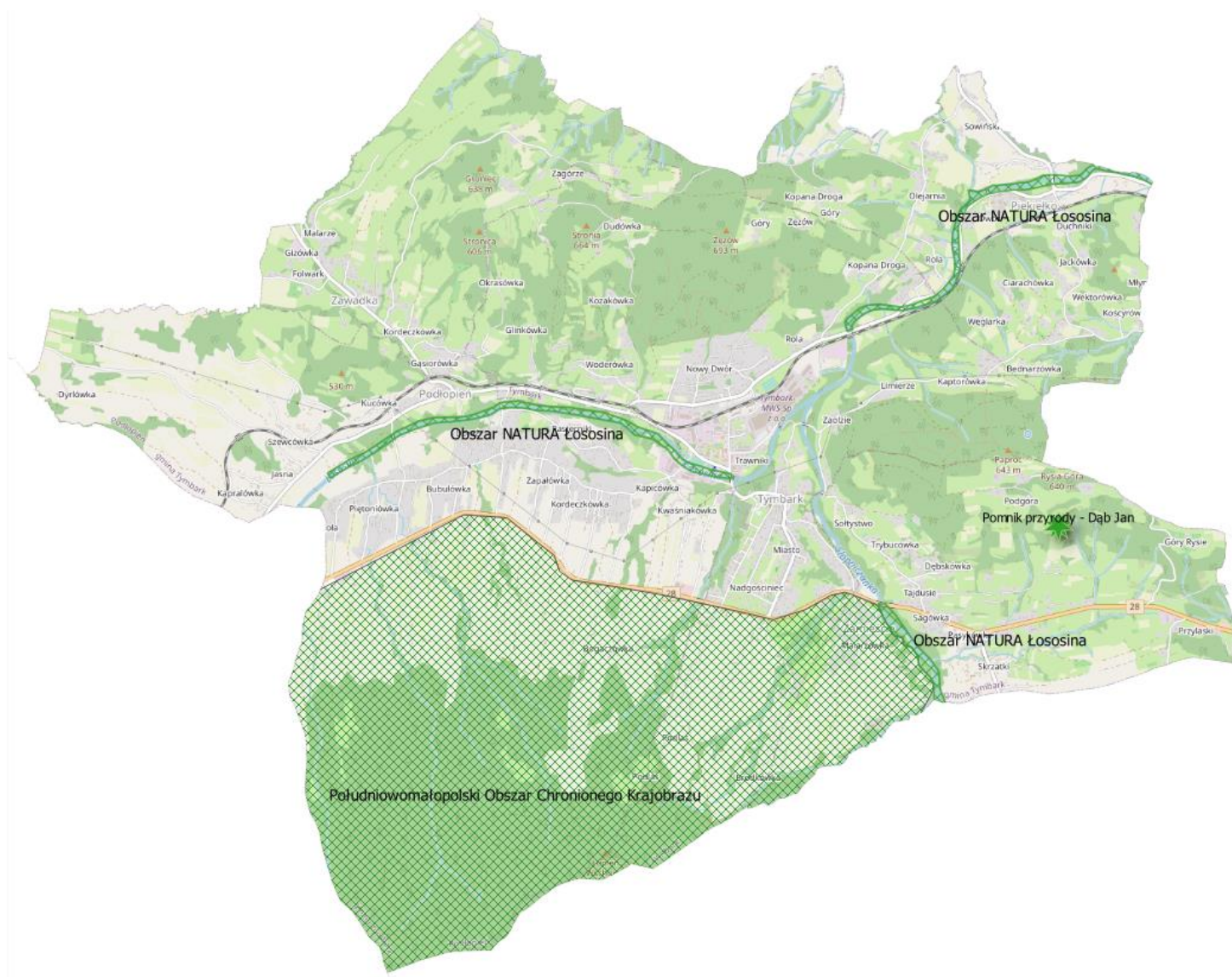
Na terenie Gminy nie występują:

- obszary ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- obiekty handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. . z 2023 r. poz. 977, 1506, 1597 i 1688),
- kluczowe inwestycji celu publicznego,
- urządzenia wytwarzające energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW,
- przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko,
- obszary zdegradowanych oraz obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;
- obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa.

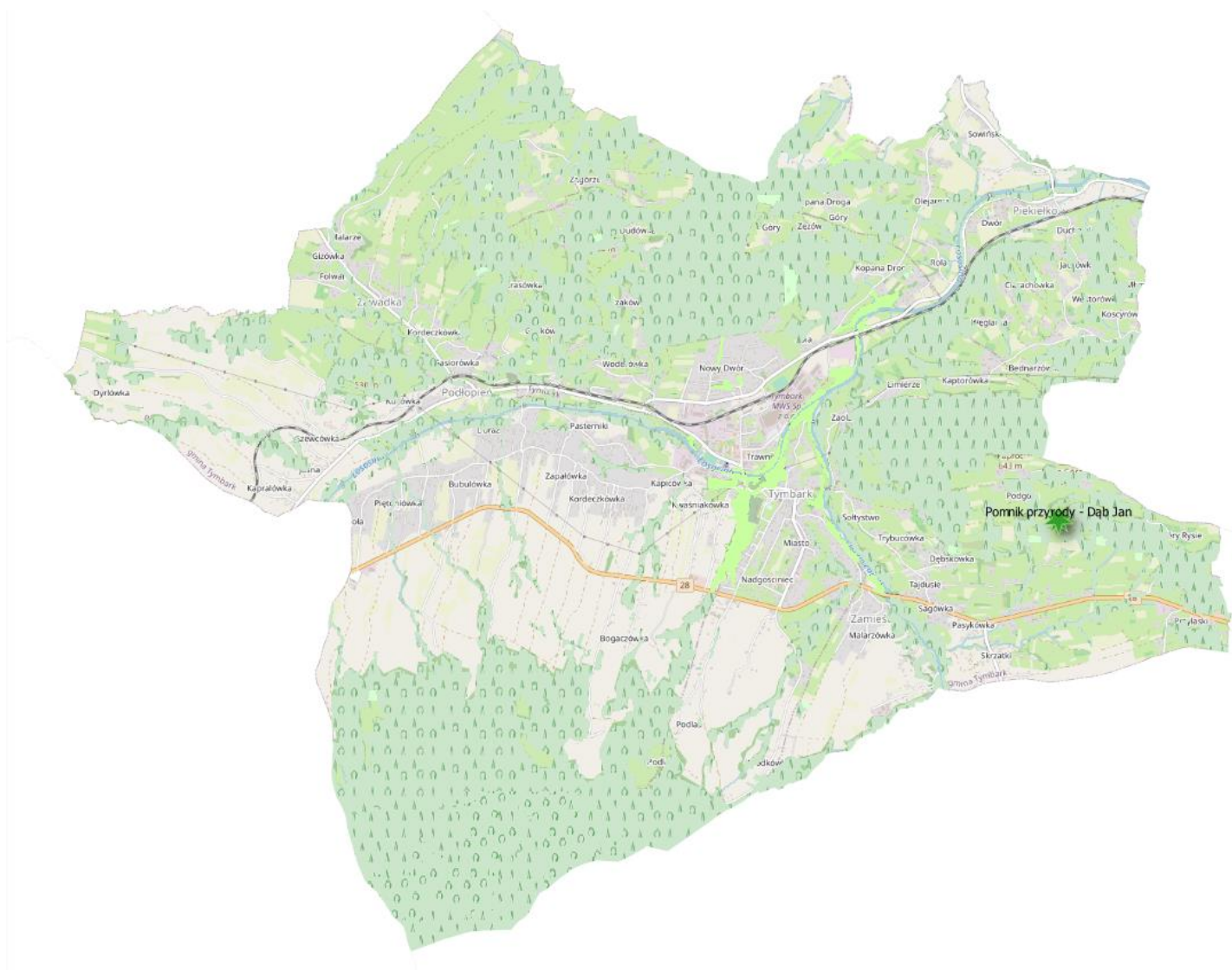
Rysunek 14 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - układ przestrzenny Gminy Tymbark

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PRG i OSM

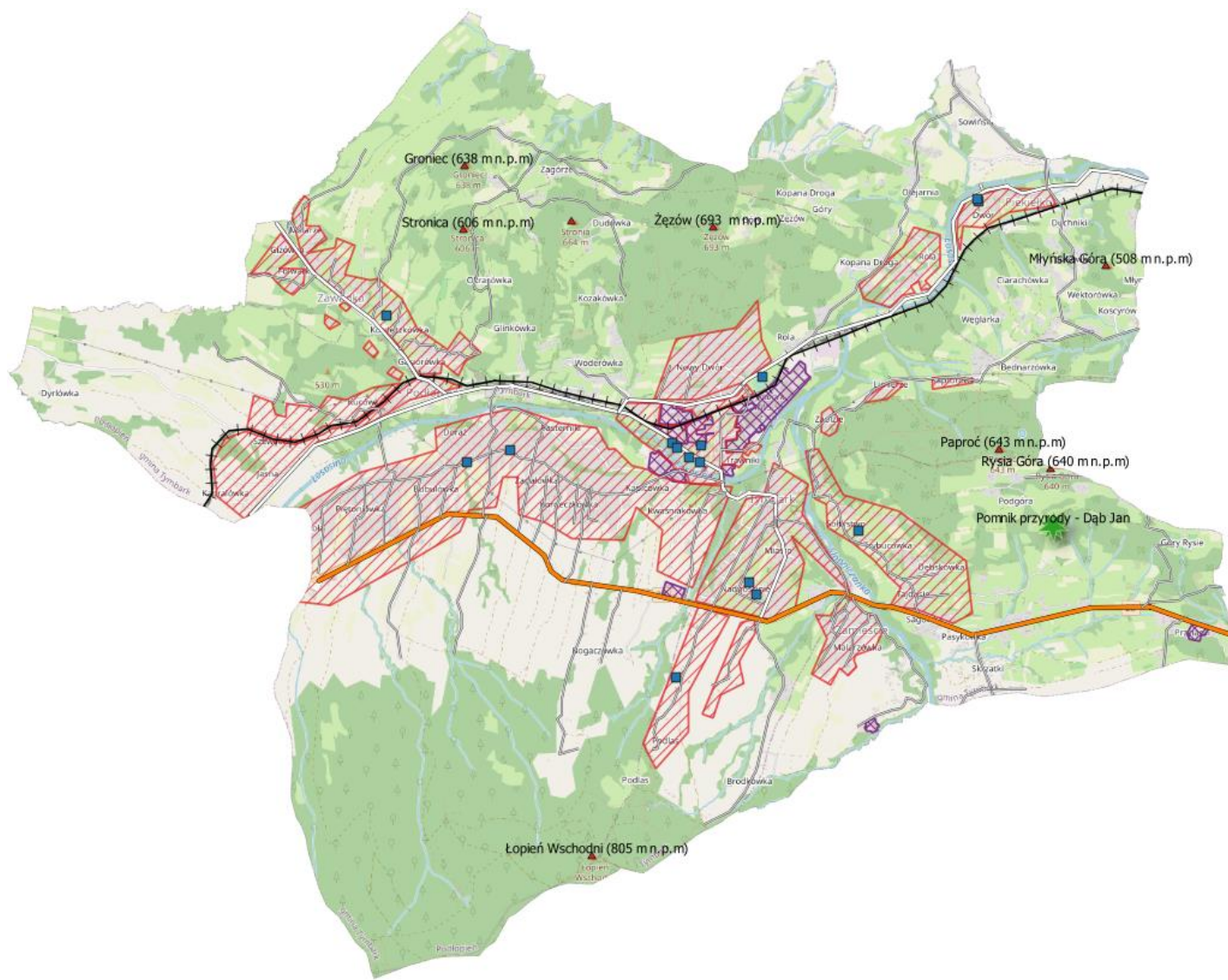

Rysunek 15 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - obszary chronione na terenie Gminy Tymbark

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PRG i OSM

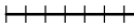
Rysunek 16 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - obszary leśne na terenie Gminy Tymbark
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PRG i OSM

Rysunek 17 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - obszary zabudowane na terenie Gminy Tymbark

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PRG i OSM

Oznaczenia wykorzystane na mapach:

	Pomnik przyrody
	Obiekt sportowo-rekreacyjny
	Szczyt górski
	Droga gminna
	Linia kolejowa
	Droga krajowa
	Drogi lokalne
	Obszary mieszkalne
	Obszary przemysłowe
	Obszar chronionego krajobrazu
	Obszar NATURA 2000
	Obszary leśne

IV.2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Do podstawowych elementów struktury można zaliczyć obszary różniące się między sobą rodzajem funkcji. Podstawowe składowe struktury obejmują funkcje:

- mieszkaniową,
- usługową (usługi publiczne i komercyjne),
- przemysłową,
- rolniczą,
- komunikacyjną,
- rekreacyjną,
- sportową,
- turystyczną,
- przyrodniczą (wody, lasy, góry).

Wyszczególnione w Modelu funkcjonalno-przestrzennym Gminy Tymbark wskazówki służą realizacji głównego celu polityki przestrzennej, jakim jest kształtowanie zrównoważonej struktury przestrzennej gminy, pozwalającej na ochronę i wykorzystanie zasobów oraz walorów gminy, przy równoczesnej możliwości realizacji wielokierunkowych potrzeb rozwojowych jej mieszkańców oraz działających na jej terenie podmiotów gospodarczych.

Najważniejsze elementy i kierunki są też spójne z zapisami Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, zwłaszcza dot. ładu przestrzennego i rozwoju obszarów wiejskich. Ujęto przede wszystkim spójność z kierunkami w postaci:

1. Przeciwdziałania niekontrolowanej suburbanizacji i rozpraszaniu zabudowy (kierunek 1.2 Strategii w zakresie ładu przestrzennego), poprzez realizację:
 - a. koncepcji osadnictwa zwartej i koncepcji zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich,
 - b. przeciwdziałanie niekontrolowanej suburbanizacji na terenach otwartych oraz atrakcyjnych krajobrazowo i turystycznie;
2. Rozwoju obszarów wiejskich w oparciu o endogeniczne potencjały (kierunek 3.1 Strategii w zakresie rozwoju obszarów wiejskich), w tym m.in.:
 - a. Wzmacnianie spójności infrastrukturalnej obszarów wiejskich oraz integrację pokoleniową i kulturową społeczności wiejskich.
 - b. Dbanie o lokalne tradycje i podtrzymywanie tożsamości kulturowej na obszarach wiejskich.

- c. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na obszarach wiejskich.
- 3. Aktywizacja społeczna i gospodarcza obszarów wiejskich (kierunek 3.2 Strategii w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności:
 - a. Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego mieszkańców obszarów wiejskich.
 - b. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, w tym promocja postaw przedsiębiorczych i wsparcie MŚP.
 - c. Wsparcie produktów regionalnych wysokiej jakości.
 - d. Promocja produktów regionalnych w celu zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich i rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej.
 - e. Rozwój liniowej infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich.
- 4. Wzmacnianie współpracy ponadlokalnej, w tym wspieranie działalności organizacji pozarządowych, w tym Lokalnych Grup Działania na obszarach wiejskich (kierunek 3.3 Strategii w zakresie rozwoju obszarów wiejskich).

IV.2.1. Funkcja mieszkaniowa

Obecna sytuacja w Gminie w odniesieniu do funkcji mieszkaniowej:

- Zaprezentowane dane wskazują, że powierzchnia budynków mieszkalnych, a także liczba mieszkań powiększa się średnio o 1,92% rocznie, co ma wpływ na poziom zużycia energii na terenie Gminy, zwiększenie potrzeb na infrastrukturę techniczną i wyższe koszty jej utrzymania.
- Obszary mieszkalne rozbudowują się wzdłuż istniejących dróg lokalnych we wszystkich miejscowościach.

Rekomendacje:

- Niezbędne jest wyposażenie wszystkich miejscowości w infrastrukturę kanalizacyjną i wodociągową.
- Konieczna jest rozbudowa dróg wewnętrznych w celu zapewnienia odpowiedniego dojazdu do powstających terenów mieszkalnych.
- Konieczne jest udostępnienie infrastruktury wychowawczo-opiekuńczej dla dzieci i młodzieży lub zapewnienie odpowiedniego dojazdu do istniejących placówek, a także wsparcie infrastruktury opiekuńczej skierowanej do osób starszych.

IV.2.2. Funkcja usługowa, przemysłowa

Obecna sytuacja w Gminie w odniesieniu do funkcji usługowej:

- Najważniejsze podmioty działające na terenie Gminy to przedsiębiorstwa związane z przemysłowej rolno-spożywczych:
 - Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska - Zakład Mleczarski w Tymbarku,
 - Zakłady przetwórstwa owocowego – Zakład produkcyjny w Tymbarku, Grupa Maspex,
 - Firma Produkcyjno – Usługowa „Joniec”,
 - Zakłady przetwórstwa drzewnego.
- Obszar usługowo-przemysłowy skupiony jest w miejscowości Tymbark.

Rekomendacje:

- Konieczn jest współpraca z podmiotami gospodarczymi, podejmowanie wspólnych inicjatyw i tworzenie przez władze lokalne warunków od rozwoju dla działających już na lokalnym rynku i powstających nowych przedsiębiorstw.

IV.2.3. Funkcja rolnicza

Obecna sytuacja w Gminie w odniesieniu do funkcji rolniczej:

- Rolnictwo stanowi ważny element życia gospodarczego Gminy Tymbark,
- Zapotrzebowanie na żywność wysokiej jakości stwarzają możliwość rozwoju gospodarki rolnej z wykorzystaniem zasad rolnictwa ekologicznego.

Rekomendacje:

- Możliwe jest skupienie funkcji rozwojowych wokół rolnictwa ekologicznego, produktów lokalnych i innych lokalnych produktów rolnych.

IV.2.4. Funkcja komunikacyjna

Obecna sytuacja w Gminie w odniesieniu do funkcji komunikacyjnej:

- Przez teren Gminy Tymbark przebiega droga krajowa nr 28 oraz drogi powiatowe: 1632 K Kępanów–Tymbark, 1617 K Piekietko–Tymbark, 1618 K Limanowa–Szyk–Mstów, 1613 K Zamieście–Słopnice–Zalesie oraz 1616 K Mszana Górna–Podłopień.

Rekomendacje:

- Realizacja bieżących napraw i modernizacji istniejących odcinku w razie potrzeb i posiadanych środków.
- Niezbędna jest rozbudowa infrastruktury rowerowo-pieszkiej, która poprawi bezpieczeństwo na drogach.

- Konieczna jest rozbudowa i utwardzenia dróg gminny w miejscach, gdzie rozbudowie podlega funkcja mieszkalna obszaru.

IV.2.5. Funkcja rekreacyjna, sportowa i turystyczna

Obecna sytuacja w Gminie w odniesieniu do funkcji rekreacyjnej:

- Przez Gminę przebiega wiele szlaków turystycznych i szlak papieski.
- Gmina położona jest na obszarze Beskidu Wyspowego, ze względu na specyficzne ukształtowanie terenu ma świetnie rozwiniętą sieć dróg i szlaków turystycznych.
- Gmina posiada liczbę obiekty sportowo rekreacyjne, które mogą stanowić podstawę do rozbudowany funkcji turystycznej, rekreacyjnej i sportowej.

Rekomendacje:

Możliwa jest rozbudowa funkcji rekreacyjnej, turystycznej i sportowej (wspólnie, jako jedna gałąź rozwoju) Gminy wzdłuż koryta rzeki Łososina, równoległe do drogi DK28. Dzięki rozbudowie m.in. infrastruktury rowerowej lub rowerowo pieszej możliwe będzie rozbudowanie funkcji rekreacyjnych w oparciu o ścieżki rowerowe, ścieżki piesze, ścieżki turystyczne, ścieżki nordic walking, a także budowę infrastruktury parkingowej, której cele będzie umożliwienie mieszkańcom i turystą uprawienie rekreacji w powstałej infrastrukturze.

IV.2.6. Funkcja przyrodnicza

Obecna sytuacja w Gminie w odniesieniu do funkcji przyrodniczej:

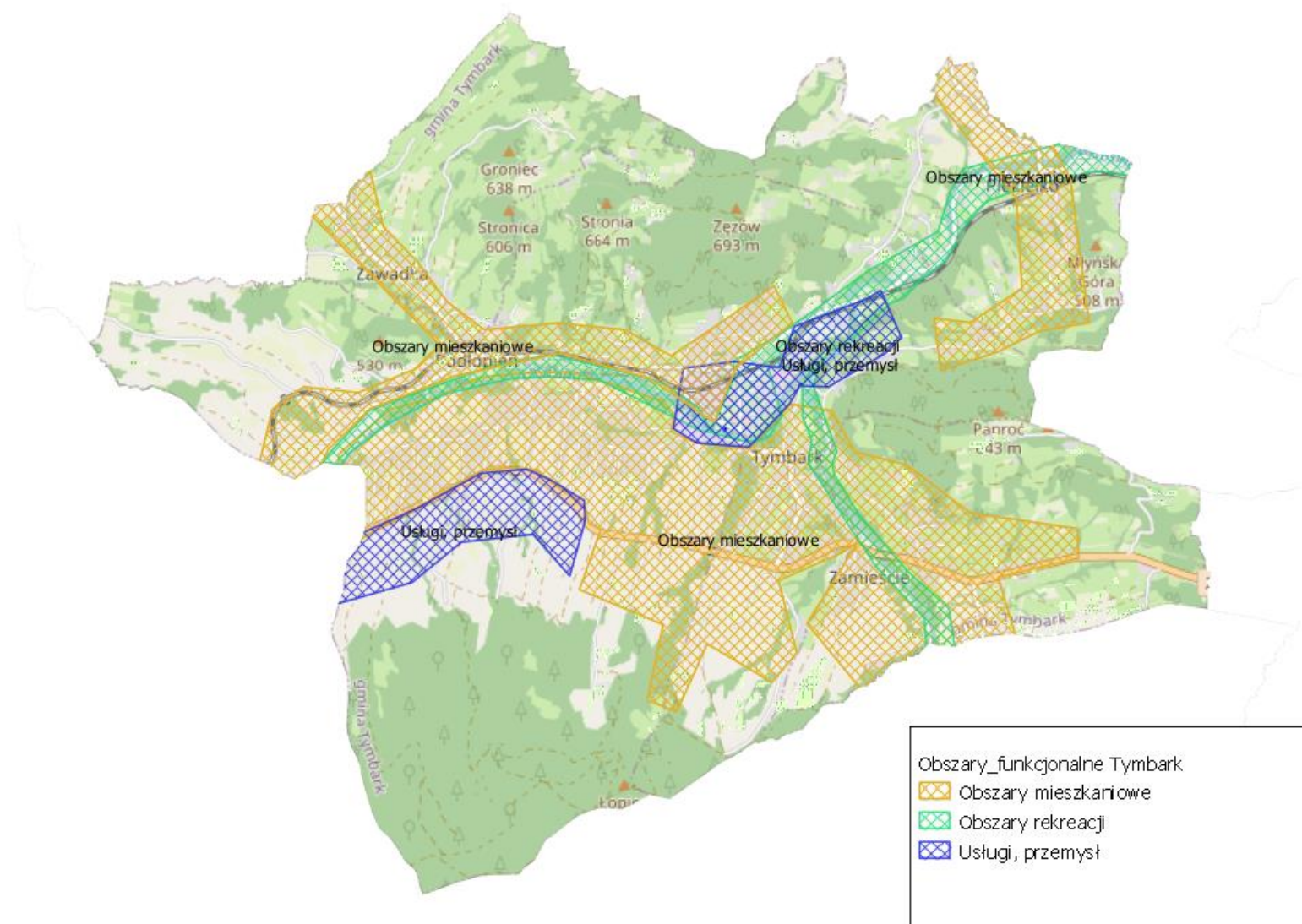
- Na terenie Gminy Tymbark objęto ochroną wiele form przyrody, które ujęto w centralnym rejestrze form ochrony przyrody. Należą do nich:
 - Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu,
 - Obszar NATURA 2000 Łososina,
 - 1 pomnik przyrody.
- Istotna z punkt przyrodniczego jest lokalizacja na terenie Beskidu Wyspowego.

Rekomendacje:

- Możliwa jest rozbudowa funkcji rekreacyjnej, turystycznej i sportowej (wspólnie, jako jedna gałąź rozwoju) Gminy wzdłuż koryta rzeki Łososina, a także w korelacji z istniejącymi formami ochrony przyrody.
- Konieczne jest podejmowanie działań zmierzających do zapewnienia ochrony środowiska i znajdujących się na terenie Gminy zasobów naturalnych.

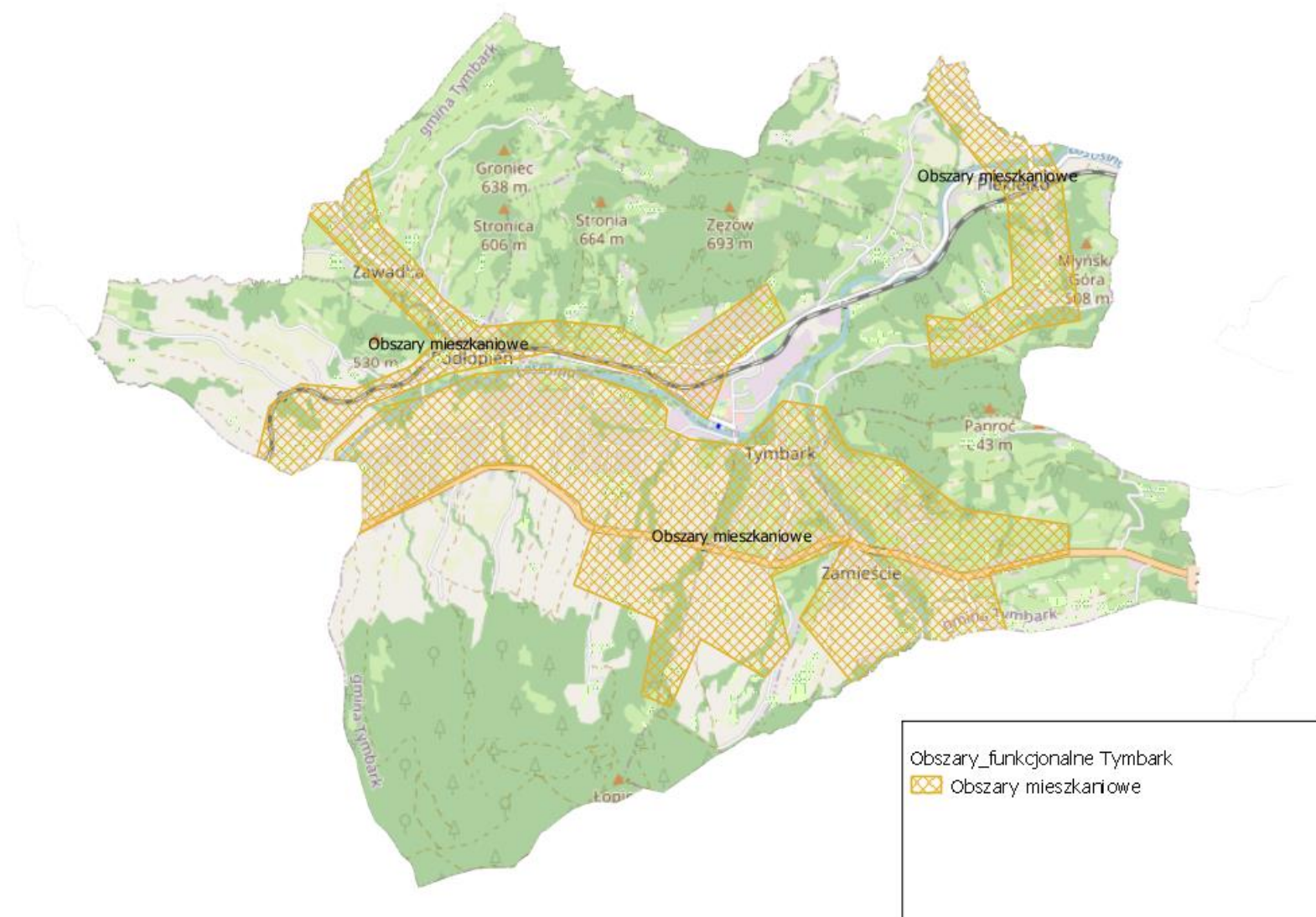
IV.2.7. Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej

Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej w gminie przedstawia rysunek poniżej.

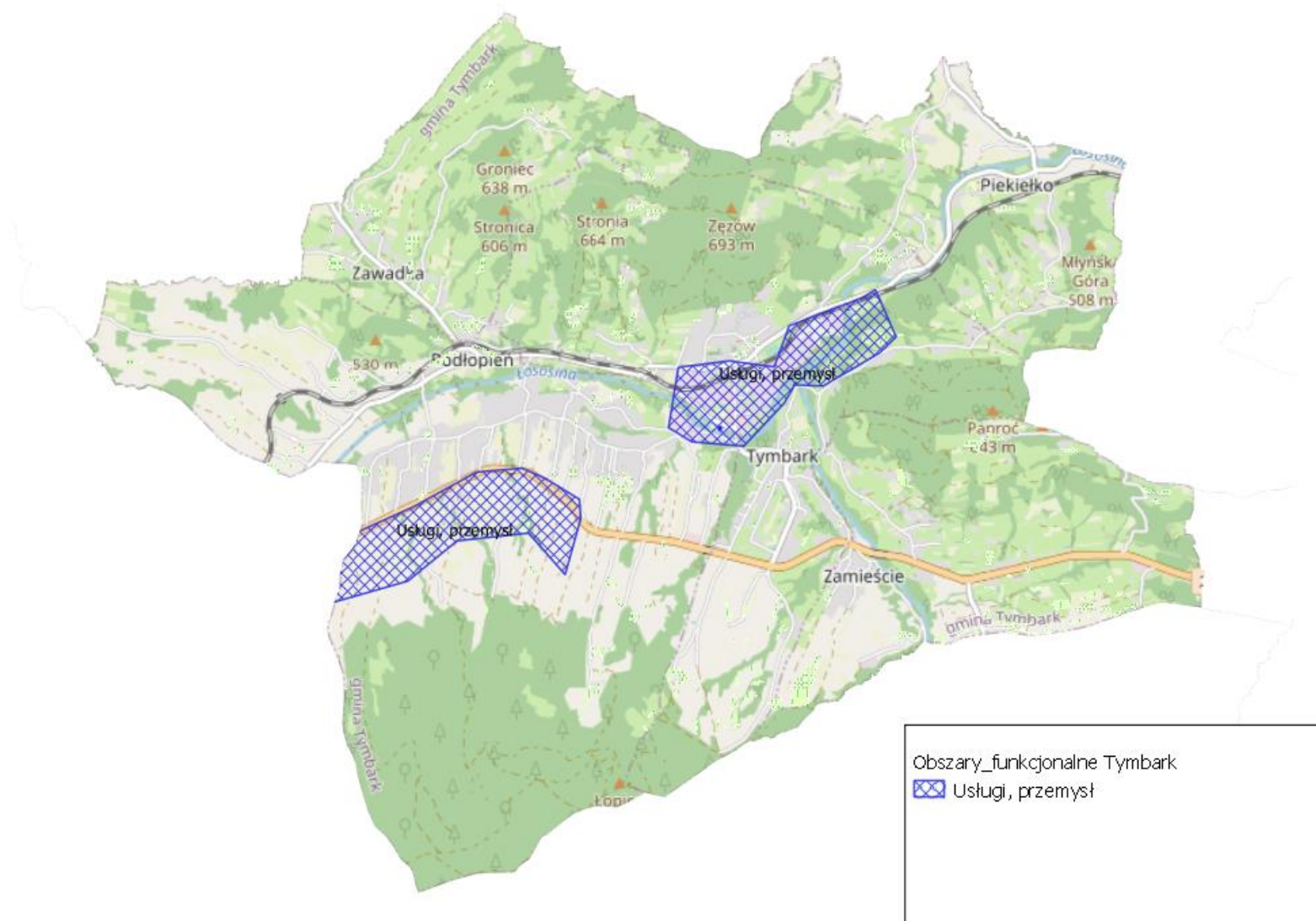
Rysunek 18 Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PRG i OSM

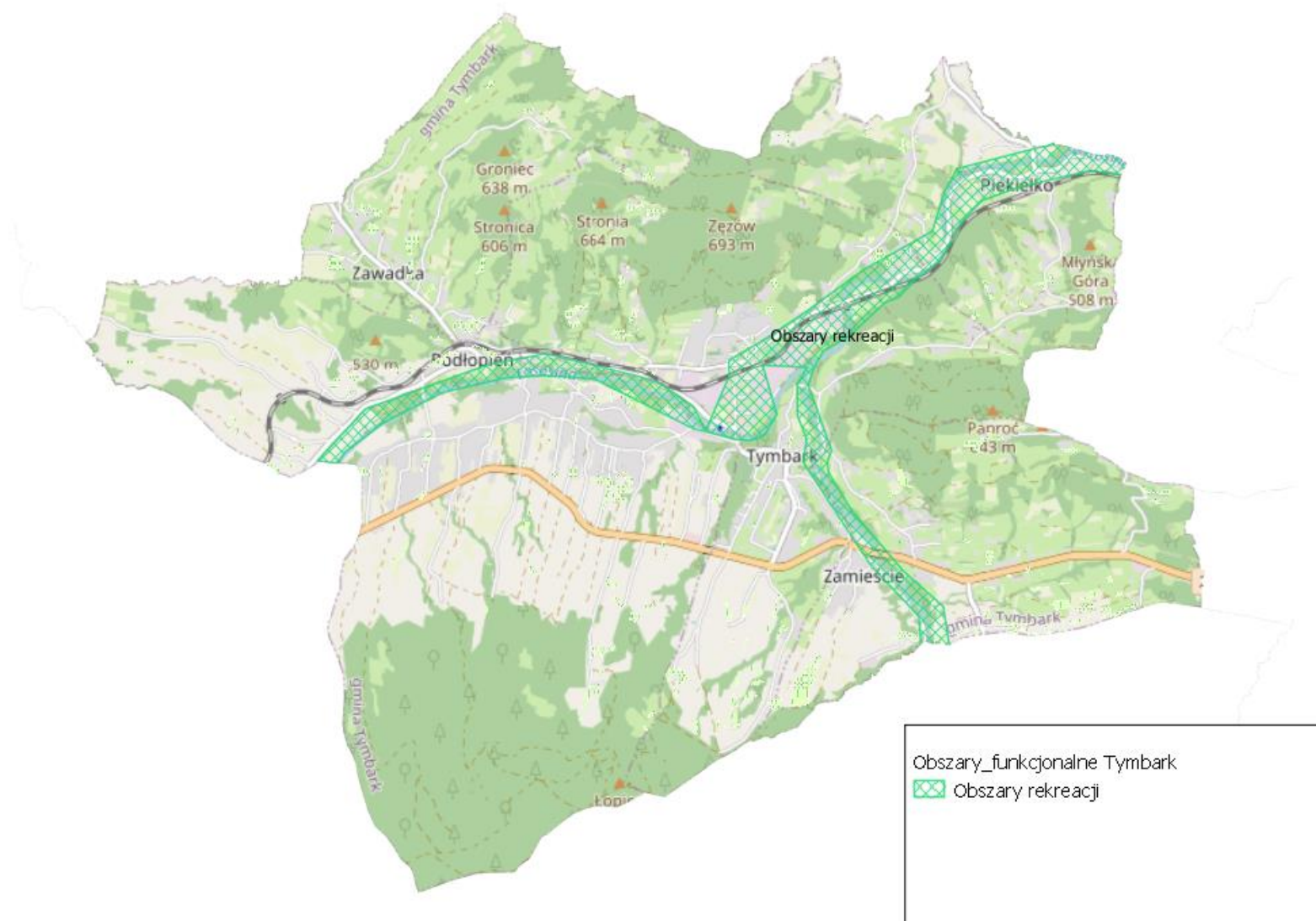
Rysunek 19 Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej (obszary mieszkalne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PRG i OSM

Rysunek 20 Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej (obszary usług, przemysłu)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PRG i OSM

Rysunek 21 Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej (obszary rekreacji)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PRG i OSM

Objaśnienia do modelu:

Obszary rekreacji - może stanowić podstawę rozwoju turystyki i rekreacji na terenie Gminy, dzięki wyznaczeniu pasu wzdłuż infrastruktury drogowej i rzecznej może stanowić pole do rozwijania wielu różnych atrakcji dla mieszkańców i gości, konieczne jest zlokalizowanie w nim punktu informacyjnego, a także głównych usług wspierających mieszkańców i turystów, punkty/obszary stanowiące elementy rozwoju dla lokalnych przedsiębiorców skierowane na rozwój turystyki (gastronomia, parkingi).

Obszar przemysłowy - pełniący rolę centrum gospodarczego Gminy, obszary stanowiące elementy rozwoju dla przedsiębiorców.

Obszar mieszkaniowy – obszar, w którym należy rozwijać infrastrukturę i funkcje mieszkalne.

V. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

V.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rozwoju definicja określa obszar strategicznej interwencji jako „obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne”¹, który został określony w strategii rozwoju.

Podstawowym dokumentem, który określa obszary strategicznej interwencji jest Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030). Zgodnie z tym dokumentem istotą polityki regionalnej jest zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju poszczególnych części kraju (regionów, obszarów miejskich i wiejskich) w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Strategia ma na celu zapewnienie w ten sposób wsparcia dla obszarów o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwoju, uzyskując odpowiednie zasoby dla eliminowania barier rozwojowych i pobudzenia trwałego wzrostu. W ramach KSRR 2030 zdefiniowano następujące obszary strategicznej interwencji (OSI) polityki regionalnej Polski:

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- Śląsk,
- wschodnia Polska.

Z punktu widzenia rozwoju województwa małopolskiego najważniejsze obszary to:

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Obszary te wspierane będą z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów. Z poziomu regionalnego przewiduje się objęcie wskazanych OSI krajowych

¹ Źródło: 13. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz.U. 2023 poz. 225 z późn. zm.), art. 5, ust. 6b

dotatkową interwencją, np. w postaci specjalnych preferencji lub premiujących kryteriów wyboru projektów w RPO WM 2021–2027.

Z SOR wynika, że w województwie małopolskim zidentyfikowano 6 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze: Chrzanów, Gorlice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Tarnów, Zakopane.

Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” stanowi dokument podstawowy, wynikający ze KSRR 2030, który definiuje cele rozwoju, a także obszary strategicznej interwencji województwa. Dokument poszerza i dokonuje doprecyzowania listę wskazanej w strategii krajowej. W związku z powyższym w analizie strategii województwa wskazano następujące obszary:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (6 miast wskazanych w KSRR 2030);
- miasta i gminy współpracujące w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych (warunkiem wsparcia będzie formalne zawiązanie współpracy);
- obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia;
- gminy zmarginalizowane – wynikające z KSRR 2030 lub z rozszerzonej analizy regionalnej (razem 62 gminy);
- miejscowości uzdrowiskowe;
- gminy, na terenie których zlokalizowany jest obszar prawnie chroniony (tj. park narodowy, park krajobrazowy lub obszar Natura 2000).

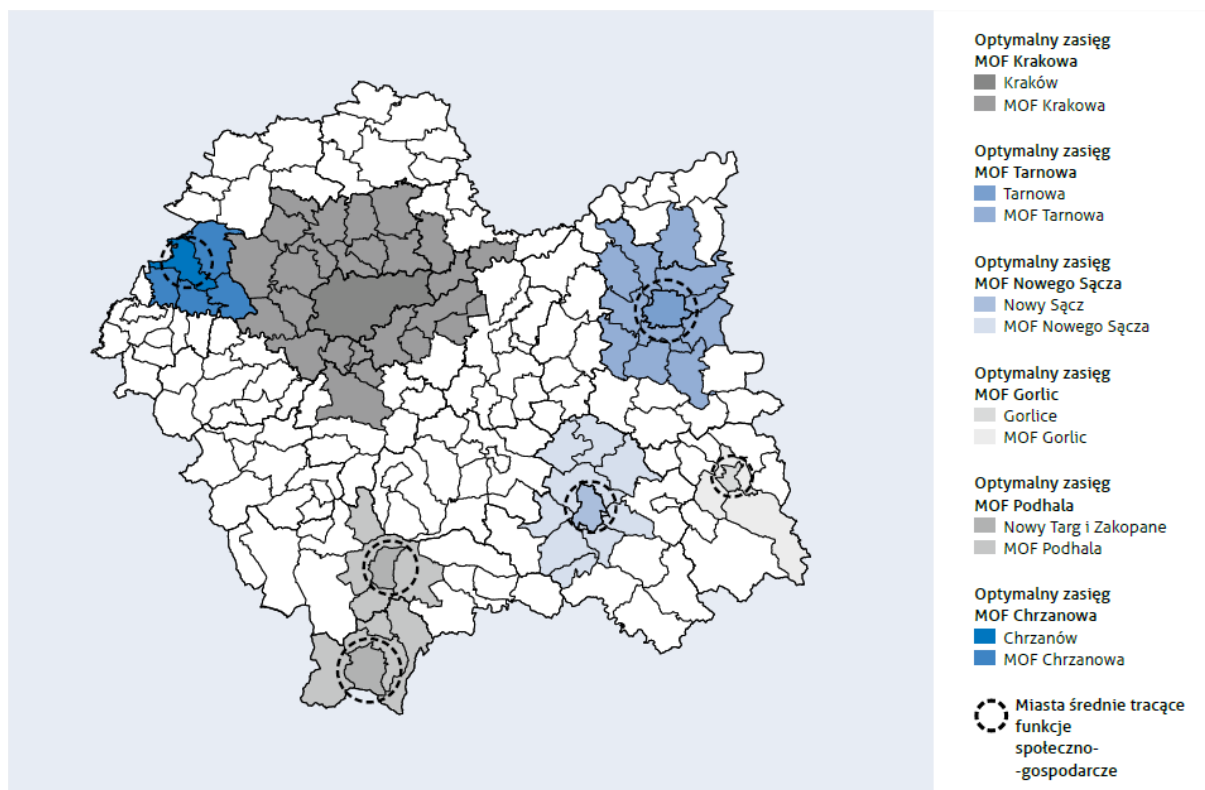
V.1.1. Miejskie obszary funkcjonalne (MOF)

Za obszary wzrostu, o wyjątkowych możliwościach rozwojowych, uznano miasta i obszary funkcjonalne wokół nich. Zdaniem władz wojewódzkich współpraca w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych, która przekracza granice administracyjne, jest bardzo istotna z punktu widzenia poprawy skuteczności koordynacji procesów rozwojowych i efektywności systemu świadczenia usług publicznych. Dlatego właśnie ważne jest kierowanie szczególnego wsparcia do obszarów zawiązujących taką współpracę. Należą do nich:

- MOF Krakowa,
- MOF Tarnowa,
- MOF Nowego Sącza,
- MOF Gorlic,
- MOF Podhala,
- MOF Chrzanowa.

Chrzanów, Tarnów, Nowy Targ, Zakopane, Nowy Sącz i Gorlice to miasta zaliczone do grupy średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, które wskazano w KSRK 2030.

Mapę obszarów miejskich prezentuje mapa poniżej.

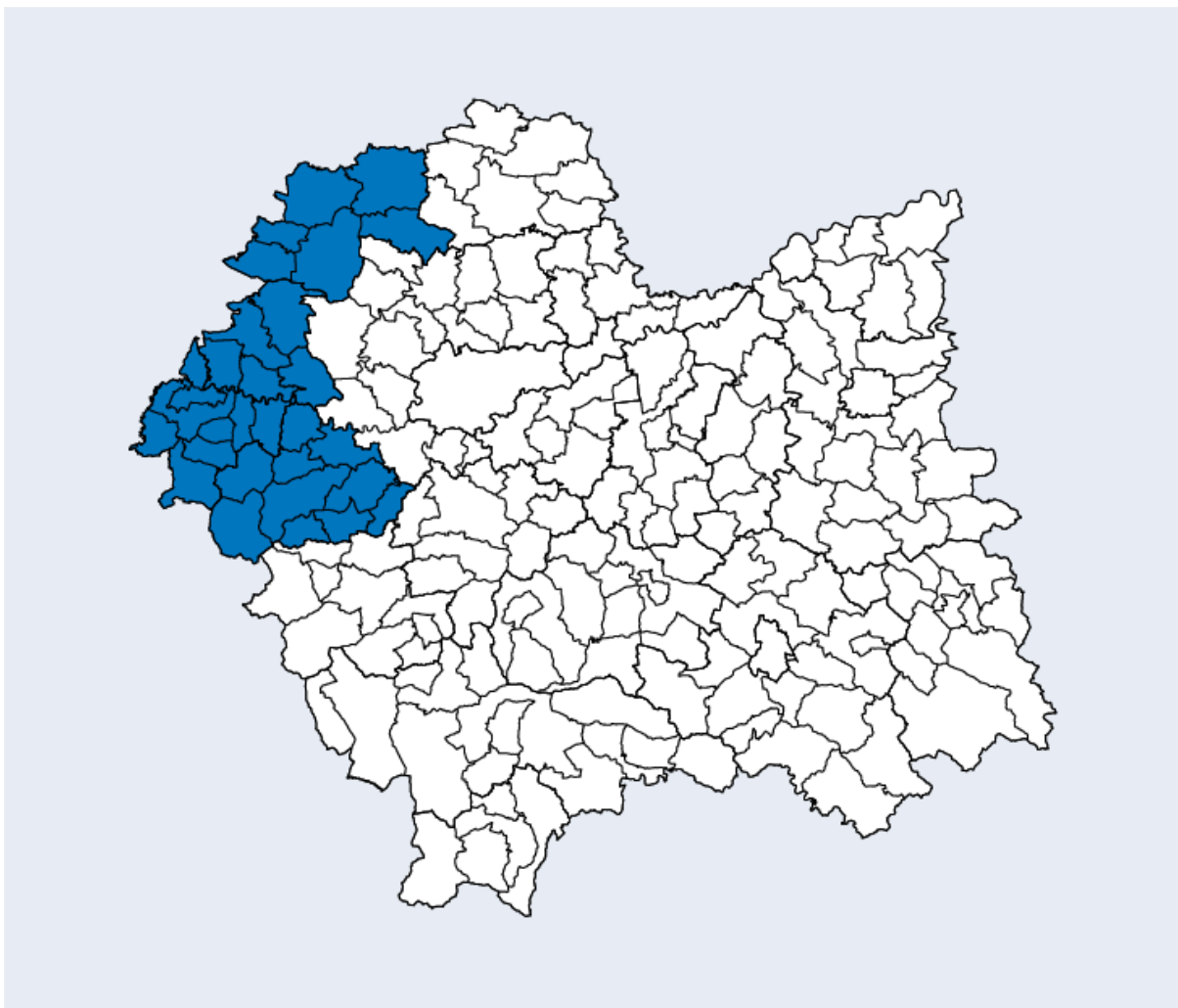

Rysunek 22 Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce – proponowane optymalne zasięgi MOF.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Mapa 3, s. 72.

V.1.2. Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia

Na terenie województwa zidentyfikowano obszar, który jest szczególnie narażony na zmiany wywołane procesem transformacji gospodarki w kierunku uzyskania neutralności klimatycznej. Obszarem tym jest podregion oświęcimski. Charakteryzuje się on jest zwartym obszarem, obejmującym 4 powiaty: chrzanowski, olkuski, oświęcimski i wadowicki. Ze względu na specyficzne cechy i dużą koncentrację ludności jest najbardziej zurbanizowaną częścią województwa. Gospodarka na tym obszarze oparta jest w znacznej mierze na dużych zakładach związanych z przemysłem ciężkim, a także działalnością górniczą.

Rysunek 23 Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Mapa 4, s. 74.

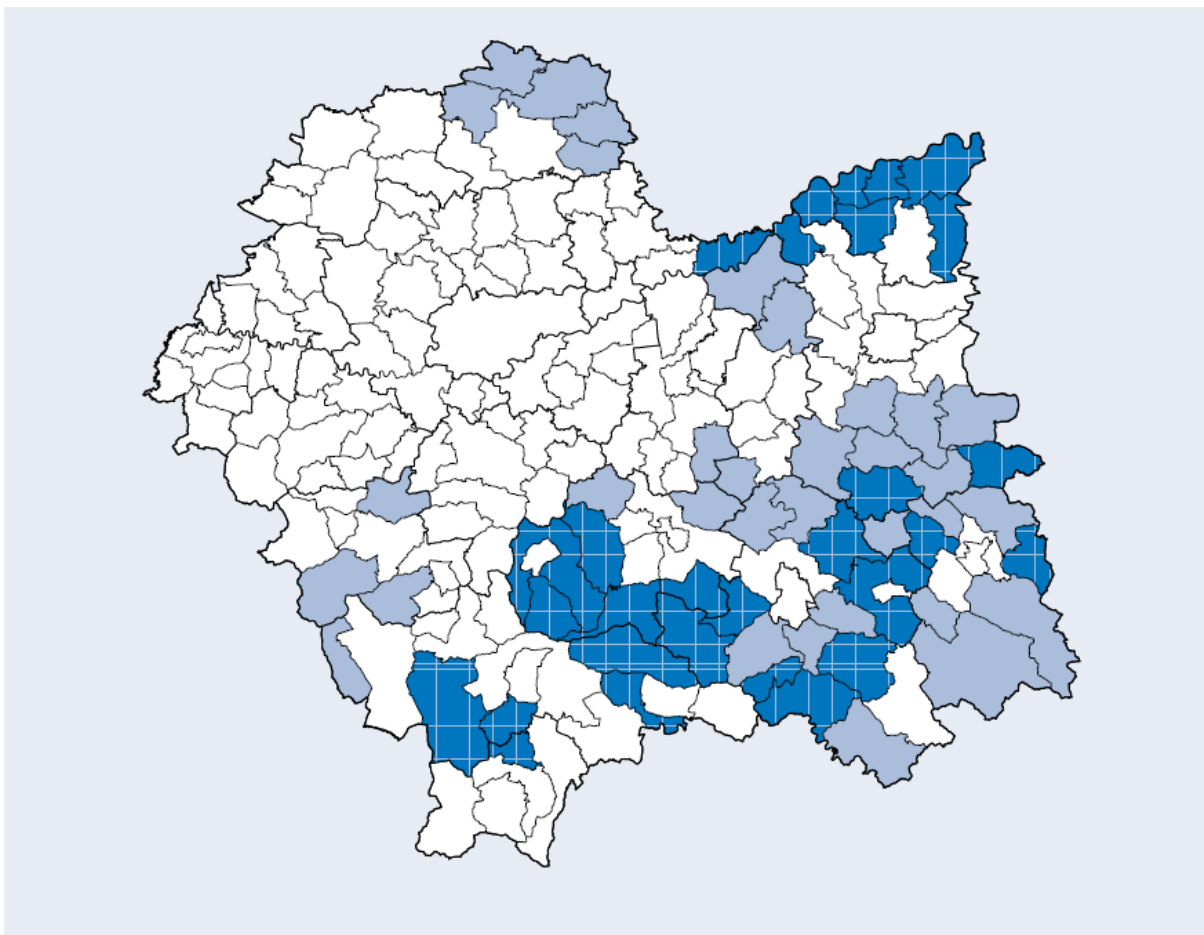
V.1.3. Gminy zmarginalizowane

Obszary zmarginalizowane zostały wyłonione ze wszystkich gmin województwa małopolskiego w oparciu o 15 wskaźników oceniających element społeczny, ekonomiczny i środowiskowy. Należą do nich:

- wskaźniki bazowe charakteryzujące zjawiska społeczne:
 - udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (2018),
 - zameldowania i wymeldowania w gminie na 1 tys. mieszkańców (2018),
 - udział osób korzystających z pomocy społecznej według kryterium dochodowego (2018),
 - średnie wyniki sprawdzianu w szkołach podstawowych (2019),
 - członkowie kół, klubów, sekcji i grup artystycznych na 1 tys. mieszkańców (2018),
 - frekwencja w wyborach do sejmików województw (2018).

- wskaźniki bazowe charakteryzujące zjawiska ekonomiczne:
 - osoby prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. mieszkańców (2018),
 - liczba bezrobotnych zarejestrowanych na 100 osób w wieku produkcyjnym (2018),
 - powierzchnia użytkowa mieszkań oddana do użytkowania na 1 tys. mieszkańców (2018),
 - dochody własne gmin na 1 mieszkańca (2018),
 - liczba podmiotów gospodarczych w sekcji „I” PKD na 1 tys. mieszkańców (2018),
 - wskaźnik syntetyczny dostępności drogowej do gmin województwa małopolskiego (2019);
- wskaźniki bazowe charakteryzujące zjawiska środowiskowe to:
 - udział korzystających z instalacji wodociągowej w ogólnej liczbie ludności (2018),
 - udział korzystających z instalacji kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności (2018),

Za obszary zmarginalizowane, zidentyfikowane na szczeblu regionalnym, uznano obszary, na których wartość wskaźników bazowych była najniższa, czyli poniżej 0,25. Jako obszary zmarginalizowane w Małopolsce wskazano 62 gminy, zlokalizowane głównie w południowej i wschodniej części regionu oraz częściowo na północy województwa. Mapę tych obszarów prezentuje rysunek poniżej.

Legenda:

- Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – wskazane na poziomie krajowym (Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju z 2017 roku, uzupełniona o aktualizację danych z 2019 roku)
- Gminy zmarginalizowane wskazane na poziomie regionalnym na podstawie wskaźnika syntetycznego (Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” z 2020 roku)

Rysunek 24 Regionalne i krajowe obszary zmarginalizowane w Małopolsce

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Mapa 6, s. 76.

V.1.4. Miejscowości uzdrowiskowe

Do miejscowości uzdrowiskowych na terenie województwa należą:

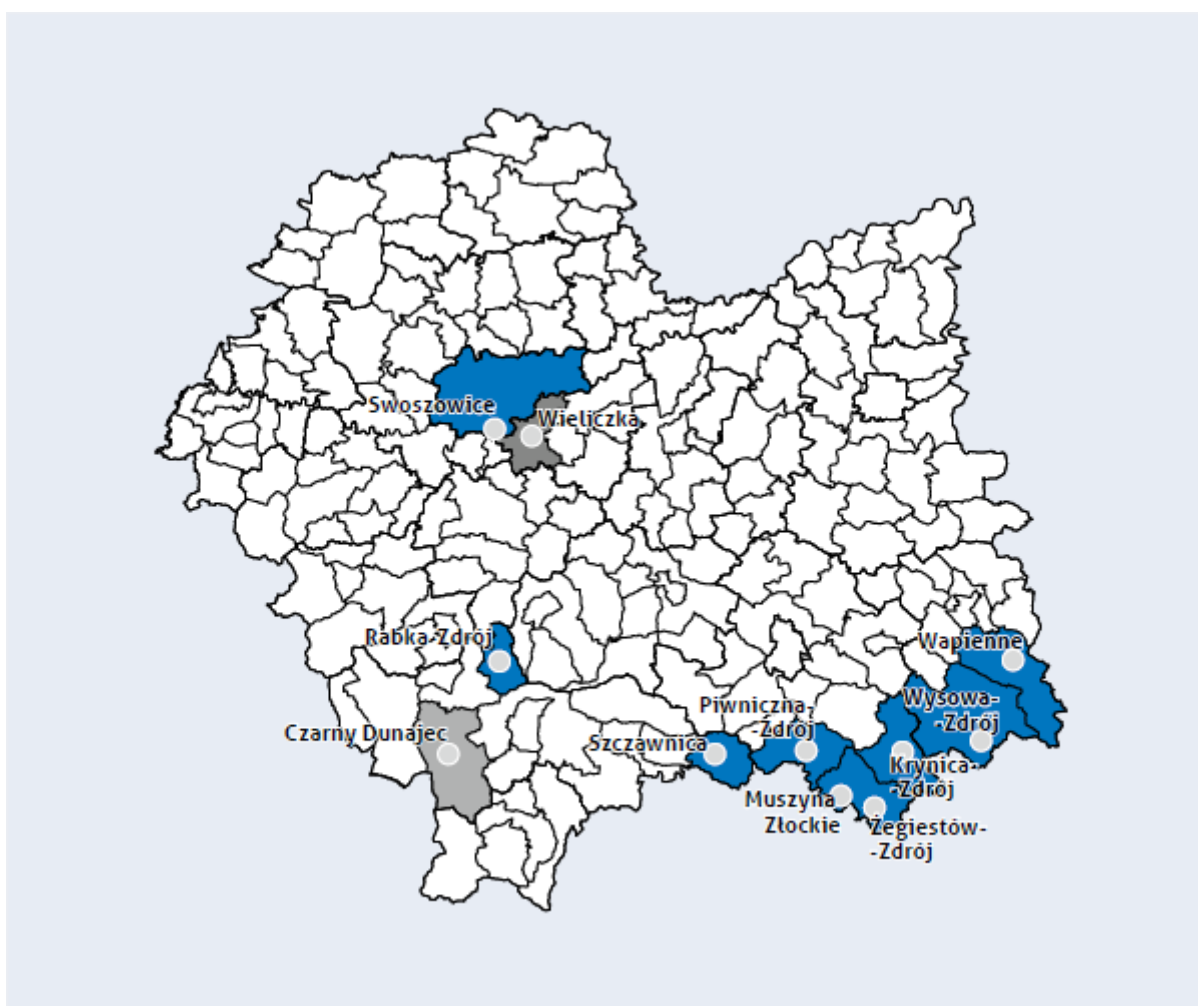
- Krynica-Zdrój,
- Muszyna-Złockie,
- Piwniczna-Zdrój,
- Rabka-Zdrój,
- Swoszowice,
- Szczawnica,
- Wapienne.
- Wysowa-Zdrój,

- Żegiestów-Zdrój,

oraz

- Wieliczka – sanatorium uzdrowiskowe urządzone w podziemnym wyrobisku górniczym,
- Czarny Dunajec – miejscowość, która posiada status obszaru ochrony uzdrowiskowej.

Zgodnie z zapisami strategii z uwagi na istotne znaczenie rozwoju branży uzdrowiskowej oraz dużą koncentrację na terenie województwa, władze regionalne uznały za istotne utrzymanie wsparcia dla obecnych, jak i przyszłych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej.

Rysunek 25 Miejscowości uzdrowiskowe w Małopolsce

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Mapa 8, s. 77.

V.1.5. Obszary prawnie chronione

W strategii wskazano, że specjalnym wsparcie powinny być objęte obszary prawnie chronione, do których należą: parki narodowe, parki krajobrazowe czy obszary Natura 2000. Do obszarów chronionych na terenie województwa małopolskiego należą:

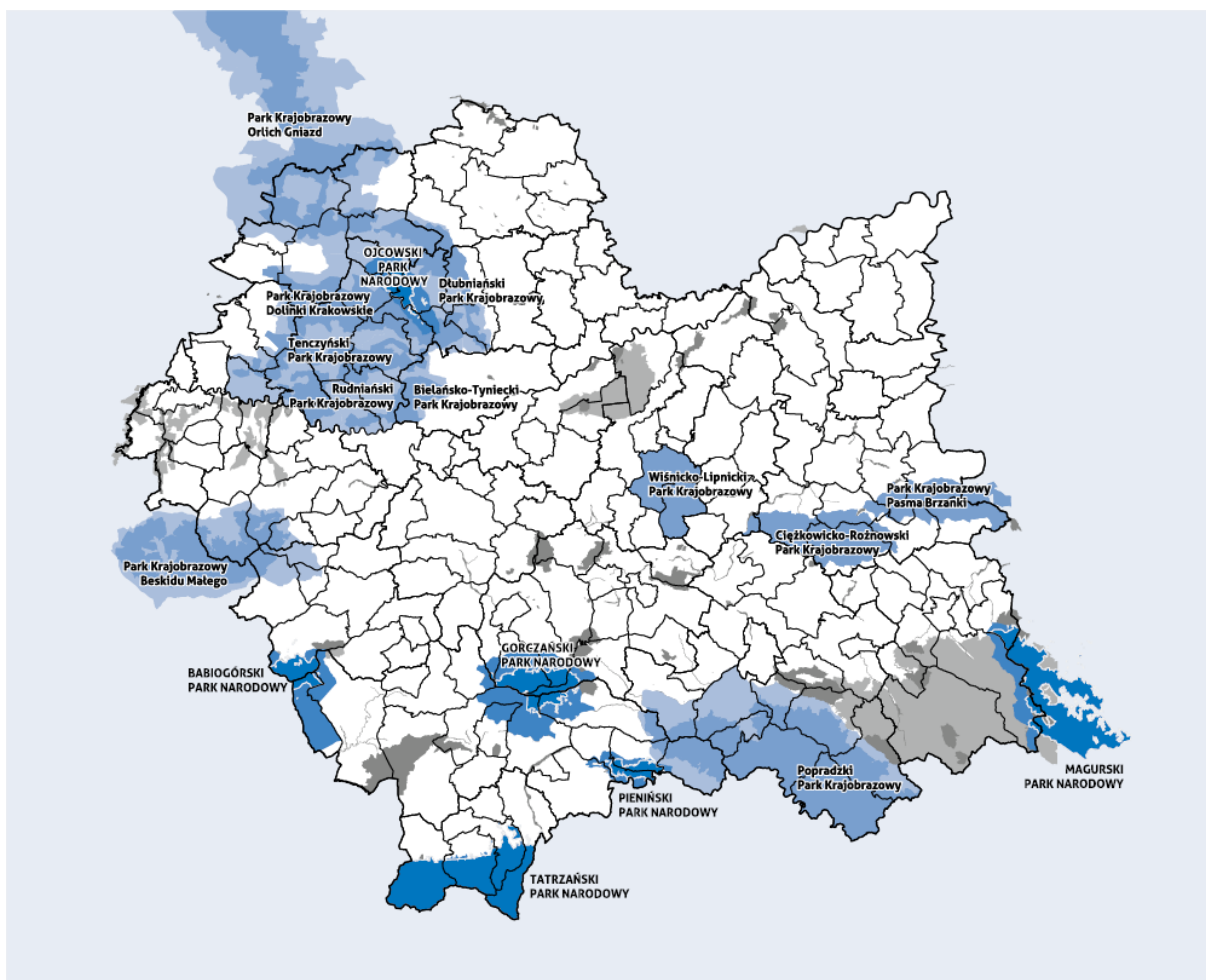
- parki narodowe:

- Babiogórski Park Narodowy,
- Pieniński Park Narodowy,
- Tatrzański Park Narodowy,
- Ojcowski Park Narodowy,
- Gorczański Park Narodowy,
- Magurski Park Narodowy;
- parki krajobrazowe:
 - Park Krajobrazowy Beskidu Małego,
 - Bielańsko-Tyniecki Park Krajobrazowy,
 - Rudniański Park Krajobrazowy,
 - Tenczyński Park Krajobrazowy,
 - Park Krajobrazowy Dolinki Krakowskie,
 - Dłubniański Park Krajobrazowy,
 - Park Krajobrazowy Orlich Gniazd,
 - Popradzki Park Krajobrazowy,
 - Park Krajobrazowy Pasma Brzanki,
 - Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy,
 - Wiśnicko-Lipnicki Park Krajobrazowy;
- obszary NATURA:

○ Armeria ○ Babia Góra ○ Bednarka ○ Beskid Mały ○ Beskid Niski ○ Biała Góra ○ Biała Tarnowska ○ Białowodzka Góra nad Dunajcem ○ Cedron ○ Chodów - Falniów ○ Cybowa Góra ○ Czarna Orawa ○ Czerna ○ Dąbie	○ Dębnicko-Tyniecki obszar łąkowy ○ Dębówka nad rzeką Uszewką ○ Dolina Białej Przemszy ○ Dolina Białki ○ Dolina Dolnej Skawy ○ Dolina Dolnej Soły ○ Dolina Górnej Mierzawy ○ Dolina Prądnika ○ Dolina rzeki Gróbkii ○ Dolina Sanki ○ Dolinki Jurańskie ○ Dolna Soła ○ Dolny Dunajec ○ Giebułtów ○ Gorce
--	---

- Górny Dunajec
- Grzymałów
- Jadowniki Mokre
- Jaroszwiec
- Jaskinia Oblica
- Kaczmarowe Doły
- Kalina Mała
- Kalina-Lisowiec
- Kępie na Wyżynie Miechowskiej
- Koło Grobli
- Komorów
- Kościół w Węglówce
- Krynica
- Krzeszowice
- Kwiatówka
- Lipówka
- Liwocz
- Lubogoszcz
- Luboń Wielki
- Łabowa
- Łąki koło Kasiny Wielkiej
- Łąki Nowohuckie
- Łososina
- Małe Pieniny
- Michałowice
- Na Policy
- Nawojowa
- typ_formy_nazwa nazwa
- Niedzica
- Nowy Wiśnicz
- Ochotnica
- Opalunki
- Ostoja Babogórska
- Ostoja Gorczańska
- Ostoja Magurska
- Ostoja Popradzka
- Ostoja Środkowojurajska
- Ostoja w Paśmie Brzanki
- Ostoje Nietoperzy Beskidu Wyspowego
- Ostoje Nietoperzy okolic Bukowca
- Ostoje Nietoperzy Powiatu Gorlickiego
- Pasma Policy
- Pieniny
- Pieniny
- Pleszczotka
- Podkowce w Szczawnicy
- Polana Biały Potok
- Poradów
- Pstroszyce
- Pustynia Błędowska
- Puszcza Niepołomska
- Raba z Mszanką
- Rudniańskie Modraszki - Kajasówka
- Rudno
- Skawiński obszar łąkowy
- Sławice Duchowne
- Stawy w Brzeszczach
- Sterczów-Ścianka
- Środkowy Dunajec z dopływami
- Tarnawka
- Tatry
- Tatry
- Torfowiska Orawsko-Nowotarskie
- Torfowiska Orawsko-Nowotarskie

- Torfowisko Wielkie Błoto
- Tylmanowa
- Uniejów Parcele
- Uroczyisko Łopień
- Wały
- Widnica
- Wisłoka z dopływami
- Wiśliska
- Źródłiska Wisłoki.

Legenda:

Parki Narodowe	obszar otuliny Parku Narodowego
Parki Krajobrazowe	obszar otuliny Parku Krajobrazowego
obszary Natura 2000	
specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO)	obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO)

Rysunek 26 Obszary cenne przyrodniczo na terenie województwa małopolskiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Mapa 9, s. 78.

Zgodnie z zapisami Strategii rozwoju województwa obszary chronione są obszarami cennymi i należy objąć je ochroną pod względem przyrodniczym. Jednocześnie powoduje to ograniczenia związane z użytkowaniem mieszkalnym, ekonomicznym, rolniczym oraz leśnym tych i okolicznych terenów. W ocenie władz województwa szczególna interwencja na tych obszarach

powinna pochodzić z poziomu Województwa jako rekompensata dla barier wywoływanych przez obostrzenia środowiskowe.

V.2. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań

Najważniejszym obszarem z punktu widzenia Gminy Tymbark jest lokalizacja na terenie Gminy obszaru chronionego - NATURA 2000 Łososina oraz Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Obszar NATURA 2000 Łososina zajmuje obszar 345,3900 ha, na terenie gmin powiatu nowosądeckiego i limanowskiego, do których należą: Limanowa (gmina miejska), Słopnice (gmina wiejska), Łososina Dolna (gmina wiejska), Tymbark (gmina wiejska), Limanowa (gmina wiejska), Laskowa (gmina wiejska).

Obszar obejmuje odcinek rzeki Łososiny, od miejscowości Pólrzeczki przy ujściu potoku Dziadówka, do ujścia (do zbiornika Czchów na Dunajcu). Łososina to lewobrzeżny dopływ Dunajca wypływający z północno-wschodnich stoków Jasienia (Beskid Wyspowy) na wysokości 760 m n.p.m. Rzeka ma duże możliwości transportowe (wleczenie i unoszenie materiału), występuje tu silna erozja denną i brzegową. Górna część zlewni jest częściowo zalesiona, dolna ma charakter rolniczy, z lokalnym przemysłem. Prawy dopływ Łososiny to Słopniczanka wypływająca spod przełęczy Słopnickiej (766 m n.p.m.). Na początku płynie głęboką doliną z dnem zbudowanym z dużych głazów, i pokrytym powalonymi drzewami. W dalszym biegu, od wioski Kęski (10 km od ujścia do Łososiny) płynie wśród łąk, pastwisk i pól uprawnych przy miejscowościach Słopnice i Zamieście. Obszar został wyznaczony ze względu na ochronę ryb. Spośród ryb wymienionych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej występuje tu łosoś atlantycki (chroniony Dyrektywą jedynie w wodach słodkich). Pozostałe ważne gatunki ryb występujące na obszarze, z czego trzy pierwsze wymienione są w krajowej Czerwonej Liście, to: piekielnica, świnka, głowacz pręgopłetwy, brzanka, pstrąg potokowy, śliz, strzebla potokowa, kleń. Ogółem występuje 15 tu gatunków ryb z 5 rodzin. Rozmieszczenie ryb nie jest równomierne, zależne jest głównie od występowania zanieczyszczeń punktowych (niższe zagęszczenia ryb poniżej Tymbarku powodują ścieki przemysłowe z tej miejscowości, a poniżej ujścia potoku Sowlinka ścieki komunalne z Limanowej).

Najważniejsze zagrożenia występujące na obszarze to intensywna eksploatacja kruszywa z dna rzeki, co powoduje zanikanie siedlisk używanych przez wiele gatunków do rozrodu (u ryb – tarło). Zanieczyszczenia punktowe (rzadziej obszarowe) Łososiny i Sowliny również są poważnym zagrożeniem dla zasobów przyrodniczych obszaru.

Mapę obszaru prezentuje rysunek poniżej.

Legenda:

 Obszar NATURA 2000 Łososina

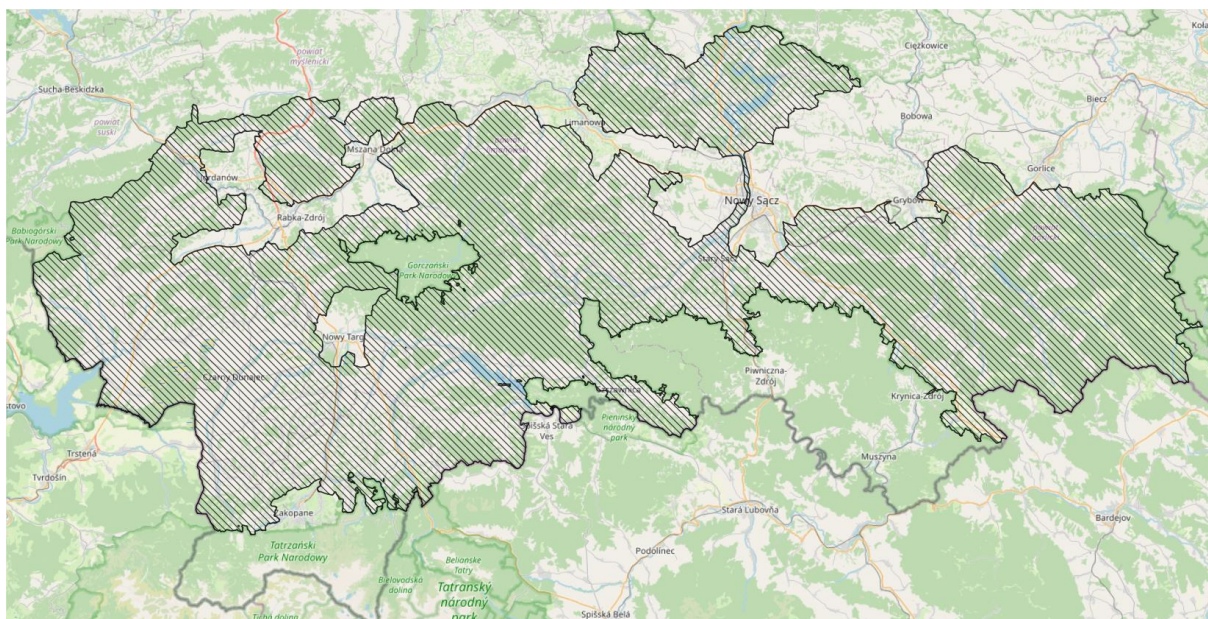
Rysunek 27 Mapa Obszaru NATURA 2000 Łososina

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=6300AC0D07C1543E101E9A8ED88045FE>

Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony w 1997 roku i obejmuje obszar o powierzchni 364480,0900 ha. Zajmuje obszar powiatów: tatrzańskiego, myślenickiego, gorlickiego, suskiego, nowosądeckiego, nowotarskiego, powiatu Miasta Nowy Sącz i powiatu limanowskiego.

Funkcja ochronna wynika z wybitnej wartości obiektów przyrodniczych, dla których OChK jest bezpośrednią otuliną lub dodatkową strefą ochronną (przejściową), a ponadto większą część tego terenu stanowi obszar węzłów i korytarzy ekologicznych sieci ECONET-PL. Obszarowo przeważają zróżnicowane ekosystemy leśne. Wśród cennych ekosystemów naturalnych: kompleksy torfowisk wysokich w pld-zach. części Kotliny Orawsko-Nowotarskiej (tzw. Torfowiska Orawskie) i ekosystem rzeki Białki z przełomem oraz izolowane skałki Pasa Skalic Nowotarskich i Spiskich.

Mapę obszaru prezentuje rysunek poniżej.

Legenda:

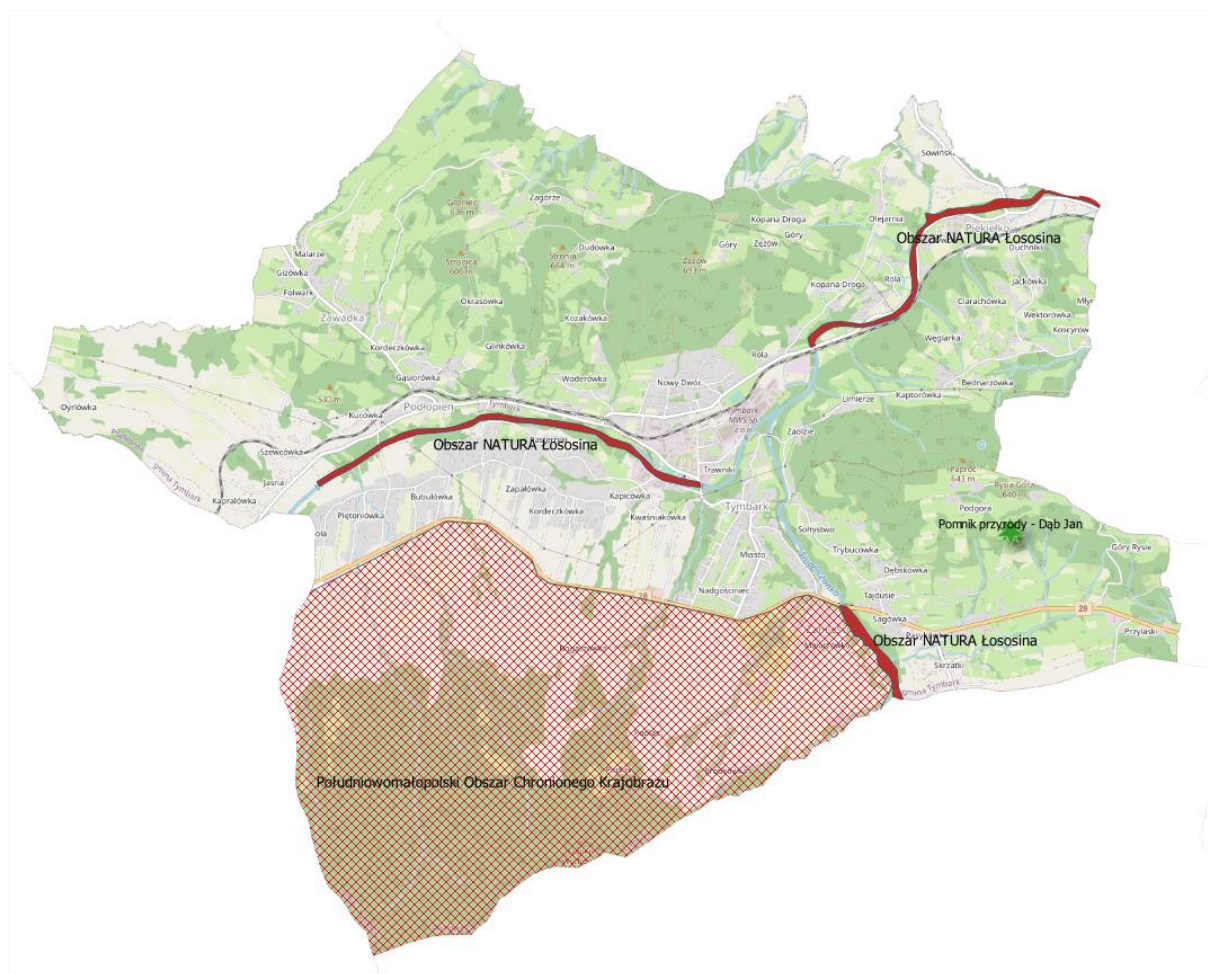

Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Rysunek 28 Mapa Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=6300AC0D07C1543E101E9A8ED88045FE>

Lokalizację obszarów chronionych na terenie Gminy przedstawia rysunek poniżej.

Rysunek 29 Lokalizację obszarów chronionych na terenie Gminy Tymbark

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=6300AC0D07C1543E101E9A8ED88045FE>

Zakres działań, który będzie podejmowany w celu zachowania tych obszarów w kontekście rozwoju Gminy będzie dotyczył m.in.:

1. Edukacji mieszkańców w zakresie niezbędnych działań służących ochronie środowiska:
 - a. w zakresie wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze,
 - b. zasad współdzielenia dóbr i usług,
2. Zapewnienie efektywnej kontroli egzekwowania przepisów ochrony środowiska,
3. Ochronę ekosystemów, siedlisk i gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w szczególności na obszarach objętych formą ochrony przyrody,
4. Kształtowanie zrównoważonej polityki rozwoju.
5. Budowę ciągów drogowych z dostosowaniem do zasad ochrony krajobrazu.
6. Ochronę walorów widokowych wzdłuż atrakcyjnych krajobrazowo ciągów komunikacyjnych i pieszych.
7. Ochronę gleb przed erozją jako element utrzymania bioróżnorodności oraz ochrona gleb wysokiej jakości dla produkcji rolnej.

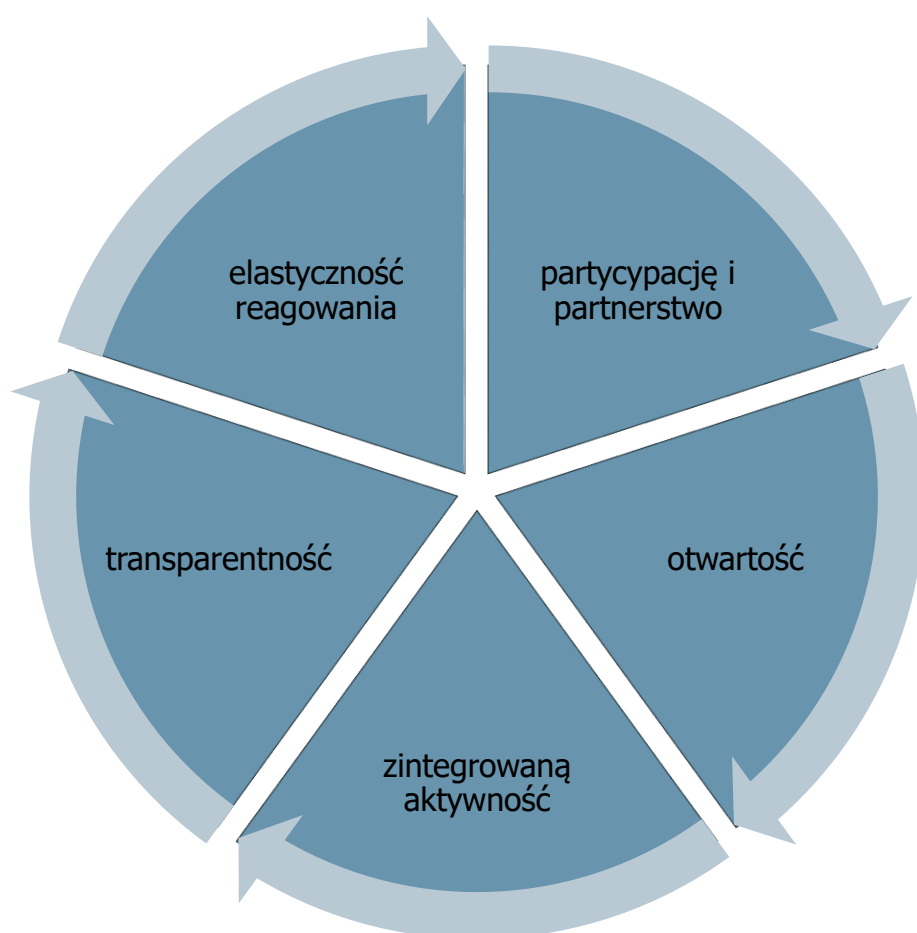
VI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

VI.1. Zasady realizacji strategii

System realizacji strategii rozwoju opierać się będzie o następujące zasady:

1. partycypację i partnerstwo,
2. otwartość,
3. zintegrowaną aktywność,
4. transparentność,
5. elastyczność reagowania

Przedstawia je rysunek poniżej.

Rysunek 30 Zasady dotyczące realizacji strategii

Źródło: Strategia rozwoju gminy krok po kroku, Podręcznik Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, data wydania: 01.02.2021, dostęp: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/strategia-rozwoju-gminy>

Zasada dotycząca **partycypacji i partnerstwo**, oznacza, że niezbędne jest czyli współpraca i równorzędne traktowanie reprezentantów różnych środowisk i instytucji, przy zachowaniu ich suwerenności, z założeniem stałego dążenia do wzajemnego rozumienia się.

Zasada **otwartości** to zasada pozwalająca uczestniczyć w procesie realizacji i wdrażania strategii jak największej liczbie osób i organizacji w partnerstwie, gwarantująca jego zróżnicowany skład (jeden z kluczowych warunków kreatywności i innowacyjności),

Zasada **zintegrowanej aktywności**, będącą efektem podzielenia wspólnej wizji rozwoju gminy.

Zasada **transparentności** oznacza przejrzystość działań, założenie dialogu, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych,

Zasada **elastyczności reagowania**, zakłada możliwość modyfikacji i dostosowania strategii w zależności od zmian zachodzących w gminie i jej otoczeniu.

VI.2. Odpowiedzialność za realizację strategii

Odpowiedzialność za realizację strategii leży zarówno po stronie podmiotów publicznych jak i podmiotów prywatnych, są to jednostki, podmioty i osoby zgrupowane w następujących sektorach:

- publicznym, do którego zalicza się:
 - władze samorządowe gminy,
 - urząd gminy i jednostki gminne,
 - jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli, w tym np. gminy sąsiednie,
- biznesowym, do którego zalicza się:
 - przedsiębiorców,
 - kluczowych pracodawców,
 - organizacje otoczenia biznesu;
- społecznym, do którego zalicza się:
 - mieszkańców,
 - organizacje pozarządowe,
 - grupy nieformalne,
 - liderów społecznych i osoby publiczne,
 - reprezentantów młodzieży.

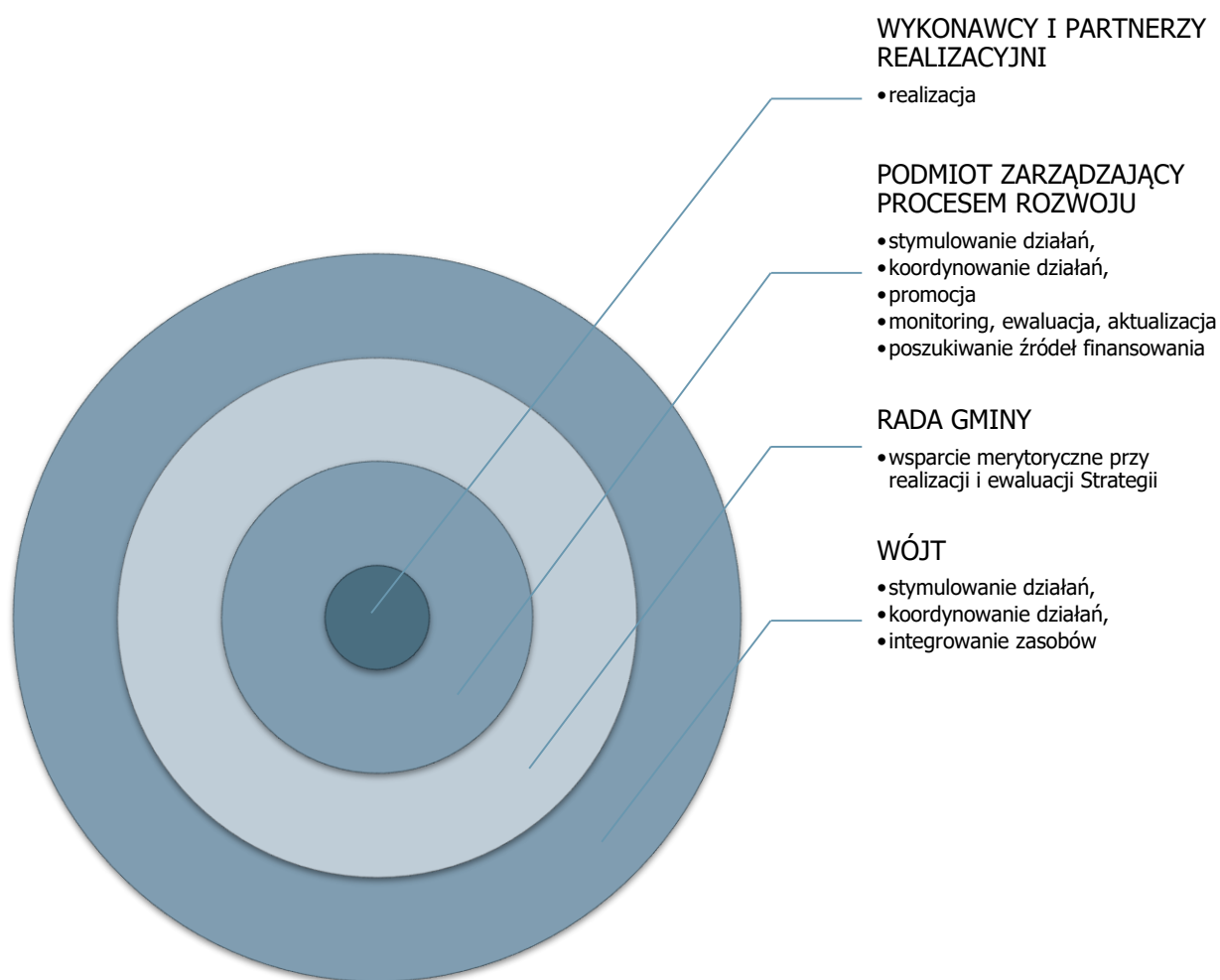
Poniżej przedstawiono listę głównych interesariuszy Strategii rozwoju Gminy Tymbark na lata 2023 – 2033:

- **Władze gminy** - Gmina jako Zleceniodawca Planu i główny podmiot odpowiedzialny za jego wykonanie.
- **Przedsiębiorcy**, podmioty świadczące usługi na terenie Gminy (infrastruktura wodno-kanalizacyjna, transport publiczny);
- **Mieszkańcy gminy**.

Instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, jak również monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji strategii tworzą:

- **Wójt**, jako organ wykonawczy, którego rola polega na stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również na mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów oraz kierunków interwencji,
- **Rada Gminy**, jako organ uchwałodawczy, będący wsparciem merytorycznym w zakresie dbałości o osiągnięcie założonych w strategii celów, jej ewaluacji i podejmowania decyzji strategicznych dla realizacji zapisów strategii (jak np. aktualizacja strategii),
- podmiot **zarządzający wdrażaniem strategii (Sekretarz Gminy)**, odpowiedzialny za koordynację realizacji kierunków działań, w tym harmonizowanie i poszerzanie partnerstwa, poszukiwanie nowych źródeł finansowania działań, a także monitoring i ewaluację oraz przygotowywanie zmian w ramach strategii czy zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji przyjętej wizji rozwoju gminy i sposobów jej urzeczywistnienia komórki w ramach urzędu gminy oraz jednostki gminne,
- **wykonawcy i partnerzy realizacyjni** określani w strategii rozwoju, są to między innymi:
 - wydziały i stanowiska wskazane w ramach struktur Urzędu Gminy,
 - jednostki organizacyjne Urzędu Gminy,
 - spółka gminna,
 - stowarzyszenia z terenu Gminy w ramach udzielonego im wsparcia z budżetu,
 - inne podmioty zaangażowane w realizację.

Instytucjonalną strukturę przedstawia rysunek poniżej.

Rysunek 31 Instytucjonalna struktura wdrażania strategii

Źródło: Opracowanie na podstawie 7. Strategia rozwoju gminy krok po kroku, Podręcznik Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, data wydania: 01.02.2021, dostęp: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/strategia-rozwoju-gminy>, Notatka 7

VI.3. Ramy realizacyjno-organizacyjne Strategii

Zgodnie z wytycznymi niezbędne jest dla każdego z kierunków działań określenie ram realizacyjno-organizacyjnych, obejmujące co najmniej wskazanie:

- głównego realizatora zadania,
- podmiotu odpowiedzialnego za monitoring realizacji działania (jeżeli jest inny niż realizator zadania),
- potencjalnych partnerów realizacyjnych.

Tabelę celów i zadań wraz z ramami realizacyjno-organizacyjnymi przedstawia rysunek poniżej.

OBSZAR STRATEGICZNY I: BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW

Cel strategiczny:
Zwiększenia bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców na terenie Gminy

Cel szczegółowy: I.1:
Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Uruchomienie systemu poradnictwo rodzinnego na rzecz wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Uruchomienie programu edukacyjne na rzecz wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Rozwój usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Rozwój usług środowiskowych wspierających funkcjonowanie rodziny.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Profilaktyka przemocy w rodzinie.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych i społecznych	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Rozwój usług publicznych sprzyjających aktywizacji i integracji społecznej	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Wsparcie środowiskowe w formy aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark

Wsparcia oraz rozwój placówek pobytu dziennego i opieki całodobowej.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Pomoc osobom sprawującym opiekę nad członkiem rodziny wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Usługi społeczne dla osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez działania w zakresie interwencji kryzysowej.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Poprawa skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych w Gminie Tymbark.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark

Cel szczegółowy: I.2: Zwiększenie świadomości w zakresie ochrony zdrowia wśród mieszkańców. Kampanie edukacyjne. Badania profilaktyczne.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Programy profilaktyki i diagnostyki w zakresie istotnych dla regionu jednostek chorobowych.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Promocja zdrowia psychicznego oraz profilaktyka i leczenie zaburzeń psychicznych.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Edukacja społeczeństwa w zakresie profilaktyki chorób zakaźnych.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Stworzenie nowych placówek świadczących usługi długoterminowej opieki medycznej i pielęgnacyjno-opiekuńczej.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark

Wzrost potencjału terapeutycznego i rehabilitacyjnego placówek na terenie Gminy Tymbark.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
--	--	--	--------------------

Cel szczegółowy: I.3: Wzmacnianie świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Wzmacnianie świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Rozwój infrastruktury i wyposażenia. (OSP), budowa nowej starżnicy (budynków straży pożarnej)	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Szkolenia pracowników służb.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Rozwój współpracy Gminy Tymbark i służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark

Cel szczegółowy: I.4: Ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Działania wspierające świadome i aktywne uczestnictwo w kulturze Gminy Tymbark	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Wspieranie twórców ludowych, rzemiosła oraz produktów tradycyjnych i form aktywności regionalnych	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Rozwijanie programów edukacji kulturalnej, ukierunkowanych na zróżnicowane grupy odbiorców w Gminie Tymbark	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark

Stymulowanie współpracy podmiotów sektora edukacji i kultury w celu realizacji programów kulturalnych rozwijających umiejętności uniwersalne	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Wspomaganie lokalnych inicjatyw i form twórczego uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Modernizacja istniejącej oraz budowa nowej infrastruktury	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Koordinacja i wsparcie marketingowe przez Gminę Tymbark wydarzeń kulturalnych inicjowanych przez społeczność i instytucje lokalne	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Ożywienie potencjału społeczności lokalnej Gminy Tymbark	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Intensyfikacja działań marketingowych i promocyjnych podmiotów działających w obszarze kultury i dziedzictwa promujące potencjał Gminy Tymbark.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark

Cel szczegółowy: I.5: Poprawa jakości kształcenia i dostosowanie edukacji do zmieniającego się świata..

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Poprawa jakości kształcenia na wszystkich etapach edukacji	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Edukacja dostosowana do indywidualnych potrzeb uczniów, tj. wspierająca zarówno w pokonywaniu różnego rodzaju trudności w nauce, jak i w rozwijaniu zainteresowań, uzdolnień i talentów.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Doskonalenie kompetencji kadr systemu oświaty w szczególności w zakresie kompetencji metodyczno-cyfrowych	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Modernizacja infrastruktury i wyposażenia/doposażenie placówek wychowania przedszkolnego oraz szkół podstawowych.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark

OBSZAR STRATEGICZNY II: KLIMAT I ŚRODOWISKO

Cel strategiczny:
Utrzymanie wysokiej jakości środowiska naturalnej i dążenie do neutralności klimatycznej

Cel szczegółowy: II.1:
Edukacja mieszkańców w zakresie niezbędnych działań służących ochronie środowiska.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Edukacja i informacja w zakresie wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Wprowadzenia systemu doradztwa w zakresie działań ekologicznych, w tym również działań innowacyjnych dla przedsiębiorców i rolników	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Zapewnienie efektywnej kontroli egzekwowania przepisów ochrony środowiska	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Promocja zasad współdzielenia dóbr i usług	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark

Cel szczegółowy: II.2:
Rozbudowa gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Systemy zbierania wody opadowej i jej wykorzystanie.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark

Kształtowanie spójnego systemu terenów zieleni, opartego zarówno na terenach zieleni urządzonej (m.in. parki, skwery, zielen przyuliczna), jak i zieleni o charakterze naturalnym i półnaturalnym	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Rozwój systemu ochrony przeciwpowodziowej i przeciwsuwiskowej:	Gmina Tymbark,	mieszkańcy	Wójt Gminy Tymbark
Rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę i optymalizacja zużycia wody	Gmina Tymbark,	mieszkańcy	Wójt Gminy Tymbark
Rozbudowa systemu kanalizacyjnego i oczyszczania ścieków (w tym przydomowe oczyszczanie)	Gmina Tymbark,	mieszkańcy	Wójt Gminy Tymbark
Dostosowywanie struktury upraw do zmian klimatu oraz wsparcie działań ograniczających straty w rolnictwie powstałe z późnych przymrozków i suszy.	Rolnicy, przedsiębiorcy	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark

Cel szczegółowy: II.3: Dofinansowanie do OZE i wymiany źródeł ciepła na terenie Gminy.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Promocja i dofinansowanie przechodzenia na tzw. ekologiczne paliwa, w tym kontynuacja wymiany niskosprawnych kotłów na paliwa stałe.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Wzrost wykorzystania technologii opartych na odnawialnych źródłach energii do produkcji energii elektrycznej	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Upowszechnianie i edukacja w dziedzinie przechodzenia na pozyskiwanie energii z czystych ekologicznie źródeł. 1.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Rozwój taboru autobusowego oraz rozwój infrastruktury związanej z pojazdami elektrycznymi i hybrydowymi (stacje ładowania pojazdów itp.).	Gmina Tymbark, powiat limanowski	Gmina Tymbark, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark, Starosta Limanowski
Działania promujące korzystanie z transportu zbiorowego.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark
Promocja ruchu rowerowego, urządzeń transportu osobistego oraz kształtowanie systemu ścieżek rowerowych.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark

Promocja ruchu pieszego i rozwój systemu atrakcyjnych przestrzeni publicznych – ulic, placów, zachęających do przemieszczania się pieszo.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Modernizacja energetyczna budynków.	Gmina Tymbark, mieszkańcy, przedsiębiorcy	Gmina Tymbark, mieszkańcy, przedsiębiorcy	Wójt Gminy Tymbark
Rozwój energooszczędnego budownictwa.	Gmina Tymbark, mieszkańcy, przedsiębiorcy	Gmina Tymbark, mieszkańcy, przedsiębiorcy	Wójt Gminy Tymbark
Podniesienie efektywności energetycznej przedsiębiorstw	Przedsiębiorcy	-	Wójt Gminy Tymbark

Cel szczegółowy: II.4: Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Ochrona ekosystemów, siedlisk i gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w szczególności na obszarach objętych formą ochrony przyrody.	Generalna/Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Generalny/Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, Wójt Gminy Tymbark
Kształtowanie zrównoważonej polityki rozwoju.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Ochrona gleb przed erozją jako element utrzymania bioróżnorodności oraz ochrona gleb wysokiej jakości dla produkcji rolnej.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Ochrona walorów widokowych wzdłuż atrakcyjnych krajobrazowo ciągów komunikacyjnych i pieszych.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Budowa ciągów drogowych z dostosowaniem do zasad ochrony krajobrazu.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark

OBSZAR STRATEGICZNY III: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY

Cel strategiczny:
Zapewnienie zrównoważonego rozwoju Gminy Tymbark pozwalającego na zachowanie naturalnych zasobów, kultury i rozwinięcie podstawowych funkcji

Cel szczegółowy: III.1:
Tworzenie odpowiednich warunków umożliwiających rozwój sportu i rekreacji wśród turystów z całej Polski.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Budowa i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej Gminy.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark, Szkoły podstawowe, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Wspieranie programów sportowych umożliwiających rozwój psychofizyczny dzieci i młodzieży z terenu Gminy Tymbark.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark, Szkoły podstawowe, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Działania edukacyjne i promocyjne pod noszące świadomość mieszkańców na temat wpływu aktywności fizycznej na zdrowie.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark, Szkoły podstawowe, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Budowa wieży widokowej wraz z infrastrukturą punktu widokowego przeznaczonego dla mieszkańców Gminy i turystów	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark, Szkoły podstawowe, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark

Cel szczegółowy: III.2:
Rozwój infrastruktury drogowej, parkingów i transportu publicznego.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Zmniejszenie wykluczenia komunikacyjnego poprzez przywracanie i reorganizację lokalnych połączeń autobusowych	Gmina Tymbark, powiat limanowski	Gmina Tymbark, powiat limanowski	Wójt Gminy Tymbark, Starosta Limanowski
Budowa infrastruktury do obsługi podróżnych ze szczególnym uwzględnieniem parkingów Park&Ride.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark

Działania na rzecz stworzenia warunków do rozwoju transportu niskoemisyjnego, w tym elektromobilności Gminie.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Budowa dróg rowerowych	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Podejmowanie działań informacyjnych i edukacyjnych mających na celu uświadamianie potrzeby zmian zachowań transportowych i promocji idei zrównoważonego transportu, w szczególności skierowanych do dzieci.	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Poprawa stanu i jakości infrastruktury drogowej w Gminie	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark

Cel szczegółowy: III.3: Stworzenie produktu lokalnego stanowiącego podstawę do rozmowy Gminy.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Wspieranie działań mających na celu wzmocnienie: roli turystyki w rozwoju gospodarczym, lokalnej przedsiębiorczości, włączenia społecznego i innowacji społecznych.	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy , organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy , organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Promowanie współpracy partnerów sektora publicznego, prywatnego i społecznego w celu tworzenia atrakcyjnych oraz przyjaznych środowisku i mieszkańcom atrakcji turystycznych	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy , organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy , organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Poprawa dostępności i rozwój infrastruktury turystycznej na potrzeby turystyki pieszej, zimowej i kulturowej	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy , organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy , organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Wsparcie i rozwój miejsc aktywnego spędzania czasu na terenie Gminy.	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy , organizacje pozarządowe	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy , organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Budowa oferty pobytowej w zakresie turystyki wraz z infrastrukturą turystyczną.	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy	Gmina Tymbark, lokali przedsiębiorcy	Wójt Gminy Tymbark

OBSZAR STRATEGICZNY IV: STABILNA GOSPODARKA

Cel strategiczny:
Zwiększenia szans rozwojowych dla przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie Gminy

Cel szczegółowy: IV.1:
Zwiększenie świadomości w zakresie prowadzenia działalności dla przedsiębiorstw.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Kształtowanie nowych kompetencji wśród dzieci, młodzieży i dorosłych – szkolenia dla dzieci i dorosłych, doradztwo zawodowe w szkołach	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark, Szkoły podstawowe, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Promocja wykorzystania dostępnych funduszy zwrotnych na wspieranie aktywności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
1Wsparcie lokalnych rolników w promocji i zapewnieniu rynku zbytu lokalnych oraz regionalnych produktów żywnościowych – stworzenie miejsca do sprzedaży produktów lokalnych	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark

Cel szczegółowy: IV.2:
Utworzenie stref rozwoju lokalnego dla nowych przedsiębiorstw.

Kierunek działań	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Podmioty uczestniczące w realizacji	Podmiot monitorujący
Pozyskiwanie nowych inwestorów (np. w sektorze turystyki)	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark
Poprawa poziomu obsługi inwestorów przez sektor publiczny.	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark, Szkoły podstawowe, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Działania promujące rozwój przedsiębiorczości w regionie, w tym budowanie postaw przedsiębiorczych	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark, Szkoły podstawowe, organizacje pozarządowe	Wójt Gminy Tymbark
Wspieranie rozpoczynania działalności gospodarczej – stanowisko doradcy w Gminie	Gmina Tymbark	Gmina Tymbark	Wójt Gminy Tymbark

Rysunek 32 Tabelę celów i zadań wraz z ramami realizacyjno-organizacyjnymi

Źródło: Opracowanie własne

VI.4. Instrumenty realizacji²

Instrumenty wykorzystywane do realizacji strategii będą miały różną naturę. Należą do nich:

- instrumenty wdrożeniowe, np. gminne strategie sektorowe/branżowe, plany, modele, procedury, projekty, uszczegóławiające priorytety oraz strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów rozwojowych,
- instrumenty organizacyjno-zarządcze, np. regulaminy wydziałów i jednostek, wydział lub zespół zarządzający strategią,
- instrumenty finansowe, np. uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, budżet zadaniowy, projekty społeczne realizowane w ramach funduszy europejskich, otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych, system małych grantów dla organizacji pozarządowych, budżet obywatelski, inicjatywa lokalna, fundusze kierowane, np. senioralny, młodzieżowy, podatki i opłaty,
- instrumenty prawne, wynikające z przepisów ustawowych, np. stosowne uchwały rady, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne,
- instrumenty planowania przestrzennego, np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, procedury zapewniające udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym,
- instrumenty społeczne, np. działania edukacyjne, kampanie społeczne i informacyjne, działania promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strony internetowe, profile w mediach społecznościowych, systemy informacji przestrzennej,
- instrumenty kadrowe, np. kadra kierownicza, koordynatorzy programów i projektów, liderzy lokalni, system doskonalenia kadr, wymiana doświadczeń, dobre praktyki,
- instrumenty ekonomii społecznej, np. klauzule społeczne w konkursach i przetargach, system przekazywania lokali mieszkalnych z zasobów gminy na cele społeczne,
- instrumenty koordynacji, np. ciała o charakterze opiniodawczo-doradczym (rada działalności pożytku publicznego, rada przedsiębiorczości, rada seniorów), partnerstwa lokalne, regionalne, krajowe, międzynarodowe, w różnych konfiguracjach, w tym o charakterze międzysamorządowym, międzysektorowym i międzyorganizacyjnym, uwzględniając również partnerstwo publiczno-prywatne, zespoły zadaniowe i wdrożeniowe,

² Źródło: Strategia rozwoju gminy krok po kroku, Podręcznik Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, data wydania: 01.02.2021, dostęp: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/strategia-rozwoju-gminy>

- instrumenty kontrolne, np. aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego.

W ramach strategii wykorzystywane będą instrumenty o różnym zasięgu:

- ogólnogminne,
- sołeckie,
- lokalne, sąsiedzkie.

Instrumenty będą również dzielone ze względu na charakter na partycypacyjna i wewnętrzne. Będą one wybierane od zakresu działania, wewnętrzne mogą być stosowane jedynie wewnątrz struktur urzędu i jednostek organizacyjnych.

Dobór poszczególnych instrumentów realizacyjnych będzie opierać się na ocenie efektywności i skuteczności dotychczasowych instrumentów lub doświadczeniach innych jednostek. Część instrumentów jest dedykowana wskazanym w strategii obszarom strategicznej interwencji.

VI.5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Zgodnie z wytycznymi dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju należy to obowiązkowe lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w gminie. Strategia odnosi się do tych dokumentów w zakresie oceny aktualności aktualność i spójność w zakresie zaplanowanych celów. Wynikiem tej analizy powinno być określenie, czy dany dokument wymaga aktualizacji w związku z celami i kierunkami rozwoju wskazanymi w strategii rozwoju.

Podsumowanie tej analizy wskazano w tabeli poniżej. Odniesiono się do wszystkich dokumentów, które mogą występować na terenie Gminy, wskazano bazowy dokument, jeśli występuje, jego aktualność i czy wymaga on korekty z punktu widzenia zapisów strategii.

Tabela 9 Analiza i wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Obszar tematyczny	Ogólna nazwa dokumentu	Uchwała / nazwa dokumentu obowiązującego na terenie Gminy	Ocena aktualności i zgodności	Wytyczne do opracowania aktualizacji / bazowego dokumentu
Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tymbark (uchwała nr XXXII/238/2021 stanowiąca zmianę uchwały nr X/92/99 z 29.12.1999 r.)	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tymbark określa uwarunkowania i kierunki rozwoju Gminy z uwzględnieniem istniejących obecnie uwarunkowań przestrzennych.	Dokument powinien uwzględniać główne kierunki rozwoju Gminy, w tym w szczególności: – planowaną strukturę funkcjonalno-przestrzenną, – lokalizację inwestycji gminnych i skierowanych na rozwój infrastruktury.
	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym miejscowe plany rewitalizacji	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Tymbark (uchwała nr XXIII/172/05) ze wszystkimi zmianami	Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego zawiera zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, a także wyznacza kierunki polityki przestrzennej i urbanizacyjnej Gminy. Ponadto w Planie zapisane są również zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.	Bazowy do dokument jest spójny z wytycznymi Strategii i nie wymaga aktualizacji.
		Gminny Program Rewitalizacji Gminy Tymbark 2017 - 2023	Podstawą opracowania Gminnego Program Rewitalizacji jest kompleksowa, dogłębna analiza uwarunkowań	Bazowy do dokument jest spójny z wytycznymi Strategii i nie wymaga aktualizacji.

Obszar tematyczny	Ogólna nazwa dokumentu	Uchwała / nazwa dokumentu obowiązującego na terenie Gminy	Ocena aktualności i zgodności	Wytyczne do opracowania aktualizacji / bazowego dokumentu
			oraz opracowanie diagnozy stanu istniejącego, z uwzględnieniem szerokiej konsultacji społecznej.	
Energetyka	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	-	Zalecane jest uwzględnienie rekomendacji w zakresie ochrony środowiska, ochrony powietrza i zwiększenia udziału energii z OZE i źródeł niskoemisyjnych w bilansie energetycznym gminy.
	Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	Nie dotyczy	Gmina nie jest zobowiązana do sporządzenia dokumentu.
Gospodarka komunalna	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	-	W ramach dokumentu powinny znaleźć się odniesienia do następujących celów i kierunków działań: – Obszar strategiczny: KLIMAT I ŚRODOWISKO – Cel strategiczny: Utrzymanie wysokiej jakości środowiska naturalnej i dążenie do neutralności klimatycznej – Cele szczegółowe: o Edukacja mieszkańców w zakresie niezbędnych działań służących ochronie środowiska. Rozbudowa gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy.
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Gminny program opieki nad zabytkami	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	Nie dotyczy	W ramach dokumentu powinny znaleźć się odniesienia do następujących celów i kierunków działań: – Obszar strategiczny: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY – Cel strategiczny: Zapewnienie zrównoważonego rozwoju Gminy pozwalającego na zachowanie

Obszar tematyczny	Ogólna nazwa dokumentu	Uchwała / nazwa dokumentu obowiązującego na terenie Gminy	Ocena aktualności i zgodności	Wytyczne do opracowania aktualizacji / bazowego dokumentu
				naturalnych zasobów, kultury i rozwinięcie podstawowych funkcji – Cele szczegółowe: ○ Tworzenie odpowiednich warunków umożliwiających rozwój sportu i rekreacji wśród turystów z całej Polski. ○ Stworzenie produktu lokalnego stanowiącego podstawę do rozmowy Gminy.
	Plan ochrony parku kulturowego	Nie dotyczy	Nie dotyczy	Nie dotyczy, na terenie Gminy nie znajduje się Park kulturowy.
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Gminny program ochrony środowiska	Uchwała nr XV/190/05 z dnia 11.07.2005r.	Dokument wymaga aktualizacji zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska – zgodnie z art. 13 ustawy.	W ramach dokumentu powinny znaleźć się odniesienia do następujących celów i kierunków działań: – Obszar strategiczny: KLIMAT I ŚRODOWISKO – Cel strategiczny: Utrzymanie wysokiej jakości środowiska naturalnej i dążenie do neutralności klimatycznej – Cele szczegółowe: ○ Edukacja mieszkańców w zakresie niezbędnych działań służących ochronie środowiska. ○ Rozbudowa gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy.
	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Uchwała nr XXVI/149/2017 z dnia 29.03.2017r. ze zm	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej obowiązywał do 2020 roku. W celu jego aktualizacji niezbędna jest zmiana perspektywy zgodnie z nową polityką klimatyczną do 2030 roku.	Zalecane jest uwzględnienie rekomendacji w zakresie ochrony środowiska, ochrony powietrza i zwiększenia udziału energii z OZE i źródeł niskoemisyjnych w bilansie energetycznym gminy. Na zawartość opracowanego planu - zgodnie z zapisami ustawy Prawo Energetyczne projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe powinny składać się: – ocena stanu aktualnego i przewidywanych zmian zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe;

Obszar tematyczny	Ogólna nazwa dokumentu	Uchwała / nazwa dokumentu obowiązującego na terenie Gminy	Ocena aktualności i zgodności	Wytyczne do opracowania aktualizacji / bazowego dokumentu
				– przedsięwzięcia racjonalizujące użytkowanie ciepła, energii elektrycznej i paliw gazowych; – możliwości wykorzystania istniejących nadwyżek i lokalnych zasobów paliw i energii, z uwzględnieniem energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych w odnawialnych źródłach energii, energii elektrycznej i ciepła użytkowego wytwarzanych w kogeneracji oraz zagospodarowania ciepła odpadowego z instalacji przemysłowych; – możliwość stosowania środków poprawy efektywności energetycznej; – zakres współpracy z innymi gminami. W ramach dokumentu powinny znaleźć się odniesienia do następujących celów i kierunków działań: – Obszar strategiczny: KLIMAT I ŚRODOWISKO – Cel strategiczny: Utrzymanie wysokiej jakości środowiska naturalnej i dążenie do neutralności klimatycznej – Cele szczegółowe: - o Edukacja mieszkańców w zakresie niezbędnych działań służących ochronie środowiska. - o Dofinansowanie do OZE i wymiany źródeł ciepła na terenie Gminy.
	Program usuwania azbestu	Uchwała nr XV/190/05 z dnia 11.07.2005r.	Dokument uchwalony w 2005 roku obecnie wymaga aktualizacji.	W ramach dokumentu powinny znaleźć się odniesienia do następujących celów i kierunków działań: – Obszar strategiczny: KLIMAT I ŚRODOWISKO – Cel strategiczny: Utrzymanie wysokiej jakości środowiska naturalnej i dążenie do neutralności klimatycznej – Cele szczegółowe: Edukacja mieszkańców w zakresie niezbędnych działań służących ochronie środowiska.

Obszar tematyczny	Ogólna nazwa dokumentu	Uchwała / nazwa dokumentu obowiązującego na terenie Gminy	Ocena aktualności i zgodności	Wytyczne do opracowania aktualizacji / bazowego dokumentu
	Program małej retencji	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	-	W ramach dokumentu powinny znaleźć się odniesienia do następujących celów i kierunków działań: – Obszar strategiczny: KLIMAT I ŚRODOWISKO – Cel strategiczny: Utrzymanie wysokiej jakości środowiska naturalnej i dążenie do neutralności klimatycznej – Cele szczegółowe: o Edukacja mieszkańców w zakresie niezbędnych działań służących ochronie środowiska. o Rozbudowa gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy.
Transport	Plany rozwoju sieci drogowej wraz z planami finansowania w zakresie dróg gminnych	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	-	W przypadku tworzenia tego rodzaju dokument należy uwzględnić najważniejsze wyniki analizy SWOT, obszary funkcjonalne oraz cele i kierunki działań odnoszące się do infrastruktury drogowej na terenie Gminy i wymienione w Strategii. W szczególności należy zwrócić uwagę na zbieżność z celami w zakresie: – rozbudowy dróg gminnych pod kątem rozwoju turystyki, – zwiększenia dostępności transportu publicznego, – rozbudowy infrastruktury parkingowej.
	Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	-	W przypadku tworzenia tego rodzaju dokument należy uwzględnić najważniejsze wyniki analizy SWOT, obszary funkcjonalne oraz cele i kierunki działań odnoszące się do infrastruktury drogowej na terenie Gminy i wymienione w Strategii. W szczególności należy zwrócić uwagę na zbieżność z celami w zakresie: – rozbudowy dróg gminnych pod kątem rozwoju turystyki, – zwiększenia dostępności transportu publicznego, – rozbudowy infrastruktury parkingowej.

Obszar tematyczny	Ogólna nazwa dokumentu	Uchwała / nazwa dokumentu obowiązującego na terenie Gminy	Ocena aktualności i zgodności	Wytyczne do opracowania aktualizacji / bazowego dokumentu
	Plan zrównoważonej mobilności	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	-	W przypadku tworzenia tego rodzaju dokument należy uwzględnić najważniejsze wyniki analizy SWOT, obszary funkcjonalne oraz cele i kierunki działań odnoszące się do infrastruktury drogowej na terenie Gminy i wymienione w Strategii. W szczególności należy zwrócić uwagę na zbieżność z celami w zakresie: – rozbudowy dróg gminnych pod kątem rozwoju turystyki, – zwiększenia dostępności transportu publicznego, – rozbudowy infrastruktury parkingowej.
	Strategia rozwoju elektromobilności	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	-	W przypadku tworzenia tego rodzaju dokument należy uwzględnić najważniejsze wyniki analizy SWOT, obszary funkcjonalne oraz cele i kierunki działań odnoszące się do infrastruktury drogowej na terenie Gminy i wymienione w Strategii. W szczególności należy zwrócić uwagę na zbieżność z celami w zakresie: – rozbudowy dróg gminnych pod kątem rozwoju turystyki, – zwiększenia dostępności transportu publicznego, – rozbudowy infrastruktury parkingowej.
Polityka społeczna	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Uchwała nr XXXIII/250/2021 Rady Gminy Tymbark z dnia 9 grudnia 2021r.	Dokument dotyczy perspektywy 2021 – 2026.	W ramach kolejnych aktualizacji dokumentu powinny znaleźć się odniesienia do następujących celów i kierunków działań: – Obszar strategiczny: BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW - o Cel strategiczny: Zwiększenia bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców na terenie Gminy
	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Uchwała Nr XXV/182/2020 Rady Gminy Tymbark z dnia 17 grudnia 2020r.	Dokument dotyczy perspektywy 2021 – 2026.	W ramach dokumentu kolejnych aktualizacji powinny znaleźć się odniesienia do następujących celów i kierunków działań: – Obszar strategiczny: BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW

Obszar tematyczny	Ogólna nazwa dokumentu	Uchwała / nazwa dokumentu obowiązującego na terenie Gminy	Ocena aktualności i zgodności	Wytyczne do opracowania aktualizacji / bazowego dokumentu
				○ Cel strategiczny: Zwiększenia bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców na terenie Gminy
	Gminny program wspierania rodziny	Uchwała Nr XXV/183/2020 Rady Gminy Tymbark z dnia 17 grudnia 2020r.	Dokument dotyczy perspektywy 2021 – 2023.	W ramach dokumentu kolejnych aktualizacji powinny znaleźć się odniesienia do następujących celów i kierunków działań: – Obszar strategiczny: BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW ○ Cel strategiczny: Zwiększenia bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców na terenie Gminy
	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	UCHWAŁA NR XXXVI/274/2022 RADY GMINY TYMBARK z dnia 13 maja 2022 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii oraz Uzależnieniom Behawioralnym w Gminie Tymbark na lata 2022-2024	Aktualizacja dokumentu przyjęta została 13 maja 2022r. i obejmuje okres do 2024 roku. W związku z tym dokument jest aktualny.	Bazowy do dokument jest spójny z wytycznymi Strategii i nie wymaga aktualizacji.
	Gminny program przeciwdziałania narkomanii	UCHWAŁA NR XXXVI/274/2022 RADY GMINY TYMBARK z dnia 13 maja 2022 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania	Aktualizacja dokumentu przyjęta została 13 maja 2022r. i obejmuje okres do 2024 roku. W związku z tym dokument jest aktualny.	– Bazowy do dokument jest spójny z wytycznymi Strategii i nie wymaga aktualizacji.

Obszar tematyczny	Ogólna nazwa dokumentu	Uchwała / nazwa dokumentu obowiązującego na terenie Gminy	Ocena aktualności i zgodności	Wytyczne do opracowania aktualizacji / bazowego dokumentu
		Problemów Alkoholowych, Przeciwdziałania Narkomanii oraz Uzależnieniom Behawioralnym w Gminie Tymbark na lata 2022-2024		
	Gminny program rewitalizacji	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Tymbark 2017 – 2023 przyjęty uchwałą w sierpniu 2017 roku	Program przyjęto w sierpniu 2017 roku obowiązywał on będzie do końca 2023 roku. Elementem opracowania Programu Rewitalizacji jest zapewnienie komplementarności pomiędzy dokumentami strategicznymi i planistycznymi Gminy.	W przypadku tworzenia lub aktualizacji tego rodzaju dokument należy uwzględnić najważniejsze wyniki analizy SWOT, obszary funkcjonalne oraz cele i kierunki działań dla danej całej zidentyfikowane na terenie Gminy i wymienione w Strategii a także odniesienie ich do specjalnych stref rewitalizacji.
Rozwój lokalny	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;		Celem głównym programu jest kształtowanie demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym poprzez budowanie partnerstwa między samorządem i organizacjami oraz podmiotami prowadzącymi	Plan jest zgodny z założeniami strategii.

Obszar tematyczny	Ogólna nazwa dokumentu	Uchwała / nazwa dokumentu obowiązującego na terenie Gminy	Ocena aktualności i zgodności	Wytyczne do opracowania aktualizacji / bazowego dokumentu
			działalność pożytku publicznego.	
	Plan urządzeniowo-rolny	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	-	-
	Plany odnowy miejscowości	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	-	W przypadku tworzenia tego rodzaju dokument należy uwzględnić najważniejsze wyniki analizy SWOT, obszary funkcjonalne oraz cele i kierunki działań dla danej jednostki (miejscowości) zidentyfikowane na terenie Gminy i wymienione w Strategii.
Zarządzanie kryzysowe	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Zarządzenie nr SG.0050.155.2016 Wójta Gminy Tymbark z dnia 09.12.2016 roku ws. organizacji systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach oraz systemu wykrywania i alarmowania na terenie Gminny Tymbark	Nie dotyczy, Gmina nie uchwałała dokumentu.	Gminny plan zarządzania kryzysowego to jedno z podstawowych narzędzi działania władz Gminy w przypadku wystąpienia zagrożenia powodującego lub mogącego spowodować sytuację kryzysową o skali wymagającej koordynacji prowadzonych działań ratowniczo-zapobiegawczych na terenie gminy. W przypadku tworzenia tego rodzaju dokument należy uwzględnić najważniejsze zagrożenia zidentyfikowane na terenie Gminy.
Finanse publiczne	Wieloletnia prognoza finansowa gminy, uchwały budżetowe.	Uchwały NR XLII/321/2022 Rady Gminy Tymbark z dnia 15 grudnia 2022r. w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej.	Gmina posiada uchwałę budżetową, która obejmuje wszystkie wydatki i dochody zaplanowane na rok 2023. Dodatkowo wieloletnia prognoza finansowa gminy zawiera wszystkie planowane inwestycje.	Plan jest zgodny z założeniami strategii. Wymaga aktualizacji w przypadku pozyskania środków na nowe inwestycje i realizację poszczególnych celów strategii..

Źródło: Opracowanie własne

VI.6. System monitoringu, ewaluacji i aktualizacji strategii

Zgodnie z zapisami wytycznych w zakresie przygotowania strategii rozwoju, a także metodologii w zakresie analiz rozwojowych podstawą skutecznego wdrażania strategii jest dysponowanie wiedzą na temat postępów w zakresie realizacji wskazanych w niej instrumentów i działań, a także zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami.

W strategii należy wskazać:

- podmiot odpowiedzialny za koordynację procesów (organ, stanowisko, zespół lub komórka w ramach urzędu gminy),
- sposób realizacji sprawozdawczości na potrzeby monitoringu i ewaluacji,
- mechanizmy umożliwiające wprowadzanie zmian wynikających z prowadzonej oceny realizacji instrumentów i działań (aktualizacja strategii).

Źródłem do oceny wyników realizacji strategii będzie analiza wskaźnikowa w oparciu o dane pochodzące z następujących źródeł:

- dane własne Gminy,
- statystyka publicznej generowana przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych,
- statystyka publicznej generowana przez gminę i jej jednostki organizacyjne.

Zgodnie z wytycznymi analiza wskaźnikowa będzie realizowana co najmniej raz w roku w terminie do 30.11 roku kolejnego. Raport obejmuje podsumowanie działalności władz samorządowych w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, strategii, programów i uchwał rady gminy.

Monitoring jest prowadzony w celu zapewnienia ciągłości, prawidłowości i efektywności realizacji strategii – pozwala wykryć zagrożenia i ewentualną konieczność modyfikacji planowanych działań lub podmiotów odpowiedzialnych/ współpracujących przy realizacji.

Ponadto zasadne jest zaplanowanie ewaluacji strategii w połowie i na koniec okresu realizacji. Ewaluacja ma na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie ich adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Rekomenduje się, aby przy ewaluacji wykorzystać m.in. formę warsztatu z udziałem władz samorządowych oraz najważniejszych

interesariuszy lokalnych. Na podstawie wniosków z monitoringu i ewaluacji podjęte zostaną decyzje odnośnie do uzupełnień i modyfikacji dokumentu strategii.

Strategia rozwoju Gminy Tymbark na lata 2023 – 2033 jest dokumentem podlegającym bieżącej ocenie i regularnemu monitoringowi z uwagi na jego istotny wpływ na politykę przestrzenną, środowiskową i inwestycyjną. Zalecane jest sporządzenie, corocznych sprawozdań, w których zostanie wskazana obecny stan realizacji poszczególnych kierunków działań i ocenione zostaną najważniejsze wskaźniki.

Kluczową rolę w monitoringu i weryfikacji będzie pełnił koordynator rozwoju, który będzie w stanie na bieżąco sporządzać raporty, a także ocenić postęp wdrażania wpisanych w Strategii zadań.

Raport wraz z wynikami informować będzie o działaniach zrealizowanych i ich wpływie na zaplanowane cele w zakresie rozwoju. Odpowiednio sporządzony raport stanowi podstawę do analizy wdrażania zapisów, a tym samym ocenę z realizacji założonych celów i może posłużyć do podjęcia przez Gminę decyzji o konieczności przeprowadzenia aktualizacji Strategii.

Raport będzie zawierał informacje w postaci:

- I. Odniesienie się do ogólnych obszarów priorytetowych, celów i kierunków działań wskazanych w Strategii:
 - a. Przywołanie celów,
 - b. Aktualny stan realizacji celów (na podstawie wskaźników monitorowania).
- II. Opis stanu realizacji Strategii:
 - a. Przydzielone środki i zasoby do realizacji.
 - b. Realizowane działania.
 - c. Napotkane problemy w realizacji.
- III. Wyniki analizy wskaźników:
 - a. Porównanie danych pomiędzy okresem bazowym i stosunku do poprzedniego roku,
 - b. Podsumowanie aktualnych inwestycji i planów inwestycji/działań realizowanych na terenie Gminy
- IV. Ocena realizacji oraz propozycja działań korygujących:
- V. Stan realizacji działań:
 - a. Zestawienie aktualnie osiągniętych rezultatów zrealizowanych działań.

Główne wskaźniki służące do monitorowania realizacji Strategii przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 10 Proponowane wskaźniki monitoringu realizacji planowanych działań

Kategoria	Zbieżność z obszarem strategicznym	Wymiar 2	Jednostka miary	Źródło danych
FINANSE PUBLICZNE	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Dochody na 1 mieszkańca (ogółem)	zł	Bank danych lokalnych, GUS
FINANSE PUBLICZNE	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Dochody na 1 mieszkańca (dochody własne)	zł	Bank danych lokalnych, GUS
FINANSE PUBLICZNE	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Dochody na 1 mieszkańca (dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych)	zł	Bank danych lokalnych, GUS
FINANSE PUBLICZNE	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Dochody na 1 mieszkańca (dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych)	zł	Bank danych lokalnych, GUS
FINANSE PUBLICZNE	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Wydatki na 1 mieszkańca (ogółem)	zł	Bank danych lokalnych, GUS
FINANSE PUBLICZNE	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Wydatki na 1 mieszkańca (oświata i wychowanie)	zł	Bank danych lokalnych, GUS
FINANSE PUBLICZNE	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Wydatki na 1 mieszkańca (kultura i ochrona dziedzictwa narodowego)	zł	Bank danych lokalnych, GUS
FINANSE PUBLICZNE	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Wydatki na 1 mieszkańca (ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu)	zł	Bank danych lokalnych, GUS
FINANSE PUBLICZNE	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Wydatki na 1 mieszkańca (wydatki majątkowe)	zł	Bank danych lokalnych, GUS
LUDNOŚĆ	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Saldo migracji ogółem - migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym	osoba	Bank danych lokalnych, GUS
LUDNOŚĆ	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Saldo migracji ogółem - migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym (mężczyźni)	osoba	Bank danych lokalnych, GUS

LUDNOŚĆ	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Saldo migracji ogółem - migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym (kobiety)	osoba	Bank danych lokalnych, GUS
LUDNOŚĆ	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Saldo migracji ogółem na 1000 ludności - Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym (ogółem)	osoba	Bank danych lokalnych, GUS
LUDNOŚĆ	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Przyrost naturalny (ogółem)	-	Bank danych lokalnych, GUS
LUDNOŚĆ	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Przyrost naturalny (mężczyźni)	-	Bank danych lokalnych, GUS
LUDNOŚĆ	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Przyrost naturalny (kobiety)	-	Bank danych lokalnych, GUS
STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA	II. KLIMAT I ŚRODOWISKO	Ludność korzystająca z oczyszczalni (Wymiary: Rodzaje oczyszczalni)	osoba	Bank danych lokalnych, GUS
STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA	II. KLIMAT I ŚRODOWISKO	Ludność korzystająca z oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ludności	%	Bank danych lokalnych, GUS
STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA	II. KLIMAT I ŚRODOWISKO	Wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkaných	%	Bank danych lokalnych, GUS
SZKOLNICTWO	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Współczynnik skolaryzacji brutto - szkoły podstawowe	%	Bank danych lokalnych, GUS
SZKOLNICTWO	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Współczynnik skolaryzacji netto - szkoły podstawowe	%	Bank danych lokalnych, GUS
SZKOLNICTWO	I. BEZPIECZEŃSTWO MIESZKAŃCÓW	Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych	-	Bank danych lokalnych, GUS
TURYSTYKA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych	-	Bank danych lokalnych, GUS
TURYSTYKA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Hotele kategorii ***	ob.	Bank danych lokalnych, GUS

TURYSTYKA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Pensjonaty kategorii **	ob.	Bank danych lokalnych, GUS
TURYSTYKA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Noclegi udzielone turystom zagranicznym (ogółem)	-	Bank danych lokalnych, GUS
TURYSTYKA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Turystyczne obiekty noclegowe - obiekty ogółem lipiec	ob.	Bank danych lokalnych, GUS
TURYSTYKA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Turystyczne obiekty noclegowe - obiekty całoroczne lipiec	ob.	Bank danych lokalnych, GUS
TURYSTYKA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Turystyczne obiekty noclegowe - miejsca noclegowe ogółem lipiec	msc.	Bank danych lokalnych, GUS
TURYSTYKA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Turystyczne obiekty noclegowe - miejsca noclegowe całoroczne lipiec	msc.	Bank danych lokalnych, GUS
KULTURA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności	ob.	Bank danych lokalnych, GUS
KULTURA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	osoba	Bank danych lokalnych, GUS
KULTURA	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	osoba	Bank danych lokalnych, GUS
PRZEMYSŁ I BUDOWNICTWO	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Mieszkania oddane do użytkowania	szt.	Bank danych lokalnych, GUS
PRZEMYSŁ I BUDOWNICTWO	III. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GMINY	Mieszkania oddane do użytkowania - powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	Bank danych lokalnych, GUS
RYNEK PRACY	IV. STABILNA GOSPODARKA	Bezrobotni zarejestrowani (ogółem)	osoba	Bank danych lokalnych, GUS
RYNEK PRACY	IV. STABILNA GOSPODARKA	Bezrobotni zarejestrowani (mężczyźni)	osoba	Bank danych lokalnych, GUS
RYNEK PRACY	IV. STABILNA GOSPODARKA	Bezrobotni zarejestrowani (kobiety)	osoba	Bank danych lokalnych, GUS

RYNEK PRACY	IV. STABILNA GOSPODARKA	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (ogółem)	%	Bank danych lokalnych, GUS
RYNEK PRACY	IV. STABILNA GOSPODARKA	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (mężczyźni)	%	Bank danych lokalnych, GUS
RYNEK PRACY	IV. STABILNA GOSPODARKA	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (kobiety)	%	Bank danych lokalnych, GUS

Źródło: Opracowanie własne.

Każda wskazana w Strategii inwestycja może, ponadto, mieć ustalony dodatkowy wskaźnik monitorowania, stanowiący element wspierający dla wskaźników wymienionych w tabeli powyżej. Jednak ustalenie tych kryteriów powinno odbywać się indywidualnie w zależności od specyfiki, zakresu i uwarunkowań danej inwestycji.

Wprowadzanie zmian w Strategii rozwoju Gminy Tymbark na lata 2023 – 2033 wraz z aktualizacjami listy celów i kierunków działania będzie odbywać się poprzez Uchwałę Rady Gminy, po wcześniejszym zaopiniowaniu dokumentu przez jednostki odpowiedzialne za ochronę środowiska w zakresie przeprowadzania procedury oddziaływania na środowisko

VII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

VII.1. Analiza sytuacji finansowej Gminy Tymbark

Przy tworzeniu ram finansowych dotyczących realizacji Strategii wzięto pod uwagę czynniki, które mają wpływ na wysokość budżetu i podejmowane przez Gminę działania inwestycyjne w ostatnich latach. Przy analizie sytuacji Gminy wzięto pod uwagę następujące elementy:

- analizę dochodów i wydatków gminy w ostatnich kilku latach,
- analizę możliwości inwestycyjnych i płynności finansowej gminy,
- analizę zadłużenia gminy,
- analizę aktywności i skuteczności gminy w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania działań,
- zapisy wieloletniej prognozy finansowej gminy,
- informacje na temat potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania, harmonogramu konkursów, warunków udziału i realizacji projektów, w tym wkładu własnego i udziału dofinansowania,
- bazę wiedzy i doświadczeń powstałych w wyniku realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach w gminie,
- bazę wiedzy i doświadczeń powstałe w wyniku tworzenia ram finansowych dla innych dokumentów funkcjonujących na poziomie gminy,
- informacje zapisane w opracowanych już projektach, studiach wykonalności itp.

Gmina Tymbark zrealizowała w ostatnich latach 11 projektów finansowanych ze środków unijnych. Obejmowały one realizację inwestycji w perspektywie 2004-2006, 2007- 2013 oraz 2014-2020. Szczegóły na temat zrealizowanych projektów przedstawia tabela poniżej.

Tabela 11 Informacje na temat zrealizowanych projektów na terenie Gminy Tymbark

Lp.	Nazwa projektu	Wartość projektu	Wartość dofinansowania z UE	Program / Działanie	Fundusz	Perspektywa	Kategoria
1	Renowacja rynku i obiektu Domu Kultury w Tymbarku z zachowaniem dziedzictwa kulturowego	253 395,22 zł	124 092,00 zł	Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich / 2.3. Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego	Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej	2004 - 2006	kultura
2	Wymiana kotłów na wykorzystujące paliwa gazowe w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie Gminy Tymbark	700 763,98 zł	690 230,19 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 / działanie 4.4. REDUKCJA EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ DO POWIETRZA	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	2014-2020	ochrona środowiska
3	Przebudowa boisk sportowych wraz z kompleksem rekreacyjnym przy Szkole Podstawowej w Tymbarku	1 243 478,34 zł	687 448,68 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 / działanie 11.2. ODNOWA OBSZARÓW WIEJSKICH	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	2014-2020	sport rekreacja
4	Modernizacja energetyczna budynku Szkoły Podstawowej w Tymbarku	877 309,52 zł	432 038,44 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 / Działanie 4.3. POPRAWA EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ W SEKTORZE PUBLICZNYM I MIESZKANIOWYM	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	2014-2020	energetyka
5	Wdrożenie e-usług publicznych w Gminie	346 845,77 zł	260 134,31 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 / Działanie 2.1. E-ADMINISTRACJA I OTWARTE ZASOBY	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	2014-2020	administracja , telekomunikacja i e-usługi
6	Wymiana kotłów grzewczych na	220 200,82 zł	216 673,60 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na	Europejski Fundusz	2014-2020	ochrona środowiska

Lp.	Nazwa projektu	Wartość projektu	Wartość dofinansowania z UE	Program / Działanie	Fundusz	Perspektywa	Kategoria
	wykorzystujące paliwa stałe w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie Gminy Tymbark.			lata 2014-2020 / Działanie 4.4. REDUKCJA EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ DO POWIETRZA	Rozwoju Regionalnego		
7	Budowa Biblioteki wraz z Izbą Pamięci Narodowej i Centrum Konferencyjnym Współpracy z Zagranicą	2 032 466,82 zł	1 524 350,11 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego / Działanie 3.3. Instytucje kultury	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	2007 - 2013	kultura i sztuka
8	Indywidualizacja nauczania w Gminie Tymbark	112 582,80 zł	95 695,38 zł	Program Operacyjny Kapitał Ludzki / Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty	Europejski Fundusz Społeczny	2007 - 2013	nauka i edukacja
9	Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego Gminy Tymbark poprzez opracowanie Planu gospodarki niskoemisyjnej	31 365,00 zł	26 660,25 zł	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko / działanie IX.3. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	Fundusz Spójności	2007 - 2013	pomoc techniczna, efektywność energetyczna
10	Przebudowa dróg gminnych w Gminie Tymbark	970 866,15 zł	481 496,30 zł	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego / działanie 3.2. Obszary podlegające restrukturyzacji	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	2004 - 2006	transport
11	Dostosowanie Ośrodka Zdrowia w Tymbarku do wymogów unijnych	485 735,30 zł	301 730,71 zł	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego / działanie 3.5. Lokalna infrastruktura społeczna	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	2004 - 2006	praca i integracja społeczna

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie <https://mapadotacji.gov.pl/>

Ww. projekty potwierdzają zdolność Gminy do realizacji projektów ze środków zewnętrznych. W tym posiadanie bazy wiedzy i doświadczeń niezbędnych w przypadku realizacji różnego typu inwestycji w gminie, a także niezbędne wiedzę i doświadczenie potrzebne do tworzenia ram finansowych dla innych dokumentów funkcjonujących na poziomie gminy.

W latach 2014-2020 Gmina Tymbark złożyła 48 wniosków o dofinansowanie i uzyskała 28 decyzji pozytywnych w zakresie umów o dofinansowanie, w tym też umów partnerstwa. Oznacza to, że jej skuteczność w pozyskiwaniu środków wynosiła około 58,33%, co w porównaniu do średniej wojewódzkiej (45,8% - 6 600 podpisanych umów na złożonych 14 408 wniosków) stanowi znacznie wyższą skuteczność niż przeciętnie w województwie. Umowy o dofinansowanie realizowane przez Gminę to:

- 1 umowa realizowana w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko,
- 4 umowy realizowane w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój ,
- 2 umowy realizowane w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa,
- 2 umowy realizowane w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój,
- 17 umów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego.

Łączna kwota pozyskanych dotacji według danych na dzień 30.12.2022 roku wynosiła: 45 149 153,58 złotych, a kwota dofinansowania (środków UE): 22 394 540,91 złotych.

W ostatnich latach budżet Gminy charakteryzował się tendencją wzrostową. Dochód na 1 mieszkańca w latach 2013 – 2021 rósł, rosły również dochody z tytułu wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych.

VII.2. Szacowane koszty realizacji zadań

Finansowanie inwestycji i działań zawartych w Strategia rozwoju Gminy Tymbark na lata 2023 – 2033 pochodzić będzie ze środków własnych Gminy, jak i ze środków zewnętrznych w ramach pozyskanych dotacji lub współpracy ponadregionalnej. Niezbędne nakłady finansowe ujęte zostaną w Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz w budżecie Gminy, a pozyskiwane środki zewnętrzne zależą będą od wdrażanych programów dotacyjnych.

W związku z brakiem możliwości zaplanowania w sposób sztywny wydatków, szczegółowe kwoty ujęte w Strategii są przewidziane na realizację zadań krótkoterminowych i powinny być, wraz z zapisami Strategii, aktualizowane w oparciu o przeprowadzone analizy i wyceny poszczególnych inwestycji. Aktualizacja nakładów finansowych i harmonogramu

wdrożeniowego wynikać może również z pojawiających się możliwości dotacyjnych lub pożyczkowych ze źródeł zewnętrznych.

W ramach corocznego planowania budżetu Gminy, osoba koordynująca we współpracy z wszystkimi jednostkami odpowiedzialnymi zobowiązani są do zabezpieczenia środków w danym roku na wskazany w Strategii rozwoju Gminy Tymbark na lata 2023 – 2033 cel, a w przypadku wystąpienia nadwyżek lub braków budżetowych będą one odpowiednio modyfikowane.

VII.3. Potencjalne źródła finansowania

Zgodnie z wytycznymi określonymi przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego dla prowadzenia efektywnej i skutecznej polityki rozwoju gminy powinny być wykorzystane wszystkie dostępne środki finansowe. Do potencjalnych źródeł finansowania kierunków działań zapisanych w strategii należą:

- środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego, w tym regionalne, powiatowe oraz środki własne gminy,
- środki pochodzące z budżetu państwa (pozostające w dyspozycji poszczególnych ministerstw, dedykowane fundusze i programy),
- środki funduszy celowych, np. pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej (obecne i przyszłe programy operacyjne na poziomie krajowym i regionalnym),
- inne fundusze ze źródeł europejskich jak np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki sektora prywatnego, w tym formuła partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze sektora pozarządowego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe,
- dodatkowe formy wsparcia dostępne w ramach specjalnych linii budżetowych, np. tarczy antykryzysowych.

Charakterystykę potencjalnych dostępnych źródeł przedstawiono w rozdziałach poniżej.

VII.3.1. Środki pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Podstawą do przyjmowania i rozpatrywania wniosków o dofinansowanie w Narodowym Funduszu są programy priorytetowe, które określają m.in. formy i warunki dofinansowania oraz szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć. Zarządzanie finansami NFOŚiGW przez programy priorytetowe gwarantuje transparentny, obiektywny i bezstronny proces przyznawania dofinansowania. Listę priorytetowych programów NFOŚiGW zatwierdza corocznie Rada Nadzorcza NFOŚiGW. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej zgodnie z uchwałą Rady Nadzorczej nr 4/23 z 27.01.2023 r. Planuje wdrażanie różnych programów priorytetowych. Aktualna lista priorytetowych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na 2023 rok, przyjęta przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW uchwałą nr 4/23 z dnia 27 stycznia 2023 r. obejmuje następujące możliwości:

1. Adaptacja do zmian klimatu i ochrona wód przed zanieczyszczeniami
2. Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi
3. Sprawiedliwa Transformacja
4. Zeroemisyjny system energetyczny
5. Dobra jakość powietrza
6. Zeroemisyjny transport
7. Różnorodność biologiczna, edukacja i monitoring środowiska
8. Horyzontalne.

W celu realizacji założeń strategii i jej długookresowe planowane, a także ze względu na aktualizowanie listy priorytetów przez NFOŚiGW niezbędne jest monitorowanie i każdorazowe sprawdzanie, czy dany program Priorytetowych nie uległ zmianie. Najważniejsze źródła finansowania istotne z punktu widzenia realizacji celów rozwoju Gminy Tymbark to:

1. W ramach priorytetu: **Adaptacja do zmian klimatu i ochrona wód przed zanieczyszczeniami:**
 - a. 1.1. Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach
 - b. 1.3. Gospodarka wodno-ściekowa w zakładach przemysłowych
 - c. 1.4. Adaptacja do zmian klimatu
 - d. 1.5. Moja Woda
 - e. 1.6. Ogólnopolski program finansowania służb ratowniczych
2. W ramach priorytetu: **Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona ziemi:**

- a. 2.2. Ochrona powierzchni ziemi
 - b. 2.3. Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju
 - c. 2.5. Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie
 - d. 2.6. Usuwanie folii rolniczych i innych odpadów pochodzących z działalności rolniczej
 - e. 2.7. Usuwanie porzuconych odpadów
 - f. 2.8. Udostępnianie wód termalnych w Polsce
 - g. 2.9. Ogólnopolski program finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest
3. W ramach priorytetu: **Zeroemisyjny system energetyczny:**
- a. 4.1. Wsparcie dla przemysłu energochłonnego
 - b. 4.2. Agroenergia
 - c. 4.3. Mój Prąd
 - d. 4.4. Energia Plus
 - e. 4.16. Energia dla wsi
4. W ramach priorytetu: **Dobra jakość powietrza:**
- a. 5.1. Czyste powietrze
 - b. 5.2. Ciepłe Mieszkanie
 - c. 5.4. Budownictwo Energooszczędne
 - d. 5.5. SOWA – oświetlenie zewnętrzne
 - e. 5.6. Renowacja z gwarancją oszczędności EPC (Energy Performance Contract) Plus
 - f. 5.7. Polska Geotermia Plus
 - g. 5.8. Moje Ciepło
5. W ramach priorytetu: Zeroemisyjny transport:
- a. Mój elektryk
6. W ramach priorytetu: Różnorodność biologiczna, edukacja i monitoring środowiska:
- a. 7.1. Wspieranie działalności monitoringu środowiska
 - b. 7.2. Edukacja ekologiczna
 - c. 7.4. Program Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej.

VII.3.2. Środki zewnętrzne pochodzące z budżetu Unii Europejskiej

Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027

„Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027” to kluczowy dokument, określający strategię wykorzystania Funduszy Europejskich w województwie małopolskim w latach 2021 - 2027. Program jest najważniejszy z punktu pozyskania środków niezbędnych do realizacji celów rozwoju w Gminie.

W ramach realizacji programu przewidziano następujące priorytety:

- Priorytet 1. Fundusze europejskie dla badań i rozwoju oraz przedsiębiorczości,
- Priorytet 2. Fundusze europejskie dla środowiska,
- Priorytet 3. Fundusze europejskie dla transportu miejskiego,
- Priorytet 4. Fundusze europejskie dla transportu regionalnego,
- Priorytet 5. Fundusze europejskie wspierające infrastrukturę społeczną,
- Priorytet 6. Fundusze europejskie dla rynku pracy, edukacji i włączenia społecznego,
- Priorytet 7. Fundusze europejskie dla wspólnot lokalnych,
- Priorytet 8. Fundusze europejskie dla sprawiedliwej transformacji Małopolski Zachodniej,
- Priorytet 9. Pomoc techniczna FST,
- Priorytet 10. Pomoc techniczna EFRR,
- Priorytet 11. Pomoc techniczna EFS=.

Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG)

Program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020. Do celów programu należy:

- zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii;
- wzrost konkurencyjności MŚP;
- rozwinięcie umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości;
- transformacja gospodarki w kierunku Przemysłu 4.0 oraz zielonych technologii.

W ramach realizacji programu przewidziano 4 priorytety:

1. Wsparcie dla przedsiębiorców,
2. Środowisko przyjazne innowacjom,

3. Zazielenienie przedsiębiorstw,
4. Pomoc techniczna.

Z punktu widzenia osiągnięcia celów Strategii program ten jest istotny dla Partnerów, w tym dla przedsiębiorstw prowadzących działalność, posiadających swoją siedzibę na terenie Gminy lub planujących rozpoczęcie działalności na terenie Gminy. Harmonogram naborów w programie Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) na 2023 rok został zatwierdzony 19 stycznia 2023. Harmonogram uwzględnia wszystkie planowane w 2023 r. nabory w FENG, w tym organizowane w trybie konkurencyjnym oraz niekonkurencyjnym. Przewiduje się uruchomienie 27 naborów w trybie konkurencyjnym i 16 w trybie niekonkurencyjnym. Łączna kwota na nabory przewidziane w harmonogramie wynosi prawie 4,7 mld euro (21 mld zł), co stanowi około 60% alokacji FENG.

Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (FERC)

Program Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 jest kontynuacją Programu Polska Cyfrowa 2014-2020. Zakres wsparcia w ramach Programu jest komplementarny ze wsparciem pozostałych programów realizujących cele polityki spójności na lata 2021-2027 oraz innych instrumentów krajowych i unijnych. Do celów programu należy:

- budowa społeczeństwa gigabitowego w Polsce,
- zwiększenie dostępu do ultra-szybkiego Internetu szerokopasmowego,
- udostępnienie zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców (4 i 5 stopień e-dojrzałości usług),
- zapewnienie cyberbezpieczeństwa poprzez wsparcie w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji,
- rozwój gospodarki poprzez zwiększenie ilości danych wysokiej jakości otwartych do ponownego wykorzystania,
- rozwój współpracy na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych,
- wsparcie rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych kadr zaangażowanych w świadczenie usług, produktów lub procesów cyfrowych, w szczególności w obszarze cyberbezpieczeństwa.

W ramach programu określono następujące priorytety:

- Priorytet: I. Zwiększenie dostępu do ultra-szybkiego internetu szerokopasmowego, a ramach którego planuje się realizację następujących wskaźników produktu:

- Dodatkowe lokale mieszkalne dysponujące szerokopasmowym dostępem do sieci o bardzo wysokiej przepustowości,
 - Dodatkowe przedsiębiorstwa dysponujące szerokopasmowym dostępem do sieci o bardzo wysokiej przepustowości,
 - Dodatkowe lokale mieszkalne dysponujące szerokopasmowym dostępem do sieci o bardzo wysokiej przepustowości,
 - Dodatkowe przedsiębiorstwa dysponujące szerokopasmowym dostępem do sieci o bardzo wysokiej przepustowości,
 - Dodatkowe lokale mieszkalne dysponujące szerokopasmowym dostępem do sieci o bardzo wysokiej przepustowości,
 - Dodatkowe przedsiębiorstwa dysponujące szerokopasmowym dostępem do sieci o bardzo wysokiej przepustowości
- Priorytet: II. Zaawansowane usługi cyfrowe, a ramach którego planuje się realizację następujących wskaźników produktu:
- Wartość usług, produktów i procesów cyfrowych opracowanych dla przedsiębiorstw,
 - Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych,
 - Liczba podmiotów, które udostępniły informacje sektora publicznego/dane prywatne on-line,
 - Wartość usług, produktów i procesów cyfrowych opracowanych dla przedsiębiorstw,
 - Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych,
 - Liczba podmiotów, które udostępniły informacje sektora publicznego/dane prywatne on-line,
 - Wartość usług, produktów i procesów cyfrowych opracowanych dla przedsiębiorstw,
 - Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych,
 - Liczba podmiotów, które udostępniły informacje sektora publicznego/dane prywatne on-line.

Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)

Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) stanowi fundusz mający na celu wsparcie rozwoju społecznego i gospodarczego kraju. W programie FERS będzie realizowane wsparcie na rzecz m.in. poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

Do celów programu należy:

- wsparcie samozatrudnienia poprzez udzielanie preferencyjnych pożyczek na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej
- rozwój potencjału instytucji i służb rynku pracy
- wpieranie przedsiębiorców, innych pracodawców oraz ich pracowników w obszarach kluczowych dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju
- poprawa jakości systemów kształcenia oraz rozwój edukacji włączającej
- wspieranie procesu uczenia się przez całe życie, w tym kompetencji cyfrowych osób dorosłych
- wsparcie systemu szkolnictwa wyższego, w tym w dostosowaniu oferty do wyzwań związanych z cyfrową i zieloną transformacją
- wspieranie instytucji odpowiedzialnych za integrację społeczno-zawodową migrantów
- rozwój potencjału instytucji działających w sferze integracji społecznej, usług społecznych i ekonomii społecznej
- rozwój opieki nad najmłodszymi dziećmi m.in. poprzez tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 i podnoszenie kompetencji kadr w tym obszarze
- zapewnienie równych szans dla osób z niepełnosprawnościami
- wsparcie systemu ochrony zdrowia, w tym kształcenie podyplomowe lekarzy, pielęgniarek, położnych oraz innych zawodów związanych z ochroną zdrowia
- budowanie potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego,
- rozwój innowacji społecznych i upowszechnianie przetestowanych rozwiązań.

W ramach programu określono następujące priorytety i działania:

- Priorytet FERS.01 Umiejętności:
 - Działanie FERS.01.01 Współpraca ponadnarodowa
 - Działanie FERS.01.02 Rozwój publicznych służb zatrudnienia
 - Priorytet FERS.01 Umiejętności

- Działanie FERS.01.03 Kadry nowoczesnej gospodarki,
- Działanie FERS.01.04 Rozwój systemu edukacji,
- Działanie FERS.01.05 Umiejętności w szkolnictwie wyższym,
- Działanie FERS.01.06 Edukacja włączająca,
- Działanie FERS.01.07 Mobilność ponadnarodowa,
- Działanie FERS.01.08 Rozwój systemu edukacji i uczenia się dorosłych,
- Działanie FERS.01.09 Rozwój kompetencji cyfrowych,
- Działanie FERS.01.10 Monitorowanie i identyfikacja potrzeb kompetencyjnych na rynku pracy,
- Działanie FERS.01.11 Europejskie pożyczki na kształcenie,
- Działanie FERS.01.12 Kształcenie podyplomowe lekarzy, pielęgniarek i położnych,
- Działanie FERS.01.13 Umiejętności w sektorze zdrowia;
- Priorytet FERS.02 Opieka nad dziećmi i równowaga między życiem prywatnym i zawodowym:
 - Działanie FERS.02.01 Opieka nad dziećmi do lat 3 - program Maluch+,
 - Działanie FERS.02.02 Wsparcie systemu opieki nad dziećmi do lat 3,
 - Działanie FERS.02.03 Wsparcie równości kobiet i mężczyzn;
- Priorytet FERS.03 Dostępność i usługi dla osób z niepełnosprawnościami:
 - Działanie FERS.03.01 Dostępność szkolnictwa wyższego,
 - Działanie FERS.03.02 Dostępność cyfrowa,
 - Działanie FERS.03.03 Systemowa poprawa dostępności,
 - Działanie FERS.03.04 Nowe rozwiązania na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
 - Działanie FERS.03.05 Lepsza komunikacja dla osób z niepełnosprawnościami,
 - Działanie FERS.03.06 Europejskie pożyczki dla przedsiębiorców na dostępność,
 - Działanie FERS.03.07 Dostępność podmiotów leczniczych;
- Priorytet FERS.04 Spójność społeczna i zdrowie:
 - Działanie FERS.04.01 Europejskie pożyczki na samozatrudnienie,
 - Działanie FERS.04.02 Dialog społeczny w zakresie godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz równych szans na rynku pracy,
 - Działanie FERS.04.03 Dialog społeczny w zakresie adaptacyjności,
 - Działanie FERS.04.04 Edukacja o dialogu społecznym,
 - Działanie FERS.04.05 Dialog społeczny na rzecz uczenia się dorosłych,
 - Działanie FERS.04.06 Rozwój dialogu obywatelskiego,

- Działanie FERS.04.07 Wsparcie NGO w zakresie dostępności i włączenia społecznego,
- Działanie FERS.04.08 Aktywizacja osób odbywających karę pozbawienia wolności,
- Działanie FERS.04.09 Europejskie pożyczki dla ekonomii społecznej,
- Działanie FERS.04.10 Wspieranie procesów zarządzania migracjami zarobkowym,
- Działanie FERS.04.11 Rozwój systemu obsługi cudzoziemców przez publiczne służby zatrudnienia,
- Działanie FERS.04.12 Wsparcie NGO w zakresie usług publicznych i współpracy,
- Działanie FERS.04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego,
- Działanie FERS.04.14 Deinstytucjonalizacja długoterminowej opieki medycznej,
- Działanie FERS.04.15 Skuteczny i odporny system ochrony zdrowia,
- Działanie FERS.04.16 Wsparcie systemu pieczy zastępczej;
- Priorytet FERS.05 Innowacje społeczne:
 - Działanie FERS.05.01 Innowacje społeczne;
- Priorytet FERS.06 Pomoc techniczna:
 - Działanie FERS.06.01 Pomoc techniczna.

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Głównym celem Programu jest poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego, w tym poprzez:

- obniżenie emisyjności gospodarki transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym,
- budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne,
- dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do roku 2030,
- poprawę bezpieczeństwa transportu zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia,
- wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.

W ramach programu przewidziano realizację następujących priorytetów:

- PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności:
 - Cel szczegółowy 2.1 Wsparcie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych,
 - Cel szczegółowy 2.4 Wsparcie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego,
 - Cel szczegółowy 2.5 Wsparcie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej,
 - Cel szczegółowy 2.6 Wsparcie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej,
 - Cel szczegółowy 2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia;
- PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR:
 - Cel szczegółowy 2.1 Wsparcie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych,
 - Cel szczegółowy 2.2 Wsparcie energii odnawialnej,
 - Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E),
 - Cel szczegółowy 2.4 Wsparcie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego,
 - Cel szczegółowy 2.5 Wsparcie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej;
- PRIORYTET III: Transport miejski:
 - Cel szczegółowy 2.8 Wsparcie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej;
- PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności:
 - Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T,
 - Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym,

regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej;

- PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR
 - Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T,
 - Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej;
- PRIORYTET VI: Zdrowie
 - Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej;
- PRIORYTET VII: Kultura:
 - Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych;
- PRIORYTET VIII: Pomoc techniczna

Z punktu widzenia realizacji Strategii rozwoju istotna jest realizacja wszystkich wymienionych celów szczegółowych w zależności od planowanego zakresu i kierunku działania.

Krajowy Plan Odbudowy

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) to projekt polskiego planu finansowanego z europejskiego budżetu Funduszu Odbudowy na lata 2020-2026. Łączne środki przeznaczone na realizację budżetu europejskiego w latach 2020-2026 wynoszą ponad 723,8 mld euro. Pomoc z tego funduszu będzie przyznawana w postaci bezzwrotnych grantów i niskooprocentowanych pożyczek. W ramach Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Polska będzie dysponowała środkami w wysokości około 58,1 mld euro, w tym:

- 23,9 mld euro przeznaczona będzie na pomoc w formie dotacji (grantów),
- 34,2 mld euro przeznaczona będzie na pomoc w formie pożyczek.

W ramach planu przewidziano pięć komponentów w ramach części grantowej i pięć komponentów o tej samej tematyce w ramach części związanej z pożyczkami. Należą do nich:

- Komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”,

- Komponent B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności”,
- Komponent C „Transformacja cyfrowa”,
- Komponent D „Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia”,
- Komponent E „Zielona, inteligentna mobilność”.

W ramach ww. komponentów przewidziano cele, planowane inwestycje i wynikające z nich reformy. Na komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki” planowane jest przeznaczenie 4 455 milionów euro. Celem tego komponentu jest zapewnienie odporności gospodarki na kryzysy, wzrostu produktywności oraz tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy. Ma on zostać zrealizowany przez następujące cele szczegółowe:

- A1. Ograniczenie wpływu COVID-19 i skutków spowodowanego przez niego kryzysu na przedsiębiorstwa
- A2. Rozwój narodowego systemu innowacji: wzmocnienie koordynacji, stymulowanie potencjału innowacyjnego oraz współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i organizacjami badawczymi, w tym w zakresie technologii środowiskowych
- A3. Doskonalenie systemu edukacji, mechanizmów uczenia się przez całe życie w kierunku lepszego dopasowania do potrzeb nowoczesnej gospodarki, wzrostu innowacyjności, zwiększania transferu nowych technologii oraz zielonej transformacji
- A4. Zwiększenie dopasowania strukturalnego, efektywności i odporności kryzysowej rynku pracy

Konstrukcję celów i reform tego planu przedstawia schemat poniżej.

Tabela 12 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”

Komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”	CEL SZCZEGÓŁOWY	REFORMA	INWESTYCJE
Cel: Zapewnienie odporności gospodarki na kryzysy, wzrostu produktywności oraz tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy	A1. Ograniczenie wpływu COVID-19 i skutków spowodowanego przez niego kryzysu na przedsiębiorstwa	A1.1. Reforma ram fiskalnych	-
		A1.2. Dalsze ograniczenia obciążeń regulacyjnych i administracyjnych	A1.2.1. Inwestycje dla przedsiębiorstw w produkty, usługi i kompetencje pracowników oraz kadry związane z dywersyfikacją działalności A1.2.2. Wsparcie przygotowania terenów inwestycyjnych pod potrzeby inwestycji o kluczowym znaczeniu dla gospodarki
		A1.3. Reforma planowania i zagospodarowania przestrzennego	A1.3.1. Wdrożenie reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego
		A1.4. Reforma na rzecz poprawienia warunków	A1.4.1. Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania

		konkurencyjności i ochrony producentów/ konsumentów w sektorze rolnym	łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu
		A1.5. Zwiększenie jakości stanowienia prawa oraz rozwój partnerstwa z organizacjami społecznymi	-
	A2. Rozwój narodowego systemu innowacji: wzmocnienie koordynacji, stymulowanie potencjału innowacyjnego oraz współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i organizacjami badawczymi, w tym w zakresie technologii środowiskowych	A2.1. Przyspieszenie procesów robotyzacji i cyfryzacji i innowacji	A2.1.1. Inwestycje wspierające robotyzację i innowacje w przedsiębiorstwach
		A2.2. Stworzenie warunków do przejścia na model gospodarki o obiegu zamkniętym GOZ	A2.2.1. Inwestycje we wdrażanie technologii i innowacji środowiskowych, w tym związanych z GOZ
		A2.3. Zapewnienie instytucjonalnych i prawnych podstaw rozwoju BSP Inwestycja: bezzałogowych statków powietrznych	A2.3.1. Rozbudowa i wyposażenie centrów kompetencji (specjalistyczne ośrodki szkoleniowe, wsparcia wdrożeń, centra monitorowania) oraz infrastruktura do zarządzania ruchem
		A2.4. Wzmocnienie mechanizmów współpracy pomiędzy sektorem nauki oraz przemysłem	A2.4.1. Inwestycje w rozbudowę potencjału badawczego
	A3. Doskonalenie systemu edukacji, mechanizmów uczenia się przez całe życie w kierunku lepszego dopasowania do potrzeb nowoczesnej gospodarki, wzrostu innowacyjności, zwiększania transferu nowych technologii oraz zielonej transformacji	A3.1. Kadry dla nowoczesnej gospodarki - poprawa dopasowania umiejętności i kwalifikacji do wymogów rynku pracy w związku z wdrażaniem nowych technologii w gospodarce oraz zieloną i cyfrową transformacją	A3.1.1. Wsparcie rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie
	A4. Zwiększenie dopasowania strukturalnego, efektywności i odporności kryzysowej rynku pracy	A4.1. Efektywne instytucje na rzecz rynku pracy	A4.1.1. Inwestycje wspierające reformę instytucji rynku pracy
		A4.2. Reforma na rzecz poprawy sytuacji rodziców na rynku pracy poprzez zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3	A4.2.1. Wsparcie programów dofinansowania miejsc opieki nad dziećmi 0-3 lat (żłobki, kluby dziecięce i dzienni opiekuni) w ramach MALUCH+
		A4.3. Wdrożenie ram prawnych dla rozwoju ekonomii społecznej	A4.3.1. Programy wsparcia inwestycyjnego umożliwiające w szczególności rozwój działalności, zwiększenie udziału w realizacji usług społecznych, podniesienie jakości reintegracji w podmiotach ekonomii społecznej

		A4.4. Uelastycznienie form zatrudnienia, w tym wprowadzenie pracy zdalnej	A4.4.1. Inwestycje związane z wyposażeniem pracowników/przedsiębiorstw w umożliwiającym pracę zdalną
		A4.5. Rozwiązania na rzecz dłuższego pozostawania na rynku pracy osób w wieku średnim i starszych (50+)	-

Źródło: Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

Komponent B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności” zakłada transformację kluczowych sektorów gospodarki do modelu niskoemisyjnego przy wykorzystaniu szans rozwoju w obszarze zielonych technologii, jak również efektywna adaptacja najbardziej zagrożonych obszarów i sektorów do zmian klimatu. Celem tego działania jest ograniczenie negatywnego oddziaływania gospodarki na środowisko przy jednoczesnym zapewnieniu konkurencyjności i bezpieczeństwa energetycznego oraz ekologicznego kraju. Określono dla tych działań 3 cele szczegółowe:

- B1. Poprawa efektywności energetycznej gospodarki,
- B2. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- B3. Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie degradacji środowiska.

Na realizację tych zadań przewidziano około 5 696 mln euro. Konstrukcję celów i reform tego planu przedstawia schemat poniżej.

Tabela 13 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności”

	CEL SZCZEGÓŁOWY	REFORMA	INWESTYCJE
Komponent B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności” Cel: Ograniczenie negatywnego oddziaływania gospodarki na środowisko przy jednoczesnym zapewnieniu konkurencyjności i bezpieczeństwa energetycznego oraz ekologicznego kraju.	B1. Poprawa efektywności energetycznej gospodarki	B1.1. Czyste powietrze i efektywność energetyczna	B1.1.1. Inwestycje w źródła ciepła (chłodu) w systemach ciepłowniczych
			B1.1.2. Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych
			B1.1.3. Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej szkół
			B1.1.4. Wsparcie dla zwiększenia efektywności energetycznej obiektów lokalnej aktywności społecznej
	B2. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	B2.1. Poprawa warunków dla rozwoju technologii wodorowych oraz innych gazów zdekarbonizowanych	B2.1.1. Inwestycje w technologie wodorowe, wytwarzanie, magazynowanie i transport wodoru
			B2.2.1. Rozwój sieci przesyłowych, inteligentna

			infrastruktura elektroenergetyczna
		B2.2. Poprawa warunków dla rozwoju odnawialnych źródeł energii	B2.2.2. Instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne
			B2.2.3. Budowa infrastruktury terminalowej offshore
	B3. Adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczenie degradacji środowiska	B3.1. Wsparcie zrównoważonej gospodarki wodno-ściekowej na terenach wiejskich	B3.1.1. Inwestycje w zrównoważoną gospodarkę wodno-ściekową na terenach wiejskich

Źródło: Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

Komponent C „Transformacja cyfrowa” ma doprowadzić do zapewnienia rozwoju infrastruktury łączności cyfrowej oraz rozwiązań w zakresie e-usług, wykorzystania potencjału technologii przełomowych, cyfrowej edukacji, wzrostu kompetencji cyfrowych społeczeństwa, a także cyberbezpieczeństwa. Celem tych działań będzie wzmocnienie przemian cyfrowych w sektorze publicznym, społeczeństwie i gospodarce. Realizowane będzie ono w oparciu o 3 cele szczegółowe:

Na realizację komponentu C przewidziano około 5 696 mln euro. Konstrukcję celów i reform tego planu przedstawia schemat poniżej.

Tabela 14 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent C „Transformacja cyfrowa”

	CEL SZCZEGÓŁOWY	REFORMA	INWESTYCJE
Komponent C „Transformacja cyfrowa” Cel: Wzmocnienie przemian cyfrowych w sektorze publicznym, społeczeństwie i gospodarce.	C1. Poprawa dostępu do szybkiego Internetu.	C1.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do szybkiego internetu – rozwój infrastruktury sieciowej	C1.1.1 Zapewnienie dostępu do bardzo szybkiego internetu na obszarach białych plam
	C2. Rozwój e-usług i ich konsolidacja, tworzenie warunków dla rozwoju zastosowań przełomowych technologii cyfrowych w sektorze publicznym, gospodarce i społeczeństwie oraz usprawnienie komunikacji między instytucjami publicznymi, obywatelami i biznesem	C2.1. Zwiększenie skali zastosowań rozwiązań cyfrowych w sferze publicznej, gospodarce i społeczeństwie	C2.1.1. E-usługi publiczne, rozwiązania IT usprawniające funkcjonowanie administracji i sektorów gospodarki oraz technologie przełomowe w sektorze publicznym, gospodarce i społeczeństwie
			C2.1.2. Wyrównanie poziomu wyposażenia szkół w przenośne urządzenia multimedialne
			C2.1.3. E-kompetencje
	C3. Wzrost bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni, zabezpieczenie infrastruktury przetwarzania danych oraz cyfryzacja infrastruktury służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo.	C3.1. Zwiększenie cyberbezpieczeństwa systemów informacyjnych, wzmocnienie infrastruktury przetwarzania danych	C3.1.1. Cyberbezpieczeństwo – CyberPL oraz infrastruktura przetwarzania danych i dostarczania usług cyfrowych

Komponent D „Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia” zakłada dążenie do wyższej jakości i lepszego dostępu do usług zdrowotnych oraz wzmocnienie możliwości szybkiego reagowania systemu ochrony zdrowia na zagrożenia epidemiczne. Celem tego komponentu jest osiągnięcie sprawnego funkcjonowania systemu ochrony zdrowia oraz poprawa efektywności, dostępności oraz jakości świadczeń zdrowotnych. Przewidziano realizację szeregu inwestycji w ramach 3 celów szczegółowych:

- D1. Poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, dostępności oraz jakości świadczeń zdrowotnych, w szczególności w kluczowych obszarach ze względu na zagrożenia epidemiologiczne, choroby cywilizacyjne oraz sytuację demograficzną.
- D2. Rozwój kadr systemu ochrony zdrowia oraz wzmocnienie potencjału uczelni medycznych i podmiotów leczniczych biorących udział w kształceniu kadr medycznych.
- D3. Rozwój badań naukowych i sektora farmaceutycznego w odpowiedzi na wzmocnienie odporności systemu ochrony zdrowia.

Na realizację komponentu D przewidziano około 4 092 mln euro. Konstrukcję celów i reform tego planu przedstawia schemat poniżej.

Tabela 15 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent D „Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia”

	CEL SZCZEGÓŁOWY	REFORMA	INWESTYCJE
Komponent D „Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia” Cel: Sprawne funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia oraz poprawa efektywności, dostępności oraz jakości świadczeń zdrowotnych.	D1. Poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, dostępności oraz jakości świadczeń zdrowotnych, w szczególności w kluczowych obszarach ze względu na zagrożenia epidemiologiczne, choroby cywilizacyjne oraz sytuację demograficzną.	D1.1. Zwiększenie efektywności, dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych	D1.1.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury centrów opieki wysokospecjalistycznej i innych podmiotów leczniczych D1.1.2. Przyspieszenie procesów transformacji cyfrowej ochrony zdrowia poprzez dalszy rozwój usług cyfrowych w ochronie zdrowia
	D2. Rozwój kadr systemu ochrony zdrowia oraz wzmocnienie potencjału uczelni medycznych i podmiotów leczniczych biorących udział w kształceniu kadr medycznych	D2.1. Stworzenie odpowiednich warunków dla zwiększenia liczebności kadry medycznej	D2.1.1. Inwestycje związane z modernizacją i doposażeniem obiektów dydaktycznych w związku ze zwiększeniem limitów przyjęć na studia medyczne
	D3. Rozwój badań naukowych i sektora farmaceutycznego w odpowiedzi na	D3.1. Wzmocnienie zaplecza naukowego w dziedzinie nauk	D3.1.1. Inwestycje w utworzenie specjalistycznych centrów badawczych i analitycznych

	wzmocnienie odporności systemu ochrony zdrowia	medycznych i nauk o zdrowiu	na potrzeby nauk medycznych
--	--	-----------------------------	-----------------------------

Źródło: Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

Komponent E „Zielona, inteligentna mobilność” zakłada rozwój zrównoważonego transportu służącego konkurencyjnej gospodarce i inteligentnej mobilności. Przewidziano realizację dwóch celów szczegółowych:

- E1. Zwiększenie udziału zero i niskoemisyjnego transportu oraz przeciwdziałanie i zmniejszenie negatywnego oddziaływania transportu na środowisko
- E2. Zwiększenie dostępności transportowej, bezpieczeństwa i cyfrowych rozwiązań

Zadaniem tego komponentu jest:

- utworzenie spójnego systemu transportowego opartego na infrastrukturze charakteryzującej się wysoką jakością i dostępnością,
- dążenie do zwiększenia udziału zrównoważonych form mobilności. Zmniejszenie presji na środowisko,
- poprawa bezpieczeństwa.

Na realizację komponentu E przewidziano około 6 818 mln euro, co stanowi największą część budżetu KPO. Konstrukcję celów i reform tego planu przedstawia schemat poniżej.

Tabela 16 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent E „Zielona, inteligentna mobilność”

	CEL SZCZEGÓŁOWY	REFORMA	INWESTYCJE
Komponent E „Zielona, inteligentna mobilność” Cel: Rozwój zrównoważonego transportu służącego konkurencyjnej gospodarce i inteligentnej mobilności.	E1. Zwiększenie udziału zero i niskoemisyjnego transportu oraz przeciwdziałanie i zmniejszenie negatywnego oddziaływania transportu na środowisko	E1.1. Wzrost wykorzystania transportu przyjaznego dla środowiska	E1.1.1. Wsparcie dla gospodarki
			E1.1.2. Zero i niskoemisyjny transport zbiorowy (autobusy)
	E2. Zwiększenie dostępności transportowej, bezpieczeństwa i cyfrowych rozwiązań	E2.1. Zwiększenie konkurencyjności sektora kolejowego	E2.1.1. Linie kolejowe
			E2.1.2. Pasażerski tabor kolejowy
			E2.1.3. Transport intermodalny
		E2.2. Zwiększenie bezpieczeństwa transportu	E2.2.1. Bezpieczeństwo transportu
			E2.2.2. Cyfryzacja transportu

Źródło: Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

VIII. LITERATURA

1. Program Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027
2. Program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG)
3. Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)
4. Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)
5. Program Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (FERC)
6. Program Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)
7. Strategia rozwoju gminy krok po kroku, Podręcznik Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, data wydania: 01.02.2021, dostęp: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/strategia-rozwoju-gminy>
8. Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027
9. Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 (FENG)
10. Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)
11. Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS)
12. Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027 (FERC)
13. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz.U. 2023 poz. 225 z późn. zm.)

IX. SPIS TABEL, RYSUNKÓW

IX.1. Spis tabel

Tabela 1 Powierzchnia sołectw Gminy Tymbark.....	10
Tabela 2 Stan ludności Gminy Tymbark w latach 2010 – 2021.....	11
Tabela 3 Saldo migracji dla Gminy Tymbark w latach 2010-2021	13
Tabela 4 Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej - w % ogółu budynków mieszkalnych	21
Tabela 5 Czynne przyłącza gazowe do budynków na terenie Gminy Tymbark w latach 2010 - 2021	22
Tabela 6 Analiza SWOT	36
Tabela 7 Obszary strategiczne rozwoju Gminy Tymbark.....	40
Tabela 8 Główne wskaźniki służące do monitorowania realizacji Strategii	51
Tabela 9 Analiza i wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	102
Tabela 10 Proponowane wskaźniki monitoringu realizacji planowanych działań.....	113
Tabela 11 Informacje na temat zrealizowanych projektów na terenie Gminy Tymbark.....	118
Tabela 12 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent A „Odporność i konkurencyjność gospodarki”	132
Tabela 13 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności”	134
Tabela 14 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent C „Transformacja cyfrowa”	135
Tabela 15 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent D „Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia”	136
Tabela 16 Konstrukcja celów i reform KPO, komponent E „Zielona, inteligentna mobilność”	137

IX.2. Spis rysunków

Rysunek 1 Mapa poglądowa Gminy Tymbark	9
Rysunek 2 Stan ludności Gminy Tymbark w latach 2010 – 2021	12
Rysunek 3 Małżeństwa zawarte w Gminie Tymbark w latach 2010-2021.....	12
Rysunek 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym.....	13
Rysunek 5 Średnie temperatury i opady na terenie Gminy Tymbark.....	16
Rysunek 6 Temperatury maksymalne na terenie Gminy Tymbark.....	17

Rysunek 7 Dni o dużym zachmurzeniu, słoneczne i z opadami na terenie Gminy Tymbark ..	18
Rysunek 8 Ilości opadów na terenie Gminy Tymbark	18
Rysunek 9 Prędkość wiatru na terenie Gminy Tymbark	19
Rysunek 10 Powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²].....	20
Rysunek 11 Masa zmieszanych odpadów zebranych w latach 2010-2021 w Gminie Tymbark	23
Rysunek 12 Mapa Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu	31
Rysunek 13 Mapa Obszaru NATURA 2000 Łososina	32
Rysunek 14 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - układ przestrzenny Gminy Tymbark	56
Rysunek 15 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - obszary chronione na terenie Gminy Tymbark.....	57
Rysunek 16 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - obszary leśne na terenie Gminy Tymbark.....	58
Rysunek 17 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - obszary zabudowane na terenie Gminy Tymbark.....	59
Rysunek 18 Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej	66
Rysunek 19 Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej (obszary mieszkalne)	67
Rysunek 20 Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej (obszary usług, przemysłu)	68
Rysunek 21 Rekomendowany model prowadzenia polityki przestrzennej (obszary rekreacji).....	69
Rysunek 22 Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce – proponowane optymalne zasięgi MOF.	73
Rysunek 23 Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia	74
Rysunek 24 Regionalne i krajowe obszary zmarginalizowane w Małopolsce	76
Rysunek 25 Miejscowości uzdrowiskowe w Małopolsce	77
Rysunek 26 Obszary cenne przyrodniczo na terenie województwa małopolskiego	80
Rysunek 27 Mapa Obszaru NATURA 2000 Łososina	82
Rysunek 28 Mapa Południowomałopolskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu	83
Rysunek 29 Lokalizację obszarów chronionych na terenie Gminy Tymbark.....	84
Rysunek 30 Zasady dotyczące realizacji strategii	85
Rysunek 31 Instytucjonalna struktura wdrażania strategii	88
Rysunek 32 Tabelę celów i zadań wraz z ramami realizacyjno-organizacyjnymi	99